

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เอกสารประกอบการพิจารณา

ร่าง

พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

(หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้เสนอ)

บรรจกระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๕๗

วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๗

อ.พ. ๑๙/๒๕๕๗

จัดทำโดย

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

www.senate.go.th

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ร่างพระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

(หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้เสนอ)

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) เสนอโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๔๓ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๗ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ โดยมีหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนี้

๑. หลักการและเหตุผล

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

เหตุผล

โดยที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกระบวนการดำเนินคดีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน เนื่องจากเป็นวิธีการที่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมากได้ในการดำเนินคดีเพียงครั้งเดียว และสามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้เสียหายที่ไม่มีความสามารถฟ้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองได้ หรือผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจำนวนเพียงเล็กน้อย เช่น คดีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย การดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นมาตรการ

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

(หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้เสนอ)

ที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เป็นวิธีการที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และยังช่วยลดความเสี่ยงความซ้ำซ้อน ในการฟ้องคดีและป้องกันความขัดแย้งกันของคำพิพากษา ตลอดจนเป็นมาตรการในการลดปริมาณคดี ที่จะเข้าสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทางหนึ่ง สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยเพิ่มหมวด ๔ การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ร่างมาตรา ๒๒๒/๑ ถึงร่างมาตรา ๒๒๒/๕๐ ในลักษณะ ๒ วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น ภาค ๒ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น โดยสามารถแบ่งเนื้อหาบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ออกเป็น ๑๐ ประการ ดังนี้

- (๑) บททั่วไป
- (๒) การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มตามขั้นตอนปกติ
- (๓) การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มตามขั้นตอนไม่ปกติ
- (๔) คำพิพากษาและอายุความ
- (๕) การบังคับคดี
- (๖) การอุทธรณ์
- (๗) เงินรางวัลนายความ
- (๘) ลำดับของการรับชำระหนี้ในคดีแบบกลุ่ม
- (๙) การจัดตั้งแผนกคดีแบบกลุ่มขึ้นในศาลฎีกา
- (๑๐) ค่าธรรมเนียมในคดีแบบกลุ่ม

(๑) บททั่วไป (ส่วนที่ ๑ ร่างมาตรา ๒๒๒/๑ ถึงร่างมาตรา ๒๒๒/๔)

การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเริ่มต้นโดยการที่โจทก์ยื่นคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม พร้อมกับการเสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยผลของคำพิพากษาจะผูกพันกับสมาชิกกลุ่มทุกคน ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักคำพิพากษาผูกพันเฉพาะคู่ความ

^๑ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม),” ๒๕๕๓. (อัตสำเนา)

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

(จัดทำคณะกรรมการกฤษฎีกาตามมอบหมายจากที่ เป็นผู้เสนอ)

(res judicata) ตามมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยสามารถสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ดังนี้

(๑.๑) บทนิยาม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑)

ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีบทนิยามที่มีความสำคัญมากได้แก่บทนิยามคำว่า “กลุ่มบุคคล” และ “สมาชิกกลุ่ม”

(ก) บทนิยามคำว่า “กลุ่มบุคคล”

“กลุ่มบุคคล” หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกัน อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม ซึ่งสามารถแยกองค์ประกอบของคำว่า “กลุ่มบุคคล” ได้ดังนี้

- มีข้อเท็จจริงร่วมกัน กล่าวคือ ข้อเท็จจริงที่มีร่วมกันนั้นก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องร่วมกันของกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง เช่น กรณีรถแก๊สระเบิดที่ถนนเพชรบุรี ทำให้มีผู้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

- มีหลักกฎหมายเดียวกัน คือ มีสภาพแห่งข้อหาและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาที่เหมือนกัน เช่น อาจเกิดจากการกระทำละเมิดหรือผิดสัญญาเหมือนกัน

(ข) บทนิยามคำว่า “การดำเนินคดีแบบกลุ่ม” หมายความว่า การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

(๑.๒) คุณสมบัติของโจทก์ในคดีแบบกลุ่ม

บุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นโจทก์ในคดีแบบกลุ่ม จะต้องทำหน้าที่แทนสมาชิกกลุ่มทั้งหมดซึ่งอาจมีจำนวนถึงหลายพันคนโดยที่ผู้นั้นไม่เคยพบปะกันหรือรู้จักกับสมาชิกกลุ่มมาก่อน จึงนับได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้แทนกลุ่มที่จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีโดยอาจไม่ได้รับค่าใช้จ่ายคืนในกรณีที่แพ้คดี นอกจากนี้ ผู้แทนกลุ่มอาจทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายได้ในกรณีที่ดำเนินคดีโดยไม่มีประสิทธิภาพ กรณีจึงมีความจำเป็นที่ศาลจะต้องเข้ามาควบคุมตรวจสอบผู้ที่จะเป็นผู้แทนกลุ่มโดยเคร่งครัด

คุณสมบัติของโจทก์ประการแรก คือ ข้อเรียกร้องและข้อต่อสู้ของผู้แทนกลุ่มและสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นอย่างเดียวกันกับสมาชิกกลุ่ม (typicality) ผู้นั้นจึงต้องเป็นผู้ที่มีสิทธิฟ้องคดีด้วยตนเอง หากคดีส่วนของผู้แทนกลุ่มไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้แล้ว ศาลก็ไม่สามารถอนุญาตให้เป็นผู้แทนกลุ่มได้ เงื่อนไขประการแรกนี้จะเป็นหลักประกันที่ว่าผู้แทนกลุ่มจะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเต็มที่ เพราะผลประโยชน์ของผู้แทนกลุ่มเป็นเรื่องเดียวกันกับผลประโยชน์ของกลุ่มและประเด็นข้อต่อสู้หรือข้อกล่าวอ้างของผู้แทนกลุ่มย่อมเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่มด้วย แต่เงื่อนไขความเหมือนกันดังกล่าวไม่ใช่เงื่อนไขโดยเคร่งครัด โดยศาลอาจจะพิจารณาแต่เพียงว่ากรณีไม่มีข้อขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของผู้แทน

กลุ่มและสมาชิกก็เพียงพอแล้ว และคุณสมบัติของผู้แทนกลุ่มประการที่สอง คือ ผู้แทนกลุ่มจะต้องสามารถคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเท่าเทียมและเหมาะสม (adequacy of representation) เนื่องจากโจทก์ในคดีแบบกลุ่มนั้น นอกจากจะฟ้องคดีเพื่อปกป้องสิทธิของตนเองแล้ว จะต้องทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ด้วย (ร่างมาตรา ๒๒๒/๙ (๕))

(๑.๓) คุณสมบัติของนายความฝ่ายโจทก์

การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นนายความฝ่ายโจทก์เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างมาก เนื่องจากนายความจะเป็นผู้รวบรวมผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันและรวบรวมพยานหลักฐานและจ่ายเงินทดรองในการดำเนินคดีทั้งหมดไปก่อน เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐาน ค่าใช้จ่ายในการประกาศและส่งคำบอกกล่าวเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ ซึ่งคดีแบบกลุ่มที่มีจำนวนผู้เสียหายเป็นจำนวนมากก็จะมีค่าใช้จ่ายในกรณีตามที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นจำนวนสูงมากด้วย ในทางปฏิบัติที่นายความฝ่ายโจทก์ก็ต้องพยายามหาวิธีการประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้เข้าถึงสมาชิกกลุ่มมากที่สุด เพื่อรวบรวมสมาชิกกลุ่มให้เข้ามาในคดีมากที่สุด โดยมีเงินรางวัลนายความเป็นสิ่งจูงใจ

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น แม้ว่าสมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะมีนายความของตนเองอยู่แล้ว แต่นายความของสมาชิกกลุ่มแต่ละคนนั้นก็ไม่สามารถเข้ามาเป็นนายความของกลุ่มได้ โดยการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น สามารถมีนายความฝ่ายโจทก์ได้หลายคนซึ่งอาจจะทำเป็นรูปแบบคณะนายความในคดีแบบกลุ่มเพื่อวางแผนทางการดำเนินคดีแบบกลุ่มร่วมกัน และอาจจะมีการตั้งหัวหน้าคณะนายความขึ้นมาคนหนึ่งเพื่อเป็นผู้รับผิดชอบในการวางแผนการดำเนินคดี หัวหน้าคณะนายความนี้จะได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่านายความคนอื่น ๆ

ร่างมาตรา ๒๒๒/๙ (๕) ได้กำหนดให้นายความของกลุ่มต้องสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ซึ่งรวมถึงการที่นายความฝ่ายโจทก์จะต้องไม่มีผลประโยชน์ที่ขัดหรือแย้งกับสมาชิกกลุ่มซึ่งในกรณีนี้ได้เคยมีแนวคำพิพากษาของศาลประเทศสหรัฐอเมริกาสั่งไม่อนุญาตให้เป็นผู้แทนกลุ่มเนื่องจากมีผลประโยชน์ขัดกับสมาชิกกลุ่ม เช่น เคยเป็นกรรมการในบริษัทของจำเลย นอกจากนี้ ผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นผู้ที่สามารถออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มทราบเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งอาจจะมีจำนวนสูงมาก ซึ่งนายความของผู้แทนกลุ่มอาจเป็นผู้ทดรองจ่ายไปก่อน ในทางปฏิบัติ ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลจะทำการนัดไต่สวนคำร้องซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยและนายความฝ่ายจำเลยสามารถซักถามเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้แทนกลุ่มและนายความไม่สามารถที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเคยมีกรณีทนายความฝ่ายโจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตหาประโยชน์ เช่น กรณีทนายความฝ่ายโจทก์นำข้อมูลไปเปิดเผยแก่พรรคพวกของตนที่กำลังจะมีการฟ้องคดีแบบกลุ่มกับบริษัทจำเลย ขอให้รับขายหุ้นของบริษัทดังกล่าว เนื่องจากหากมีการฟ้องคดีแบบกลุ่มแล้วหุ้นของบริษัทจำเลยจะราคาตก กรณีเช่นนี้ถือเป็นการเอาข้อมูลภายในไปเปิดเผย เป็นการไม่สุจริต หรือกรณีเมื่อศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ทนายความฝ่ายโจทก์พยายามบีบบังคับจำเลย จนจำเลยไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ จำเลยจึงขอฟื้นฟูกิจการ ทำให้สมาชิกกลุ่มเสียประโยชน์จากการตัดสินใจของทนายความฝ่ายโจทก์ได้ ดังนั้น ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยตามร่างมาตรา ๒๒๒/๑๖ วรรคสอง จึงได้กำหนดว่าหากทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม สมาชิกกลุ่มสามารถร้องขอต่อศาลให้มีการเปลี่ยนตัวทนายความฝ่ายโจทก์ได้

(๑.๔) การประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มทราบ

(ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๒)

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กระบวนการประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยในประกาศและคำบอกกล่าวที่แจ้งไปยังสมาชิกกลุ่มนั้นจะต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับคดี เช่น ชื่อศาลและเลขคดี ชื่อและที่อยู่ของคุณความและทนายความฝ่ายโจทก์ ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน สิทธิของสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาการแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลของคำพิพากษาที่ผูกพันสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ทราบสิทธิของตนเองว่ามีสิทธิอย่างไร และเพื่อความสะดวกในการติดตามคดีหากประสงค์จะทราบรายละเอียดของคดีเพิ่มเติม ดังนั้น หากวิธีการในการแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะไม่ทำให้สมาชิกกลุ่มที่ประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายจากการที่ไม่ทราบเรื่องได้

(๑.๕) การออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๓)

หากสมาชิกกลุ่มไม่ประสงค์จะผูกพันตามคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่ม ก็มีสิทธิที่จะแสดงความประสงค์ข้อออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยการแจ้งความประสงค์ต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ข้อออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มภายหลังจากระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อสมาชิกกลุ่มออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว ก็มีสิทธิที่จะไปฟ้องคดีของตนเองได้ แต่จะไปฟ้องคดีแบบกลุ่มอีกไม่ได้เพราะจะเป็นการฟ้องซ้อน และสมาชิกกลุ่มที่ข้อออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มไปแล้วจะขอร้องสอดหรือขอเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีแบบกลุ่มอีกไม่ได้

(๑.๖) สิทธิของสมาชิกกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๔)

เมื่อสมาชิกกลุ่มได้ทราบเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยวิธีการประกาศและส่งคำบอกกล่าวโดยถูกต้องตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดแล้ว สมาชิกกลุ่มก็จะทราบถึงสิทธิที่ตนมีอยู่ แต่ในคดีแบบกลุ่มนั้นสมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิจำกัดเพียงเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น เช่น สิทธิในการเข้าฟังการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม รวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้งทนายความเพื่อเข้าฟังการพิจารณาคดีด้วย เนื่องจากสมาชิกกลุ่มมิได้เป็นคู่ความในคดี

(๒) การดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบกลุ่มตามขั้นตอนปกติ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓)

(๒.๑) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแบบกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓)

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีควรจะเป็นศาลที่มีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากคดีแบบกลุ่มนั้นศาลจะต้องแสดงบทบาทในเชิงรุกเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์และสมาชิกกลุ่มให้ได้รับความยุติธรรมอย่างเพียงพอและเป็นธรรม โดยบทบาทของศาลจะเริ่มตั้งแต่การพิจารณาคัดเลือกโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ โดยจะพิจารณาจากผู้ที่มีความสัมพันธ์เหมาะสมสำหรับการเป็นโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ นอกจากนี้ ศาลก็ยังคงต้องมีบทบาทควบคุมให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยความสะดวกรวดเร็ว และยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบทบาทของศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นมีความสำคัญอย่างมาก จำเป็นจะต้องใช้ผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีและเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพสูง ร่างมาตรา ๒๒๒/๓ จึงได้กำหนดให้ศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง เว้นแต่ศาลแขวง มีอำนาจดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๒.๒) อำนาจของศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริง (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๐)

เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก จึงให้อำนาจศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้เอง ซึ่งเป็นหลักการใช้อำนาจของศาลในระบบไต่สวน โดยในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๐ ได้บัญญัติให้อำนาจศาลในการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความเป็นพยานศาล ซึ่งคำว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิ” หรือ “ผู้เชี่ยวชาญ” ในคดีแบบกลุ่มนั้นจะมีความหมายแตกต่างจาก “ผู้ทรงคุณวุฒิ” หรือ “ผู้เชี่ยวชาญ” ในคดีสามัญ โดยจะหมายถึง “ผู้ทรงคุณวุฒิ” หรือ “ผู้เชี่ยวชาญ” ในลักษณะของ “เพื่อนศาล” เช่นเดียวกับวิธีการที่ใช้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คือ ศาลจะเป็นผู้ขอให้มาให้ถ้อยคำซึ่งจะไม่มี การซักถามเหมือนกับสืบผู้เชี่ยวชาญในคดีสามัญ และศาลจะเป็นผู้กำหนดค่าตอบแทนและค่าป่วยการของ “ผู้ทรงคุณวุฒิ” และ “ผู้เชี่ยวชาญ” เอง จะไม่ใช่อัตราตามที่กำหนดไว้ตามระเบียบของสำนักงานศาลยุติธรรม แต่ศาลจะเป็นผู้กำหนดให้ตามความเหมาะสมของแต่ละคดี

(๒.๓) การนัดพร้อมหรือการชี้สองสถาน (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๗)

เป็นกระบวนการตรวจสอบพยานหลักฐาน ซึ่งเดิมได้เคยมีการนำหลักการนี้ มากำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาแล้วครั้งหนึ่ง แต่มีปัญหาในทางปฏิบัติ จึงไม่สามารถใช้บังคับได้จนต้องยกเลิกไปในที่สุด ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็นำหลักการนี้กลับมาใช้อีกครั้งหนึ่งโดยมีการปรับปรุงหลักการเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสามารถใช้ปฏิบัติได้จริง และมีประสิทธิภาพ

(๒.๔) การให้ส่งบันทึกคำเบิกความล่วงหน้า (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๑ และร่างมาตรา ๒๒๒/๒๒)

หลักการนี้เป็นหลักการเดียวกันกับที่ใช้อยู่ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และสถาบันอนุญาโตตุลาการของสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งกำหนดให้คู่ความที่สืบพยานส่งคำเบิกความของพยานมายังศาลได้ โดยไม่ต้องมีการซักถามพยานกันต่อหน้าศาลอีก คู่ความฝ่ายตรงข้ามเพียงแต่ทำการถามค้านและถามตงเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่ต่อมาภายหลังที่คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาเสร็จแล้ว พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดเพิ่มไว้ในมาตรา ๑๒๐/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น จึงอาจตัดหลักการในส่วนนี้ออกจากร่างกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากสามารถนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับที่ได้แก้ไขใหม่มาบังคับใช้โดยอนุโลมกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

(๓) การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามขั้นตอนไม่ปกติ

(๓.๑) การยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในกรณีดังต่อไปนี้ศาลอาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และให้โจทก์ดำเนินคดีสามัญในเฉพาะส่วนของโจทก์ต่อไป ได้แก่

(ก) กรณีที่ศาลสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายในการประกาศและส่งคำบอกกล่าวมาวางต่อศาล เพื่อประกาศและส่งคำบอกกล่าวเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ แต่โจทก์ไม่นำเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวมาวางศาล (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๑ วรรคหนึ่ง)

(ข) กรณีเมื่อศาลเห็นเองหรือปรากฏจากคำแถลงของคู่ความว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะไม่ใช่ประโยชน์หรือไม่สามารถคุ้มครองสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอ และเป็นธรรม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๖ วรรคหนึ่ง)

(ค) กรณีที่นายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถทำหน้าที่เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์และสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม และศาลได้สั่งให้โจทก์หรือสมาชิกกลุ่มหา นายความฝ่ายโจทก์เข้ามาใหม่ แต่โจทก์หรือสมาชิกกลุ่มไม่สามารถหาผู้ที่จะมาทำหน้าที่นายความฝ่ายโจทก์ได้ ในกรณีนี้ศาลก็อาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินคดีสามัญในส่วนของโจทก์ได้ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๖ วรรคสอง)

(ง) กรณีมีเหตุที่จะให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ตามที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ ถ้าศาลไม่อนุญาตให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ หรือไม่มีสมาชิกกลุ่มร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ ศาลก็อาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ และให้ดำเนินคดีสามัญในส่วนของโจทก์ต่อไปได้ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๖ วรรคสอง)

(๓.๒) การพิจารณาโดยขาดนัด

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบสามัญ หากจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณา หากไม่ใช่คดีประเภทที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการสืบพยาน ศาลก็อาจมีดุลพินิจไม่ให้สืบพยานได้ แต่ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดว่าแม้จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณา ศาลจะต้องสืบพยานเสมอ และในร่างมาตรา ๒๒๒/๑๙ วรรคสอง กำหนดว่าหากโจทก์ไม่นำพยานเข้ามาสืบ หรือในกรณีคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือโจทก์ขาดนัดพิจารณา ก็ให้สมาชิกกลุ่มสามารถใช้สิทธิเข้าแทนที่โจทก์ตามร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ ได้ แต่นอกจากกรณีที่ได้บัญญัติเอาไว้แล้ว ก็ให้นำบทบัญญัติเรื่องการพิจารณาโดยขาดนัดมาใช้โดยอนุโลม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๙ วรรคสาม) เช่น กรณีฝ่ายที่ขาดนัดมาศาลในระหว่างที่กำลังพิจารณาอยู่หรือมีการพิจารณาใหม่ ก็ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการขาดนัดมาใช้โดยอนุโลม

เหตุที่ต้องบัญญัติให้ชัดเจนว่าให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาโดยขาดนัดมาใช้โดยอนุโลมนั้น ก็เนื่องมาจากบทบัญญัติเรื่องการพิจารณาโดยขาดนัดได้บัญญัติไว้ในหมวดวิธีพิจารณาวิสามัญ เพราะฉะนั้นหากไม่ได้กำหนดไว้ให้ชัดเจน ก็จะไม่สามารถนำบทบัญญัติในส่วนนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลมกับบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

(๓.๓) การแบ่งกลุ่มย่อย (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๔)

ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยจะมีการกำหนดหลักการเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยที่แตกต่างจากหลักการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้นอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเรื่องความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสะดวกในการพิสูจน์เรื่องจำนวนค่าเสียหาย แต่ในหลักการของประเทศสหรัฐอเมริกาจะให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยได้ในทุกกรณี ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือเรื่องค่าเสียหาย

ยกตัวอย่างการแบ่งกลุ่มย่อยในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย เช่น กรณีที่โรงงานปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยจะอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเรื่องที่มีความเสียหายแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีดังกล่าวอาจจะสามารถแบ่งกลุ่มย่อยของผู้เสียหายออกได้เป็นกลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำในการทำเกษตรกรรม กลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำเพื่อการบริโภค กลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำในการทำนาุ้ง เป็นต้น ซึ่งการแบ่งกลุ่มย่อยนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการคิดคำนวณค่าเสียหายของสมาชิกกลุ่มในแต่ละกลุ่มย่อยว่าควรจะได้รับค่าเสียหายเท่าใดเท่านั้น

(๓.๔) การเข้าแทนที่โจทก์ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๖ และร่างมาตรา ๒๒๒/๒๗)

เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ (๑)-(๓) ศาลจะดำเนินการให้มีการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ และสิทธิของผู้เข้าแทนที่โจทก์จะกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๗

(๓.๕) การถอนฟ้อง การตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน การมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา

(ก) การถอนฟ้องสามารถกระทำได้ ๒ ช่วง คือ

- การถอนฟ้องก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โจทก์ก็อาจถอนคำฟ้องได้เลยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล
- การถอนฟ้องหลังจากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว หากศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง จะต้องแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบเพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีโอกาสคัดค้าน (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๘)

(ข) การประนีประนอมยอมความและการมอบข้อพิพาทในประเด็นแห่งคดีให้อนุญาตตุลาการพิจารณา หากมีการประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โจทก์และจำเลยก็สามารถแจ้งต่อศาลว่าประสงค์จะทำการประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา แต่หากเป็นการตกลงประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาในประเด็นแห่งคดีหลังจากที่ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ก็จะต้องมีการแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบเพื่อให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่ประสงค์จะผูกพันกับการตกลงประนีประนอมยอมความหรือการมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาในประเด็นแห่งคดีแสดงความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการตกลงประนีประนอมยอมความหรือมอบประเด็นข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาหลังจากที่ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้

ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลเท่านั้น ทั้งนี้ การกำหนดให้ต้องขอ
อนุญาตจากศาลเพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาว่าข้อตกลงในการประนีประนอมยอมความหรือมอบประเด็น
ข้อพิพาทให้อนุญาตต่อตุลาการพิจารณานั้นมีความเป็นธรรมกับสมาชิกกลุ่มหรือไม่ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๔
และร่างมาตรา ๒๒๒/๓๐)

(๔) คำพิพากษาและอายุความ

(๔.๑) คำพิพากษามีผลผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๕)

(๔.๒) คำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มนั้นมีรายละเอียดเช่นเดียวกับคำพิพากษา

ในคดีสามัญ แต่มีความแตกต่างออกไปในส่วนของรายละเอียด เช่น ให้ศาลกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับ
สมาชิกกลุ่มเอาไว้ให้ชัดเจน และกำหนดหลักการและวิธีการคำนวณค่าเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่ม
รวมถึงให้กำหนดจำนวนเงินรางวัลความเอาไว้อด้วย (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๖)

(๔.๓) อายุความในคดีแบบกลุ่ม สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

(ก) อายุความของโจทก์เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา ๑๕๓/๑๔ (๒) กล่าวคือ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีแล้วก็มีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง

(ข) อายุความของสมาชิกกลุ่มได้มีการกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๓๓ ว่า
เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ให้อายุความในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มสะดุดหยุดลง
และหากมีพฤติการณ์ตามที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๓๔ เกิดขึ้นก็ให้ถือว่าอายุความไม่เคยสะดุดหยุด
ลง หากอายุความการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการดำเนินคดีก็ให้มีอายุความ
การฟ้องต่อไปได้อีกหกสิบวัน (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๔)

(๕) การบังคับคดี (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๕)

(๕.๑) ผู้มีสิทธิบังคับคดีแบบกลุ่ม

การบังคับคดีแบบกลุ่มนั้นมีบุคคลเพียง ๒ คนเท่านั้นที่มีสิทธิดำเนินการ
บังคับคดีแบบกลุ่มได้ คือ โจทก์และนายความฝ่ายโจทก์ ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการบังคับคดีแทนสมาชิกกลุ่ม
ทั้งหมด ส่วนตัวสมาชิกกลุ่มนั้นจะไม่มีสิทธิบังคับคดีแบบกลุ่มด้วยตนเอง

(๕.๒) วิธีการบังคับคดี

เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว ศาลจะต้องแจ้งคำพิพากษาให้กับอธิบดีกรมบังคับ
คดีและสมาชิกกลุ่มทราบเพื่อให้อธิบดีกรมบังคับคดีเตรียมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีแบบกลุ่ม
และให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายในเวลาที่ศาลกำหนด (ร่างมาตรา
๒๒๒/๓๔ วรรคหนึ่ง) อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีแบบกลุ่มนั้นจะแตกต่างจาก
“เจ้าพนักงานบังคับคดี” ในคดีสามัญ โดยมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้คล้ายกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.

มาตรา ๖ (๕) (๖) (๗)

เจ้าพนักงานบังคับคดี (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๕) (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๖)

ในคดีล้มละลาย กล่าวคือกำหนดให้มีอำนาจพิจารณาคำขอรับชำระหนี้ ออกคำสั่งเกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ และมีอำนาจเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องมาสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องคำขอรับชำระหนี้ได้ ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้แล้วไม่มีผู้โต้แย้งคัดค้าน เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจมีคำสั่งอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มได้รับชำระหนี้และจะต้องรายงานให้ศาลทราบ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๙ วรรคสอง ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๑ และร่างมาตรา ๒๒๒/๔๒ วรรคหนึ่ง)

นอกจากนั้น สมาชิกกลุ่มมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มคนอื่นได้ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๐) และหากมีการโต้แย้งคัดค้านคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่ม ก็ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการไต่สวนและมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด สมาชิกกลุ่มที่ไม่พอใจคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลได้ภายในกำหนดเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี คำสั่งของศาลชั้นต้นในกรณีนี้ หากคู่กรณีไม่พอใจก็สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่ง (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๒)

(๖) การอุทธรณ์

(๖.๑) สิทธิอุทธรณ์ของสมาชิกกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิอุทธรณ์เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิของตนในการขอรับชำระหนี้ตามร่างมาตรา ๒๒๒/๔๒ เท่านั้น แต่หากเป็นกรณีนอกเหนือจากนี้สมาชิกกลุ่มจะไม่สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้อีกไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๖)

(๖.๒) ทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๗)

ให้ถือราคาทรัพย์สินหรือทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์เฉพาะระหว่างโจทก์กับจำเลยเท่านั้น กรณีจำเลยยื่นคำร้องขออุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดไว้ว่าให้จำเลยนำค่าฤชาธรรมเนียมมาวางศาลเฉพาะส่วนที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เท่านั้น ไม่ต้องนำค่าฤชาธรรมเนียมในส่วนของเงินรางวัลนายความมาวางต่อศาลด้วย

(๖.๓) การขออนุญาตอุทธรณ์และหลักเกณฑ์การอุทธรณ์

(ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๘)

กรณียื่นอุทธรณ์ไปแล้ว ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์ เพราะเหตุอุทธรณ์ต้องห้าม ได้กำหนดวิธีการดำเนินการไว้ ๒ วิธี โดยหากเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งไปแล้วจะกลับมาใช้อีกวิธีการหนึ่งด้วยไม่ได้ ซึ่งวิธีการที่กำหนดไว้มีดังนี้

(ก) อุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นต่อศาลฎีกา

(ข) ยื่นคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขของข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา

กรณีการอุทธรณ์นั้นไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ตามกฎหมาย แต่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อที่อุทธรณ์มานั้นเป็นกรณีไม่สมควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ศาลฎีกาก็มีอำนาจที่จะยกอุทธรณ์ดังกล่าวเสียก็ได้เป็นการให้อำนาจดุลพินิจแก่ศาลฎีกา ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ซึ่งเป็นกรณีที่แตกต่างจากคดีสามัญทั่วไป

(๗) เงินรางวัลนายความ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๗)

ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่ม ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๗ กำหนดให้ทนายความยื่นบัญชีค่าใช้จ่ายต่อศาลโดยต้องแสดงจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในคดีที่ทนายความได้ใช้ไปทั้งหมด รวมถึงค่าตอบแทนการทำงานของทนายความด้วย ในการพิจารณาเรื่องเงินรางวัลทนายความนั้น ศาลจะกำหนดโดยคำนึงถึงความยากง่ายของคดีและเวลาที่ใช้ในการดำเนินคดีด้วย

หลักการเกี่ยวกับการจ่ายเงินรางวัลทนายความที่กำหนดไว้ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้นจะมีความแตกต่างกับหลักการจ่ายเงินรางวัลทนายความของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นสมาชิกกลุ่มจะเป็นผู้จ่ายเงินรางวัลทนายความ กล่าวคือ เงินรางวัลทนายความจะหักจากจำนวนค่าเสียหายที่สมาชิกกลุ่มจะได้รับ แต่ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้น จำเลยจะเป็นผู้จ่ายเงินรางวัลทนายความ โดยมีฐานการคำนวณคือจำนวนไม่เกินร้อยละสามสิบของจำนวนค่าเสียหายที่สมาชิกกลุ่มมีสิทธิจะได้รับ กล่าวคือ หากจำเลยแพ้คดีแบบกลุ่ม จำเลยจะต้องจ่ายค่าเสียหายให้แก่โจทก์และสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งจะต้องชำระเงินรางวัลทนายความอีกด้วยกรณีมีการเปลี่ยนทนายความก็ให้ศาลกำหนดเงินรางวัลทนายความฝ่ายโจทก์ตามสัดส่วนที่ทนายความได้เสียไป

(๘) ลำดับของการรับชำระหนี้ในคดีแบบกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๔)

เมื่อจำเลยได้นำเงินหรือทรัพย์สินมาวางต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว หลังจากที่ได้มีการหักค่าฤชาธรรมเนียม ค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีและใช้เงินให้เจ้าหนี้บุริมสิทธิไปแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินรางวัลทนายความให้ทนายความไปก่อน แล้วจึงจะจ่ายเงินให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นที่มีสิทธิขอเฉลี่ยหนี้ แล้วแต่กรณี

กรณีบังคับชำระหนี้ได้เงินมาไม่พอกับจำนวนหนี้ ในระหว่างนายความฝ่ายโจทก์ โจทก์ และสมาชิกกลุ่ม ก็ให้แบ่งเฉลี่ยชำระหนี้ตามสัดส่วนคือให้นายความได้รับเงินรางวัลนายความ ไปก่อนเป็นจำนวนไม่เกินร้อยละสามสิบของจำนวนเงินที่บังคับคดีมาได้ในแต่ละครั้ง และเงินที่เหลือ จึงจะจ่ายให้แก่โจทก์และสมาชิกกลุ่ม

(๙) การจัดตั้งแผนกคดีแบบกลุ่มขึ้นในศาลฎีกา (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๙)

ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กำหนดให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้ง แผนกคดีแบบกลุ่มขึ้นในศาลฎีกา เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มและทำให้การ ดำเนินคดีแบบกลุ่มเกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๑๐) ค่าธรรมเนียมในคดีแบบกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๕๐)

ได้มีการบัญญัติเรื่องค่าธรรมเนียมในคดีแบบกลุ่มไว้ ๓ กรณี ดังนี้

(๑๐.๑) ค่าธรรมเนียมในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ ค่าคัดค้านคำสั่งของ เจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้ต่อศาล กำหนดไว้ร้อยละ ๒๐๐ บาท แต่หากเป็นเรื่อง ที่ขอรับชำระหนี้ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ก็ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

(๑๐.๒) ค่าขึ้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องเงินรางวัลนายความให้เสีย ค่าธรรมเนียมร้อยละ ๒๐๐ บาท

(๑๐.๓) ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ให้ใช้อัตราเดียวกับที่กำหนดไว้ในตารางท้าย ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๓. บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติ

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (class action) เป็นการดำเนินคดีแพ่งที่บุคคลหนึ่งหรือหลายคน ได้ดำเนินคดีแพ่งเพื่อตนเองหรือเพื่อกลุ่มบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน โดยสมาชิกกลุ่มไม่ได้เข้าร่วม ในการพิจารณาคดีในฐานะคู่ความและไม่ถือว่าเป็นส่วนร่วมในการดำเนินคดี แต่คำพิพากษาจะผูกพันคู่ความ และสมาชิกของกลุ่มทุกคน การดำเนินคดีแบบกลุ่มนับเป็นกลไกที่เก่าแก่มาของกลุ่มประเทศแองโกล- แซ็กซอน สามารถพบกลไกดังกล่าวย้อนอดีตไปจนถึงยุคกลางของประเทศอังกฤษ โดยเป็นกระบวนการ พิเคราะห์ที่ใช้กันในศาลเอควิตี้ แต่วิวัฒนาการดังกล่าวในประเทศอังกฤษได้ถึงทางตัน เนื่องจาก มีคำพิพากษาของศาลในปี ค.ศ. ๑๙๑๐ วินิจฉัยว่าผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นเงื่อนไข ในการที่ศาลจะรับฟังจะไม่เกิดขึ้นเนื่องจากสิทธิการได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของแต่ละคนอาจจะ

แตกต่างกัน ต่อมาได้มีแนวความคิดที่จะให้เอกชนรวมตัวกันเพื่อฟ้องคดีเยียวยาความเสียหายของตนเอง ซึ่งเป็นที่มาของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศสหรัฐอเมริกา หลักการเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มดังกล่าวถูกกำหนดไว้ใน Rule 23 แห่ง The Federal Rule of Civil Procedure ของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม สำหรับคดีที่เรียกร้องให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนและคดีที่ขอให้ศาลสั่งห้ามกระทำการ แนวความคิดเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาได้แพร่หลายไปในประเทศกลุ่มคอมมอนลอร์ เช่น ประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย และแม้กระทั่งในบางประเทศกลุ่มซีวิลลอร์ อย่างเช่น ประเทศอิตาลี

สำหรับประเทศในสหภาพยุโรปบางประเทศ อย่างเช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ สวีเดน โปรตุเกส ราชาอาณาจักรสเปน สาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่มีการนำกลไกการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ แต่มีกลไกอื่นที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากได้รับการเยียวยาแก้ไข นั่นคือ การฟ้องคดีของผู้เสียหายจำนวนมากโดย “สมาคม” ซึ่งกลไกดังกล่าวนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับการฟ้องคดีเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

สำหรับประเทศไทย แนวความคิดเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มเริ่มมาจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มีมติเห็นชอบที่จะนำแนวความคิดเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้กับคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์ จึงเสนอรายงานการพัฒนากฎหมายโดยกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีหน้าที่ยกร่างพระราชบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ในคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ อันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ลงทุนรายย่อยซึ่งมีสิทธิเรียกร้องเพียงเล็กน้อยสามารถได้รับการเยียวยาสิทธิได้โดยไม่ต้องฟ้องคดีด้วยตนเอง โดยหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแบบกลุ่มที่นำมาใช้กับคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์นี้ มีการนำหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ของประเทศสหรัฐอเมริกามาปรับใช้ แต่เมื่อนำเสนอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า การยกร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มควรนำไปใช้กับคดีประเภทอื่นด้วยนอกจากคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ ดังนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกาจึงได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบในการยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยคณะอนุกรรมการกฤษฎีกาเห็นควรกำหนดบทบัญญัติในเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความแพ่ง และเริ่มยกร่างกฎหมายดังกล่าว ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยได้ศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศต่างๆ ประกอบการพิจารณากร่าง^๒

๓.๑ ประเด็นข้อสังเกตของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)^๓ ได้แก่

(๑) โจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนในการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มและทนายความฝ่ายโจทก์อาจดำเนินคดีโดยไม่สุจริต และไม่ได้อาศัยผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มอย่างเพียงพอและเป็นธรรมได้ เนื่องจากอาจเกิดกรณีการร่วมมือกับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นจำเลยในการตกลงประนีประนอมยอมความกันในทางที่เสียเปรียบและส่งผลเสียแก่ประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มได้ และการที่ร่างพระราชบัญญัติฯ กำหนดหลักการไว้อย่างกว้างๆ ว่าผู้แทนคดีจะต้องสามารถป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรมและเพียงพอ ย่อมทำให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมายได้ว่า การป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรมและเพียงพอ นั้นมีความหมายเพียงใด

(๒) องค์กรที่มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภค เช่น คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมคุ้มครองผู้บริโภค ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกันของผู้ประกอบธุรกิจรายเดียวกัน จึงไม่อาจเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ เนื่องจากโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะต้องเป็นสมาชิกกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน ดังนั้น การที่องค์กรที่มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคนั้นไม่อาจเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ จึงเป็นการขัดต่อหลักการตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่ให้อำนาจแก่องค์กรในการดำเนินคดีแทนผู้บริโภค

(๓) ร่างพระราชบัญญัติฯ มิได้กำหนดมาตรการในการคัดเลือกหรือกำกับดูแลการทำหน้าที่ทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้เป็นการเฉพาะ คงกำหนดไว้แต่เพียงหลักเกณฑ์การตรวจสอบการทำหน้าที่ของทนายความเท่านั้น ซึ่งหากเกิดความผิดพลาดในการดำเนินการของทนายความแล้วผลเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ไม่เพียงแต่กระทบถึงสิทธิของโจทก์หากแต่ยังกระทบถึงสิทธิของสมาชิกกลุ่มทุกคนอีกด้วย ดังนั้น จึงควรมีมาตรการที่เข้มงวดในการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นทนายความฝ่ายโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

^๒ ดวงทิพย์ บุญปลูก, “การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา และประเทศในสหภาพยุโรป: มุมมองความเป็นไปได้ในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ในประเทศไทย,” *อุทพาส*, เล่ม ๓ ปีที่ ๕๙, น. ๓๑ - ๓๓, (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๕).

^๓ จุฑามาศ วัฒนศิริขจร, “ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภค,” (วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี, ๒๕๕๕) น. ๑๔๔ - ๑๔๗.

(๔) การดำเนินคดีแพ่งในศาลไทยใช้ระบบกล่าวหา โดยศาลจะวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด การเสนอพยานหลักฐานรวมทั้งการถามพยานจะเป็นเรื่องของคู่ความ ศาลทำหน้าที่เป็นเพียงคนกลางที่กำกับให้การสู้คดีเป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น แต่ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มใช้ระบบไต่สวน ศาลจึงต้องแสดงบทบาทเชิงรุกโดยศาลจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองใหม่ จึงเป็นการยากที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแบบกลุ่มซึ่งเป็นผู้พิพากษาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการพิจารณาพิพากษาในระบบกล่าวหามานาน จะปรับเปลี่ยนแนวคิด ทักษะคติ จากการวางตัวเป็นกลางมาเป็นผู้ควบคุมการดำเนินกรทุกขั้นตอนได้

(๕) การประกาศและการส่งคำบอกกล่าวในการดำเนินคดีแบบกลุ่มถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องอาศัยมาตรการในการบอกกล่าวที่มีประสิทธิภาพ แต่โดยที่วิธีการดังเช่นที่ใช้ในคดีแพ่งสามัญ เช่น การปิดประกาศหน้าศาล การลงประกาศในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ไม่เป็นที่ประสบความสำเร็จและไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับการดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภค จึงอาจทำให้ผู้บริโภคสมาชิกกลุ่มไม่ได้รับการบอกกล่าวการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และไม่ได้แสดงเจตนาขอออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มในกรณีที่ผู้บริโภครายนั้นไม่ต้องการที่จะถูกผูกพันโดยผลแห่งคำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๖) ในกรณีที่ผู้แทนโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ได้ดำเนินคดีโดยไม่สุจริต หรือดำเนินคดีไปในลักษณะที่ไม่ได้คุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มอย่างเพียงพอและเป็นธรรม และศาลได้มีคำพิพากษาในคดีนั้นแล้ว แต่สมาชิกกลุ่มไม่ประสงค์ที่จะผูกพันในผลแห่งคำพิพากษาเช่นนี้สมาชิกกลุ่มย่อมไม่อาจแสดงเจตนาขอออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ เพราะการแสดงเจตนาได้ล่วงเลยกำหนดเวลาที่ศาลกำหนดแล้ว เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฯ กำหนดให้สมาชิกกลุ่มต้องแสดงเจตนาออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดนับแต่เมื่อได้รู้ว่าศาลมีคำสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๗) ในการพิพากษาคดีแบบกลุ่มนั้น ร่างพระราชบัญญัติฯ ไม่ได้ให้อำนาจศาลในการสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาไว้ ซึ่งถ้าหากปรากฏความเสียหายเพิ่มมากขึ้นภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือภายหลังจากที่มีการบังคับคดีไปแล้ว ผู้เสียหายย่อมไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนที่เพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ ในร่างพระราชบัญญัติฯ ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องค่าเสียหายในเชิงลงโทษไว้ ซึ่งหากมีการนำหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ มาใช้ อาจเกิดปัญหาการตีความได้ว่า ศาลจะมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือไม่ และหากศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายนี้ได้ ค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ควรมีอัตราอย่างน้อยเพียงใด

(๘) ร่างพระราชบัญญัติฯ มิได้ให้สิทธิแก่สมาชิกกลุ่มในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล แต่สมาชิกกลุ่มมีสิทธิอุทธรณ์เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิของตนในการขอรับชำระหนี้ ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์เป็นอย่างมากและเป็นการขัดต่อหลักการอุทธรณ์ในคดีแพ่งซึ่งโดยหลักแล้ว ผู้ที่ถูกกระทบสิทธิโดยผลแห่งคำพิพากษาของศาลย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ได้ นอกจากนี้หลักเกณฑ์

การอุทธรณ์ที่ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาก่อให้เกิดความสับสนและไม่เป็นธรรมแก่โจทก์ สมาชิกกลุ่ม และจำเลย เนื่องจากคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากและเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์สูง และผลแห่งคำพิพากษาของศาลจะกระทบสิทธิของกลุ่มบุคคลเป็นจำนวนมาก ดังนั้น คำพิพากษาคดีแบบกลุ่มจึงควรต้องมีการอุทธรณ์และฎีกาไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาดังเช่นคดีแพ่งทั่วไป

(๙) สมาชิกกลุ่มมีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับคดีจึงเป็นการจำกัดสิทธิของสมาชิกกลุ่มในการบังคับคดี และในการจ่ายเงินค่าเสียหาย เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องจัดสรรเงินให้เป็นไปตามลำดับ กล่าวคือ เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องจัดสรรเงินให้แก่เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๗ และ ๒๘๘ ก่อนและจัดสรรเงินในส่วนที่เป็นเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ให้แก่ทนายความ รวมถึงให้หักค่าฤชาธรรมเนียมใช้แทนโจทก์ด้วย และเมื่อมีเงินเหลือจากที่ได้จัดสรรตามลำดับดังกล่าวแล้วจึงจะนำมาจัดสรรชำระหนี้ให้แก่โจทก์ สมาชิกกลุ่ม ซึ่งการจัดลำดับดังกล่าวอาจทำให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มไม่ได้รับชำระหนี้ เพราะไม่มีเงินเหลือเพียงพอที่จะชำระหนี้ให้แก่โจทก์และสมาชิกกลุ่มได้ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีนั้นไม่มีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มุ่งจะคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมาก และยังขัดต่อเจตนารมณ์ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่มุ่งจะคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมด้วย

(๑๐) ในกรณีที่ศาลมีอำนาจที่จะสงวนสิทธิแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งเพื่อรองรับสิทธิในส่วนของค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้น แต่ในการบังคับคดีในส่วนของค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้นนี้ ร่างพระราชบัญญัติฯ ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าจะบังคับคดีอย่างไร จะนำเงินส่วนใดมาจ่ายค่าเสียหายในส่วนนี้ ผู้บริโภคซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะบังคับคดีเรียกร้องค่าเสียหายส่วนที่เพิ่มขึ้นนี้ได้จริงหรือไม่ เพราะเงินที่ได้จากการบังคับคดีในครั้งแรกอาจไม่มีเหลือเลยก็เป็นได้

๓.๒ ประเด็นข้อเสนอแนะของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ^๔ ได้แก่

(๑) ควรมีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มมีประสิทธิภาพและมีความเที่ยงธรรมมากยิ่งขึ้น และควรสร้างผู้พิพากษารุ่นใหม่ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยการแต่งตั้งข้าราชการตุลาการเป็นผู้พิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ควรจะแต่งตั้งจากบุคคลที่อาวุโสน้อย คือเมื่อโปรดเกล้าฯ เป็นผู้พิพากษาประจำศาลแล้วก็ให้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลชำนาญพิเศษนี้เลย ซึ่งการแต่งตั้งเช่นว่านั้นจะทำให้การเปลี่ยนทักษะเป็นไปได้ง่ายขึ้น และทำให้ผู้พิพากษามีความเชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะ

^๔ เพิ่งอ้าง, น. ๑๔๘ -๑๕๑.

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ .. พ.ศ.

(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

(แนวทางการพิจารณาพิพากษาแบบกลุ่ม) (เป็นข้อเสนอ)

และควรจัดหลักสูตรฝึกอบรมในการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ผู้พิพากษาเพื่อเป็นการเตรียมความรู้ความเข้าใจและสร้างความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ ควรมีการจัดตั้งแผนกการดำเนินคดีแบบกลุ่มชั้นในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาด้วย แต่คำพิพากษาคดีแบบกลุ่มไม่ควรถูกจำกัดให้เป็นที่สุดที่ชั้นศาลอุทธรณ์ตามหลักการของการพิจารณาคดีผู้บริโศกที่ให้ถือว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโศกให้เป็นที่สุด ด้วยเหตุว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีผลกระทบกับจำเลยซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจในการจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงควรให้ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาแผนกคดีแบบกลุ่ม เป็นผู้ทบทวนการพิจารณาพิพากษาคดีแบบกลุ่มของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรมกับทั้งฝ่ายผู้ประกอบการธุรกิจและฝ่ายผู้บริโศก

(๒) ควรกำหนดแนวทางการคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นผู้แทนโจทก์ให้ชัดเจนเพื่อศาลใช้พิจารณาประกอบการคัดเลือกผู้แทนโจทก์ โดยการกำหนดรายละเอียดแนวทางดังกล่าวนี้ อาจจัดทำในรูปแบบของข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการคัดเลือกผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของศาลในการคัดเลือกผู้แทนโจทก์เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ และในส่วนของทนายความฝ่ายโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นควรมีการสอบเพื่อรับใบอนุญาตว่าความในคดีแบบกลุ่มเป็นการเฉพาะแยกต่างหากจากการสอบใบอนุญาตว่าความในคดีทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ทนายความที่มีความเชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะ เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีรูปแบบการดำเนินคดีที่พิเศษแตกต่างไปจาก คดีแพ่งทั่วไป และในการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นทนายความฝ่ายโจทก์ นอกจากศาลจะต้องพิจารณาว่าทนายความฝ่ายโจทก์นั้นมีใบอนุญาตว่าความในคดีแบบกลุ่มหรือไม่แล้ว ศาลควรต้องพิจารณาหลักเกณฑ์เหล่านี้ประกอบด้วย กล่าวคือ ประสบการณ์และชื่อเสียง ผลงาน ความร่วมมือกับโจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่ม และมรรยาททนายความ ทั้งนี้ เพื่อให้การทำหน้าที่ทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อโจทก์และสมาชิกกลุ่มอย่างสูงสุด

(๓) ควรให้อำนาจหน่วยงานของรัฐ สมาคม หรือบุคคลตามกฎหมายที่มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโศกที่เป็นผู้เสียหาย มีอำนาจในการร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน อันเนื่องมาจากข้อพิพาทที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือได้ว่าเป็นความเสียหายที่เกิดแก่สาธารณะด้วย และในประเทศไทย ประชาชนยังมีแนวคิดที่ยึดติดกับบทบาทของรัฐและหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ให้บริการสาธารณะและคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ซึ่งถ้าหากหน่วยงานของรัฐ เช่น คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมผู้บริโภคซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการดำเนินคดีผู้บริโศกตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจในการดำเนินคดีแทนผู้บริโศกที่เป็นผู้เสียหายทุกคนที่ได้รับความ

เสียหายจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจรายเดียวกันแล้ว ย่อมเป็นการอำนวยความสะดวกธรรมให้แก่ผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงควรกำหนดนิยามคำว่า “กลุ่มบุคคล” ให้หมายความรวมถึงองค์กร หรือหน่วยงานที่มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภคตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้วย แต่ควรให้องค์กรเหล่านี้มีอำนาจในการดำเนินคดีแทนผู้บริโภคเฉพาะแต่ในกรณีที่ผู้บริโภคได้เป็นผู้เริ่มให้มีการฟ้องคดีเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มุ่งเน้นให้เอกชนเป็นผู้เริ่มฟ้องคดี

(๔) ควรกำหนดให้ศาลมีอำนาจในการสงวนสิทธิในการแก้ไขคำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพราะคดีที่มีความเสียหายเกิดแก่ร่างกาย อาชีวอนามัย ความเสียหายในชั้นที่สุดอาจจะยังไม่ปรากฏชัด ซึ่งหากให้ศาลมีอำนาจในการสงวนสิทธิในการแก้ไขคำพิพากษาดังเช่นหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ แล้วย่อมเป็นการสอดคล้องกันและเป็นผลดีแก่ผู้เสียหายที่ได้รับ ความคุ้มครองและได้รับการเยียวยาจนกว่าความเสียหายจะถึงที่สุดด้วย นอกจากนี้ ควรมีการศึกษารูปแบบวิธีการจัดตั้งกองทุนทรัสต์ดังเช่นในต่างประเทศ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหายเพิ่มมากขึ้น มีโอกาสได้รับชดเชยค่าเสียหายจากความเสียหายที่ปรากฏเพิ่มขึ้นอย่างแท้จริง และเพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และควรกำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ แต่ทั้งนี้ควรมีการพิจารณาเกี่ยวกับอัตราของค่าเสียหายเชิงลงโทษใหม่ เนื่องจากอัตราตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคฯ มาตรา ๔๒ ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กำหนดอัตราค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีผู้บริโภคที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๕) ควรกำหนดให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาได้เช่นเดียวกับโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากสมาชิกกลุ่มเป็นผู้ที่อาจได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบต่อสิทธิของตน อันเนื่องมาจากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นจึงควรมีสิทธิในการอุทธรณ์เช่นเดียวกับโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แม้ว่าสมาชิกกลุ่มจะไม่ใช่คู่ความในคดีก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น เกิดความเป็นธรรมกับสมาชิกกลุ่ม และควรมีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค และศาลฎีกาแผนกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปตามระดับชั้นศาลดังเช่นคดีแพ่งทั่วไป คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยการอุทธรณ์ที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีแบบกลุ่ม ส่วนการฎีกาในคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นให้ฎีกาไปยังศาลฎีกาแผนกคดีแบบกลุ่ม

(๖) ควรกำหนดให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิบังคับคดีเพราะสมาชิกกลุ่มถือเป็นบุคคลที่ได้รับประโยชน์จากคำพิพากษาของศาลและมีฐานะเสมือนเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษา จึงควรมีสิทธิในการบังคับคดีเช่นเดียวกับโจทก์ และควรมีการพิจารณาเรื่องลำดับการชำระหนี้ใหม่โดยให้หนี้ค่าเสียหายที่สมาชิกกลุ่มพึงได้รับนั้นเป็นหนี้ที่อยู่ในลำดับเดียวกันกับหนี้บริมสิทธิ เนื่องจากลำดับการชำระหนี้ตามร่างพระราชบัญญัติฯ นั้นยังไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภคที่เป็นสมาชิกกลุ่มกล่าวคือ สมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิ

ได้รับชำระหนี้ภายหลังจากที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้จัดสรรเงินให้แก่เจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิหรือเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิ
อย่างอื่นทำนองเดียวกับบุริมสิทธิ และได้จัดสรรเงินค่าทนายความและค่าฤชาธรรมเนียมแล้ว ซึ่งผู้บริโภค
ที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาจไม่ได้รับเงินค่าเสียหายเลยก็ได้ หรืออาจได้รับเงินแต่ไม่เพียงพอต่อความเสียหาย
เนื่องจากเงินที่ได้จากการบังคับคดีนั้นมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะจ่ายให้แก่สมาชิกกลุ่มทั้งหมด

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เสนอโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๔๓ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๗ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในราชการวงงานด้านนิติบัญญัติ โดยมุ่งเน้นสารประโยชน์ในเชิงอ้างอิงเบื้องต้น สำหรับเพื่อประกอบการพิจารณาของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำนักกฎหมาย

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

กันยายน ๒๕๕๗

เอกสารประกอบการพิจารณา

จัดทำโดย

นายนิท ผาสุข	ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย
นางสาวสุภางศ์จิตต์ ไตรเทพพิสัย	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
นายสุชาติ พันทองคำ	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานกฎหมาย ๒
นางสาวนภพร ขวรงค์กร	นิติกรชำนาญการพิเศษ
นางสาวพันธุ์ทิพา หอมทิพย์	วิทยาการปฏิบัติการ
นางสิริกัญย์ ส่องแสง	เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
นางสาวรัตติกาลญัตต์ น้อยนวม	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
นางสาวกาญจนา พาลดีหลุด	เจ้าพนักงานบันทึกข้อมูลชำนาญงาน

กลุ่มงานกฎหมาย ๒ สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๘๒๘๖

ผลิตโดย

กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๗๔๑ - ๔๒

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ท่านสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และผู้สนใจที่มีความประสงค์หรือต้องการที่จะศึกษาเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเป็นการล่วงหน้าก่อนวันประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้จากเว็บไซต์สภานิติบัญญัติแห่งชาติ www.senate.go.th

หรือขอรับเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ที่ศูนย์บริการข้อมูลด้านกฎหมายฯ วุฒิสภา อาคารรัฐสภา ๒ ชั้น ๑ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๑๕๖๕

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ..... (ก)

ส่วนที่ ๑ ความเป็นมาและสาระสำคัญ

ของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(ฉบับที่ ..) พ.ศ. ๑

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

- คำชี้แจงความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติ..... - ๑ -

- บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) - ๖ -

- บทสรุปและข้อเสนอแนะงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม - ๒๕ -

ภาคผนวก

: ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

(หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้เสนอ) (๑)

: บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) (๒๓)

ส่วนที่ ๑

ความเป็นมาและสาระสำคัญ

ของร่างพระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ความเป็นมาและสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)
(หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้เสนอ)

ความเป็นมา

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) เสนอโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๔๓ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๗ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

สาระสำคัญ

๑. หลักการและเหตุผล

๑.๑ หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

๑.๒ เหตุผล

โดยที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกระบวนการดำเนินคดีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน เนื่องจากเป็นวิธีการที่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมากได้ในการดำเนินคดีเพียงครั้งเดียว และสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายที่ไม่มีความสามารถฟ้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองได้ หรือผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจำนวนเพียงเล็กน้อย เช่น คดีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย การดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นมาตรการที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และยังช่วยลดความเสี่ยงความซ้ำซ้อน ในการฟ้องคดีและป้องกันความขัดแย้งกันของคำพิพากษา ตลอดจนเป็นมาตรการในการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทางหนึ่ง สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. ชื่อร่างพระราชบัญญัติ (ร่างมาตรา ๑)

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

๓. คำปรารภ

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๔. วันใช้บังคับ (ร่างมาตรา ๒)

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

๕. เนื้อหาของพระราชบัญญัติ

- แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยกำหนดกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (ร่างมาตรา ๓)

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๔ การดำเนินคดีแบบกลุ่ม มาตรา ๒๒๒/๑ ถึงมาตรา ๒๒๒/๕๐ ในลักษณะ ๒ วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น ภาค ๒ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้นแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

“หมวด ๔

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๒๒๒/๑ ในหมวดนี้

“กลุ่มบุคคล” หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม

“สมาชิกกลุ่ม” หมายความว่า บุคคลใด ๆ ที่อยู่ในกลุ่มบุคคล

“การดำเนินคดีแบบกลุ่ม” หมายความว่า การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๒ เพื่อความเหมาะสมสำหรับคดีบางประเภท หรือเพื่อให้การดำเนิน กระบวนการพิจารณาหรือการบังคับคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ประธานศาลฎีกา มีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ ที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในหมวดนี้ได้ ดังนี้

(๑) กำหนดคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิก กลุ่มของโจทก์ที่จะมีอำนาจฟ้องคดีแบบกลุ่มได้

(๒) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาต ให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๓) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการแจ้งเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ

(๔) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการนัดพร้อม การดำเนินกระบวนการพิจารณา และการ รับฟังพยานหลักฐาน ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๕) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบังคับคดีและเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์

(๖) ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อกำหนดนั้น เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศใน ราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๒๒๒/๓ ศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา คดีแพ่งเว้นแต่ศาลแขวง มีอำนาจในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๔ กระบวนการพิจารณาส่วนใดที่มีได้บัญญัติไว้ในหมวดนี้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติในภาค ๑ บททั่วไปแห่งประมวลกฎหมายนี้และบทบัญญัติในคดีสามัญมาใช้บังคับ โดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในหมวดนี้

ในกรณีที่มีการร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ใช้ กระบวนการพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ สำหรับกระบวนการพิจารณาส่วนใดที่มีได้บัญญัติไว้ในหมวดนี้ โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้ง กับบทบัญญัติในหมวดนี้

ส่วนที่ ๒

การขออนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๕ คดีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากดังต่อไปนี้ โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม อาจร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

(๑) คดีละเมิด

(๒) คดีผิดสัญญา

(๓) คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค แรงงาน หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การแข่งขันทางการค้า

มาตรา ๒๒๒/๖ โจทก์อาจยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องเริ่มคดีเพื่อขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้

คำร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามวรรคหนึ่ง โจทก์ต้องแสดงเหตุตามสมควรที่ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๗ คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย และในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงิน คำขอบังคับของกลุ่มบุคคลต้องระบุหลักการและวิธีการคำนวณเพื่อชำระหนี้ให้แก่สมาชิกกลุ่มเท่าที่จะระบุได้ แต่ไม่จำเป็นต้องแสดงจำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่มแต่ละรายจะได้รับด้วย

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้โจทก์ผู้เริ่มคดีเสียค่าขึ้นศาลตามคำขอบังคับเฉพาะในส่วนของโจทก์ผู้เริ่มคดีเท่านั้น

มาตรา ๒๒๒/๘ ในกรณีที่โจทก์ยื่นคำร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หากศาลเห็นว่าคำฟ้องของโจทก์ไม่มีข้อขัดข้องที่จะรับไว้ตามมาตรา ๑๘ หรือมีข้อขัดข้องแต่โจทก์ได้แก้ไขให้ถูกต้องแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งรับคำฟ้อง ให้ศาลพิจารณาคำร้องของโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๘ แล้วมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๒๒๒/๙ ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนาคำฟ้องและคำร้องเช่นว่านั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่า

(๑) สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๗

(๒) โจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด

(๓) กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก

(๔) การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ

(๕) โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสียรวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา และโจทก์รวมทั้งนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม

คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาภายในกำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง และให้งดการพิจารณาไว้จนกว่าคำสั่งนั้นจะถึงที่สุด ทั้งนี้ ให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดโดยเร็ว

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลสั่งรับคำฟ้องไว้พิจารณา เมื่อได้ส่งหมายเรียกให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในหนึ่งเดือน และให้ถือว่าทนายความของโจทก์เป็นทนายความของกลุ่มด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ

มาตรา ๒๒๒/๑๐ ในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับสิทธิอย่างเดียวกันหลายรายในศาลเดียวกันหรือต่างศาลกัน ให้ศาลรวมการพิจารณาคำร้องขอเหล่านั้นเข้าด้วยกัน และมีคำสั่งให้ผู้ร้องรายหนึ่งรายใดเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๒๒๒/๒ คำสั่งของศาลตามมาตรา นี้ให้เป็นที่สุด เว้นแต่จะเป็นกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๙ วรรคสอง

ส่วนที่ ๓

การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๑๑ เมื่อคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มถึงที่สุดแล้ว ให้ศาลสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาวางต่อศาลตามจำนวนที่เห็นสมควรภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวและไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นนั้น ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ

หากต่อมาปรากฏว่าค่าใช้จ่ายที่วางไว้มีจำนวนไม่เพียงพอ ศาลจะสั่งให้มีการวางเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวเพิ่มเติมตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวและไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นนั้น ให้ถือว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง

มาตรา ๒๒๒/๑๒ ให้ศาลส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ และประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลายเป็นเวลาสามวันติดต่อกันรวมทั้งทางสื่อมวลชนอื่นหรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร

คำบอกกล่าวและประกาศอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อศาลและเลขคดี

(๒) ชื่อและที่อยู่ของคู่ความและทนายความฝ่ายโจทก์

(๓) ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน

(๔) ข้อความที่แสดงว่าศาลอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และวันเดือนปี

ที่ศาลมีคำสั่ง

(๕) สิทธิของสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๓ และมาตรา ๒๒๒/๑๔

(๖) กำหนดวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้ ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวัน

- (๗) ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม
 (๘) ผลของคำพิพากษาที่จะผูกพันสมาชิกกลุ่ม
 (๙) ชื่อและตำแหน่งผู้พิพากษาผู้ออกคำบอกกล่าวและประกาศ

มาตรา ๒๒๒/๑๓ สมาชิกกลุ่มมีสิทธิออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้โดยแจ้งความประสงค์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ (๖) และให้ถือว่าสมาชิกกลุ่มดังกล่าวไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนับแต่วันที่ได้แจ้งความประสงค์นั้นต่อศาล

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง สมาชิกกลุ่มจะออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

บุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว จะร้องขอกลับเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มอีกไม่ได้

สมาชิกกลุ่มและบุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มจะร้องสอดเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา ๕๗ ไม่ได้

มาตรา ๒๒๒/๑๔ สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๓ ย่อมมีสิทธิดังต่อไปนี้

- (๑) เข้าฟังการพิจารณาคดี
 (๒) ร้องขอให้ศาลสั่งแสดงว่าโจทก์มิได้มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๒/๙ (๕)
 (๓) ขอตรวจเอกสารทั้งหมดหรือบางส่วนในสำนวนความหรือขอคัดสำเนาเอกสารเหล่านั้น

(๔) จัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนทนายความของกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖ วรรคสอง

- (๕) ร้องขอเข้าแทนที่โจทก์โดยอาศัยสิทธิตามบทบัญญัติในส่วนที่ ๓ แห่งหมวดนี้
 (๖) คัดค้านการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ การที่โจทก์ขอลอนฟ้องตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ การที่มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ และการที่คู่ความตกลงกันเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาดตามมาตรา ๒๒๒/๓๐

(๗) ตรวจสอบและโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา ๒๒๒/๔๐
 สมาชิกกลุ่มอาจแต่งตั้งทนายความเพื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งก็ได้
 มาตรา ๒๒๒/๑๕ ห้ามมิให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๓ ยื่นฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันกับที่โจทก์ได้ยื่นฟ้อง

ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ยื่นฟ้องคดีไว้ก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาของการออกจากสมาชิกกลุ่ม ให้ศาลที่ได้รับฟ้องไว้นั้นมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

มาตรา ๒๒๒/๑๖ ในกรณีที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะไม่คุ้มครองหรือเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มอย่างเพียงพอ หรือไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มอีกต่อไป

เมื่อความปรากฏต่อศาลเองหรือตามคำแถลงของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ โดยให้ถือว่ากระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วมีผลผูกพันการดำเนินคดีสามัญของโจทก์และจำเลยต่อไปด้วย

หากความปรากฏต่อศาลในระหว่างการพิจารณาว่านายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม หรือนายความฝ่ายโจทก์ขอลอนตัวจากการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหานายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หากโจทก์และสมาชิกกลุ่มเพิกเฉยไม่ดำเนินการดังกล่าว ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๑๗ เมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มและจำเลยได้ยื่นคำให้การแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดพร้อมโดยสั่งให้คู่ความทุกฝ่ายมาศาลเพื่อดำเนินการดังนี้

(๑) โกล่เกลี่ยหรือนำวิธีอนุญาโตตุลาการมาใช้เพื่อให้คดีเสร็จไปทั้งหมดหรือ

บางส่วน

(๒) ให้คู่ความนำต้นฉบับพยานเอกสารหรือพยานวัตถุทั้งหมดที่ประสงค์จะอ้างอิงและอยู่ในความครอบครองของตนที่สามารถนำมาศาลได้มาแสดงต่อศาล เพื่อให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจดู

ถ้าพยานหลักฐานดังกล่าวอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของบุคคลภายนอก คู่ความฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างอิงต้องขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานนั้นมาจากผู้ครอบครอง โดยยื่นคำขอต่อศาลพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานนั้นมาก่อนวันนัดพร้อม

ในกรณีที่มีเหตุขัดข้องทำให้คู่ความไม่สามารถนำพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของตนมา หรือยังไม่ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ศาลออกคำสั่งเรียกจากคู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอก หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใด ถ้าศาลเห็นสมควร ก็ให้ศาลเลื่อนวันนัดพร้อมออกไปตามที่เห็นสมควร

หากคู่ความฝ่ายใดจงใจไม่ดำเนินการดังกล่าวในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้เลื่อนไป คู่ความฝ่ายนั้นไม่มีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาสืบในภายหลัง แต่ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดีโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งอนุมาตรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้

(๓) ให้ศาลตรวจคำคู่ความแล้วนำข้ออ้าง ข้อเถียง ที่ปรากฏในคำคู่ความเทียบกันดู และสอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานที่ยื่นต่อศาล ว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียง นั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกัน ก็เป็นอันยุติไปตามนั้น ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความฝ่ายอื่นไม่รับและเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคำคู่ความ ให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท และกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้

ในการสอบถามคู่ความดังกล่าว คู่ความแต่ละฝ่ายต้องตอบคำถามที่ศาลถามเอง หรือถามตามคำขอของคู่ความฝ่ายอื่น เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายอื่นยกเป็นข้ออ้าง ข้อเถียง และ

พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่คู่ความได้ยื่นต่อศาล ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่ศาลจะเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้งได้ ในขณะนั้นและเป็นข้อเท็จจริงที่จำเป็นต่อการกำหนดประเด็นข้อพิพาท ศาลจะมีคำสั่งให้เลื่อน วันนัดพร้อมเฉพาะส่วนที่ยังไม่เสร็จสิ้นออกไป และให้คู่ความฝ่ายนั้นทำคำแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้น มายื่นต่อศาลภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

(๔) กำหนดระยะเวลาทั้งหมดในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๕) กำหนดวัน เวลา วิธีการ และขั้นตอนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่จำเป็น เช่น จำนวน และรายละเอียดเกี่ยวกับพยานที่จะนำมาเบิกความ บันทึกถ้อยคำแทนการสืบพยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ พยานเอกสาร และพยานหลักฐานที่ต้องการให้ศาลเรียกจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือ บุคคลภายนอก รวมทั้งการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ การเดินเมฆินสูบ และการส่งประเด็นไปสืบยังศาลอื่น

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้เลื่อนไป ให้ศาลดำเนินการตามมาตรานี้โดยให้ถือว่าคู่ความที่ไม่มาศาลได้ทราบการดำเนินการในวันนั้นแล้ว และคู่ความที่ไม่มาศาลไม่มีสิทธิขอเลื่อนกำหนดนัดหรือคัดค้านประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบ ที่ศาลกำหนด เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สามารถมาศาลได้ในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้เลื่อนไป เพราะเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงเสียได้หรือเป็นการคัดค้านประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ของประชาชน

เมื่อศาลได้ดำเนินการตามมาตรานี้เสร็จสิ้นแล้ว ให้ศาลกำหนดวันสืบพยานซึ่งมี ระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบวันนับแต่วันนัดพร้อมวันสุดท้าย

ให้ถือว่าวันนัดพร้อมวันแรกตามมาตรานี้เป็นวันขึ้นสองสถานตามประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๒๒๒/๑๘ ก่อนวันนัดพร้อมตามมาตรา ๒๒๒/๑๗ ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นรับไปจาก เจ้าพนักงานศาล และถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำเป็นจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นต่อศาลก่อน กระบวนพิจารณาที่ต้องกระทำในวันนัดพร้อมเสร็จสิ้น

การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลเมื่อผู้ร้องขอแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่คู่ความในการต่อสู้คดี อย่างเต็มที่

มาตรา ๒๒๒/๑๙ ในกรณีที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณา ศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัด พิจารณามีได้ ให้ศาลสืบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เอง ตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ถ้าโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามความในวรรคหนึ่งภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือในกรณีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายหรือโจทก์ขาดนัดพิจารณา ให้บังคับตามบทบัญญัติมาตรา ๒๒๒/๑๕

นอกจากที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาโดยขาดนัดมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๒๐ ในการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ ในการนี้ ศาลจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่ความก็ได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว

ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

บุคคลที่ศาลขอให้มาตามวรรคหนึ่งและวรรคสองมีสิทธิได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และการชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาโดยได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม และไม่ถือว่าเงินที่ศาลสั่งจ่ายตามวรรคนี้เป็นค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่คู่ความจะต้องชำระ

มาตรา ๒๒๒/๒๑ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอและศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้คู่ความเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ที่ตนประสงค์จะอ้างเป็นพยานแทนการซักถามต่อหน้าศาลทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้

คู่ความที่ประสงค์จะขอเสนอบันทึกถ้อยคำแทนการซักถามพยานตามวรรคหนึ่งต้องยื่นคำร้องแสดงความจำนงพร้อมเหตุผลต่อศาลก่อนหรือในวันนัดพร้อม หรือในวันอื่นใดที่ศาลเห็นสมควรอนุญาต ให้ศาลพิจารณากำหนดระยะเวลาที่คู่ความจะต้องยื่นบันทึกถ้อยคำดังกล่าวต่อศาลและส่งสำเนาบันทึกถ้อยคำนั้นให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันสืบพยานบุคคลนั้น เมื่อมีการยื่นบันทึกถ้อยคำต่อศาลแล้ว คู่ความที่ยื่นไม่อาจขอถอนบันทึกถ้อยคำนั้นและให้ถือว่าบันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดีแล้ว

ผู้ให้ถ้อยคำต้องมาศาลเพื่อเบิกความตอบคำถามค้านและคำถามตั้งของคู่ความ หากผู้ให้ถ้อยคำไม่มาศาล ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกถ้อยคำของผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี แต่ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จะรับฟังบันทึกถ้อยคำที่ผู้ให้ถ้อยคำมิได้มาศาลนั้น ประกอบพยานหลักฐานอื่นก็ได้

ในกรณีที่คู่ความตกลงกันให้พยานไม่ต้องมาศาลหรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ติดใจถามค้านพยาน ให้ศาลรับฟังบันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดี

มาตรา ๒๒๒/๒๒ เมื่อคู่ความมีคำขอร่วมกันและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ ซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้

มาตรา ๒๒๒/๒๓ บันทึกล้อยคำตามมาตรา ๒๒๒/๒๑ และมาตรา ๒๒๒/๒๒ ให้มีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาลและเลขคดี
- (๒) วัน เดือน ปี และสถานที่ที่ทำบันทึกล้อยคำ
- (๓) ชื่อของคู่ความ
- (๔) ชื่อ อายุ ที่อยู่ อาชีพ และความเกี่ยวข้องกับคู่ความของผู้ให้ล้อยคำ
- (๕) รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริง และหรือความเห็นของผู้ให้ล้อยคำ
- (๖) ลายมือชื่อของผู้ให้ล้อยคำ

ห้ามมิให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบันทึกล้อยคำที่ได้ยื่นไว้แล้วต่อศาล เว้นแต่เป็นรายการใน (๑) ถึง (๓) หรือเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย

มาตรา ๒๒๒/๒๔ ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม และในกรณีเช่นนี้ ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๒๕ ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอเข้าแทนที่โจทก์ รวมทั้งกำหนดวันยื่นคำคัดค้านคำขอเข้าแทนที่โจทก์ วันนัดไต่สวนคำขอเข้าแทนที่โจทก์ และส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบกับประกาศโดยใช้วิธีการตามที่เห็นสมควร

- (๑) เมื่อโจทก์มิได้มีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๒/๔ (๕)
- (๒) เมื่อโจทก์มรณะหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ
- (๓) เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์โจทก์
- (๔) เมื่อโจทก์ทิ้งฟ้อง
- (๕) เมื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือโจทก์ขาดนัดพิจารณา
- (๖) เมื่อโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามมาตรา ๒๒๒/๑๙
- (๗) เมื่อโจทก์ร้องขอต่อศาลว่าไม่ประสงค์ที่จะเป็นโจทก์ดำเนินคดีแทนกลุ่ม

อีกต่อไป

ในกรณีตาม (๒) นอกจากสมาชิกกลุ่มแล้ว บุคคลตามมาตรา ๔๒ หรือมาตรา ๔๕ แล้วแต่กรณี อาจร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ได้ด้วย โดยให้นำมาตรา ๒๒๒/๒๖ และมาตรา ๒๒๒/๒๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๒๖ ในการพิจารณาอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มคนใดเข้าแทนที่โจทก์ ต้องเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าสมาชิกกลุ่มคนนั้นมีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๒/๔ (๕)

ถ้าศาลอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ ให้โจทก์เดิมยังคงมีฐานะเป็นสมาชิกกลุ่มคนหนึ่ง และทนายความของโจทก์เดิมยังคงเป็นทนายความของกลุ่มต่อไป ในกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ (๕) และ (๖) ให้ศาลกำหนดวันสืบพยานใหม่โดยเร็ว ถ้าศาลไม่อนุญาตให้สมาชิกกลุ่ม

เข้าแทนที่โจทก์ หรือไม่มีการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ โดยให้ถือว่ากระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วมีผลผูกพันการดำเนินคดีสามัญของโจทก์ต่อไปด้วย

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๒๗ ห้ามมิให้สมาชิกกลุ่มที่เข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ ใช้สิทธิอย่างอื่นนอกจากสิทธิที่มีอยู่แก่โจทก์ในชั้นพิจารณาเมื่อตนร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ และห้ามมิให้ใช้สิทธิเช่นว่านั้นในทางที่ขัดกับสิทธิของโจทก์เดิม เว้นแต่เป็นที่พอใจแก่ศาลตามคำร้องขอของสมาชิกกลุ่มที่เข้าแทนที่โจทก์ว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาของโจทก์ที่ได้ทำไปแล้วซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกกลุ่มนั้นเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของโจทก์ในกรณีเช่นว่านี้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๒๒๒/๒๘ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว โจทก์จะถอนคำฟ้องไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

ในกรณีที่จำเลยยื่นคำให้การแล้ว ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้องโดยมิได้ฟังจำเลยก่อน

ในกรณีที่ได้มีการส่งคำบอกกล่าวกับประกาศให้สมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ แล้ว หากศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนคำฟ้อง ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มคัดค้านโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล และสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาล รวมทั้งแจ้งเรื่องการถอนฟ้องให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๒ วรรคหนึ่ง

ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาลตามวรรคสามโดยไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นว่านั้น ให้ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ถอนคำฟ้อง

มาตรา ๒๒๒/๒๙ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มและพ้นระยะเวลาตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ (๖) แล้ว ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มคัดค้านหรือแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล และสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาล เพื่อแจ้งเรื่องการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๒ วรรคหนึ่ง เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีแล้ว ให้ถือว่าสมาชิกกลุ่มรายที่แจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มและมีได้ขอถอนความประสงค์ดังกล่าวก่อนศาลมีคำสั่งอนุญาต ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต

ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาลตามวรรคหนึ่งโดยไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นว่านั้น ให้ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี

มาตรา ๒๒๒/๓๐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มและพ้นระยะเวลาตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ (๖) แล้ว ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาตตุลาการ ให้นำความในมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๓๑ คำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ และมาตรา ๒๒๒/๓๐ อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาลและเลขคดี
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของคู่ความ
- (๓) ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน
- (๔) ข้อความโดยย่อของการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วและเหตุที่ต้องมีคำบอกกล่าวและประกาศ
- (๕) สิทธิของสมาชิกกลุ่มและผลของคำสั่งอนุญาตของศาลตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ แล้วแต่กรณี
- (๖) ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ แล้วแต่กรณี

(๗) ชื่อและตำแหน่งผู้พิพากษาผู้ออกคำบอกกล่าวและประกาศ
 มาตรา ๒๒๒/๓๒ ในการพิจารณามีคำสั่งตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ ให้ศาลคำนึงถึง

- (๑) ความจำเป็นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
- (๒) ความคุ้มครองหรือประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม
- (๓) ความยุ่งยากหรือความสะดวกในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
- (๔) ความเป็นธรรมและควมมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
- (๕) จำนวนของสมาชิกกลุ่มที่คัดค้าน
- (๖) ความสามารถของจำเลยในการชดเชยค่าเสียหายในกรณีมีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี
- (๗) การตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีของคู่ความ มีความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๓๓ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้อายุความในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มสะดุดหยุดลงนับแต่วันที่โจทก์ยื่นคำร้องขออนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดไม่อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หากปรากฏว่าอายุความการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือจะครบกำหนดภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด ให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๓๔ ในกรณีที่อายุความสะดุดหยุดลงเพราะเหตุตามมาตรา ๒๒๒/๓๓ หากมีกรณีดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าอายุความไม่เคยสะดุดหยุดลง

- (๑) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง
- (๒) ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม
- (๓) ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีเพราะเหตุถอนฟ้อง
- (๔) ศาลยกคำฟ้องเพราะเหตุคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลหรือโดยไม่ตัดสิทธิสมาชิกกลุ่มที่จะฟ้องคดีใหม่
- (๕) สมาชิกกลุ่มออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๓ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐

ในกรณีตาม (๒) (๓) (๔) และ (๕) หากปรากฏว่าอายุความการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการพิจารณา หรือจะครบกำหนดภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นถึงที่สุด ให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อดังหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่สมาชิกกลุ่มไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม แล้วแต่กรณี

ส่วนที่ ๔

คำพิพากษาและการบังคับคดี

มาตรา ๒๒๒/๓๕ คำพิพากษาของศาลมีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม และในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้โจทก์หรือทนายความฝ่ายโจทก์มีอำนาจดำเนินการบังคับคดีแทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มมีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับคดีตามส่วนนี้ด้วยตนเอง

หากความปรากฏต่อศาลว่าทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

มาตรา ๒๒๒/๓๖ คำพิพากษาของศาลต้องกล่าวหรือแสดงรายการดังต่อไปนี้

- (๑) รายการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๔๑
- (๒) ลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่จะต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษา
- (๓) ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงิน ต้องระบุจำนวนเงินที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่โจทก์ รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณในการชำระเงินให้สมาชิกกลุ่ม
- (๔) จำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๓๗

มาตรา ๒๒๒/๓๗ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นกระทำการหรือส่งมอบทรัพย์สิน ให้ศาลกำหนดจำนวนเงินรางวัลที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่ทนายความฝ่ายโจทก์ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงความยากง่ายของคดีประกอบกับระยะเวลาและการทำงานของทนายความฝ่ายโจทก์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งมิใช่ค่าฤชาธรรมเนียมที่ทนายความฝ่ายโจทก์ได้เสียไป และเพื่อประโยชน์แห่งการนี้ เมื่อการพิจารณาลิ้นสุดลงให้ทนายความฝ่ายโจทก์ยื่นบัญชีค่าใช้จ่ายดังกล่าวต่อศาลโดยให้ส่งสำเนาแก่จำเลยด้วย

ถ้าคำพิพากษากำหนดให้จำเลยใช้เงิน นอกจากศาลต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ศาลคำนึงถึงจำนวนเงินที่โจทก์และสมาชิกกลุ่มมีสิทธิได้รับประกอบด้วย โดยกำหนดเป็นจำนวนร้อยละของจำนวนเงินดังกล่าว แต่จำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ดังกล่าวต้องไม่เกินร้อยละสามสิบของจำนวนเงินนั้น

ถ้าคำพิพากษากำหนดให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นกระทำการหรือส่งมอบทรัพย์สิน และให้ใช้เงินรวมอยู่ด้วย ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการกำหนดจำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรานี้ หากมีการเปลี่ยนทนายความฝ่ายโจทก์ ให้ศาลกำหนดจำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามสัดส่วนของการทำงานและค่าใช้จ่ายที่ทนายความแต่ละคนเสียไป

ให้ถือว่าทนายความฝ่ายโจทก์เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและจำเลยเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนของเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ด้วย และเงินรางวัลดังกล่าวมิใช่ค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๒๒๒/๓๘ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้ศาลมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการปฏิบัติตามคำพิพากษา โดยจะกำหนดไว้ในคำพิพากษาหรือโดยคำสั่งในภายหลังก็ได้ และในระหว่างการบังคับคดีให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งบังคับเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้ตามที่เห็นสมควร

ให้ศาลชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาสั่งคำร้องขอทุเลาการบังคับตามคำพิพากษาคำสั่งของศาลชั้นต้นให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๓๙ ให้ศาลแจ้งคำพิพากษาให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๒ วรรคหนึ่ง และให้แจ้งอธิบดีกรมบังคับคดีทราบด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินหรือชำระหนี้เป็นเงินรวมอยู่ด้วย ให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการต่อไป รวมทั้งกำหนดวันตามที่เห็นสมควรในคำบอกกล่าวและประกาศตามวรรคหนึ่ง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ถ้าเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นอย่างอื่นและจำเลยจะต้องมีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์แก่การบังคับตามคำพิพากษา โจทก์อาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการได้

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคสอง สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ไม่มีสิทธิขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินในการบังคับคดีตามส่วนนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย

สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดระยะเวลา อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นกำหนดระยะเวลา

มาตรา ๒๒๒/๔๐ คู่ความในคดีและสมาชิกกลุ่มรายอื่นอาจขอตรวจและโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มผู้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ แต่ต้องกระทำภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย อาจขอขยายระยะเวลาออกไปอีกได้ไม่เกินสามสิบวัน

มาตรา ๒๒๒/๔๑ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจเรียกคู่ความในคดี สมาชิกกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง มาสอบสวนในเรื่องคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มเพื่อพิจารณามีคำสั่งต่อไปได้

มาตรา ๒๒๒/๔๒ คำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มรายใด ถ้าคู่ความในคดีและสมาชิกกลุ่มรายอื่นไม่ได้แย้ง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจสั่งอนุญาตให้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ศาลทราบถึงการดำเนินการดังกล่าวด้วย

คำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มรายใด ถ้ามีผู้โต้แย้ง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้ยกคำขอรับชำระหนี้
- (๒) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน
- (๓) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บางส่วน

สมาชิกกลุ่มที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้และไม่มีผู้โต้แย้งตามวรรคหนึ่ง สมาชิกกลุ่มที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้และมีผู้โต้แย้งตามวรรคสอง หรือผู้โต้แย้ง อาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลได้ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี

คำสั่งของศาลตามวรรคสามให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง

มาตรา ๒๒๒/๔๓ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินอย่างใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ให้ทนายความฝ่ายโจทก์ในคดีแบบกลุ่มมีอำนาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์สินแก่ทนายความฝ่ายโจทก์ โจทก์ และสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๕๐ ตามจำนวนที่มีสิทธิได้รับ

ในกรณีที่จำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่มได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา ๒๒๒/๔๒ ยังไม่เป็นที่ยุติ ให้ศาลที่ได้รับคำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งรอการมีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์สินไว้ก่อน และเมื่อได้ข้อยุติในจำนวนเงินดังกล่าวแล้ว ให้ทนายความฝ่ายโจทก์แจ้งให้ศาลนั้นทราบ

เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์สินแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีนั้นส่งเงินให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีแบบกลุ่มเพื่อจ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิตามมาตรา ๒๒๒/๔๔

มาตรา ๒๒๒/๔๔ เมื่อจำเลยนำเงินหรือทรัพย์สินมาวางต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเมื่อได้ขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินของจำเลย หรือเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ได้รวบรวมทรัพย์สินอื่นใดของจำเลยเสร็จ และได้หักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิตามลำดับ ดังนี้

- (๑) ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามมาตรา ๒๘๗ และมาตรา ๒๘๘
- (๒) เงินรางวัลของนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๓๗
- (๓) ค่าฤชาธรรมเนียมใช้แทนโจทก์
- (๔) โจทก์ สมาชิกกลุ่ม และเจ้าหนี้อื่นที่มีสิทธิได้รับเฉลี่ยทรัพย์สินตามมาตรา ๒๙๐

ส่วนที่ ๕ อุทธรณ์

มาตรา ๒๒๒/๔๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ในประมวลกฎหมายนี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามหมวดนี้ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

มาตรา ๒๒๒/๔๖ สมาชิกกลุ่มไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ยกเว้นในกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๔๒

มาตรา ๒๒๒/๔๗ ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ ให้ถือราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์เฉพาะระหว่างโจทก์กับจำเลย

ในกรณีที่จำเลยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ตามมาตรา ๒๓๔ นั้น ให้จำเลย นำค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงมาวางศาลและนำเงินมาชำระตามคำพิพากษาหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาล เฉพาะในส่วนที่จำเลยต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้แก่โจทก์ แต่ไม่ต้องนำเงินมาชำระหรือหาประกันให้ไว้ ต่อศาลสำหรับเงินรางวัลของนายความฝ่ายโจทก์

มาตรา ๒๒๒/๔๘ ในกรณีที่คู่ความเห็นว่าคดีต้องห้ามอุทธรณ์ คู่ความอาจยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาไปพร้อมกับอุทธรณ์ก็ได้ เมื่อศาลชั้นต้นตรวจอุทธรณ์ แล้วเห็นว่าเป็นอุทธรณ์ที่ต้องห้ามก็ให้ส่งอุทธรณ์และคำขอตั้งกล่าวไปยังศาลฎีกาเพื่อพิจารณา แต่ถ้า ศาลชั้นต้นเห็นว่าอุทธรณ์ดังกล่าวไม่ต้องห้ามก็ให้มิคำสั่งรับอุทธรณ์นั้นไว้ดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์เพราะเหตุอุทธรณ์ต้องห้าม คู่ความอาจยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่ง ก็ได้ ถ้าคู่ความยื่นคำขอตั้งกล่าวแล้ว จะยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ไม่ได้

การยื่นคำขอและการพิจารณาคำขอของศาลฎีกาตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ตามมาตรา ๒๒๒/๒

คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับอุทธรณ์ส่งมาให้ศาลฎีกา หากศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่าอุทธรณ์นั้นต้องห้ามอุทธรณ์ ให้ยกอุทธรณ์ แต่ถ้าศาลฎีกาพิจารณาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องแก้ไขข้อผิดพลาด จะรับพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ดังกล่าวนั้นก็ได้อีก

คดีที่ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ แต่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อที่อุทธรณ์นั้นไม่สมควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๒๒๒/๒ จะยกอุทธรณ์ดังกล่าวเสียก็ได้

มาตรา ๒๒๒/๔๙ ให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีแบบกลุ่มขึ้นในศาลฎีกาเพื่อพิจารณาคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งอุทธรณ์ขึ้นมาและให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว

ส่วนที่ ๖ ค่าธรรมเนียม

มาตรา ๒๒๒/๕๐ ให้คิดค่าธรรมเนียมตามอัตราดังต่อไปนี้

(๑) ค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้สองร้อยบาท แต่การขอรับชำระหนี้ที่ไม่เกินสองหมื่นบาทไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

(๒) ค่าคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลในเรื่องการขอรับชำระหนี้เรื่องละสองร้อยบาท

(๓) ค่าขึ้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องการขอรับชำระหนี้ หรือการอุทธรณ์เรื่องเงินรางวัลของนายความ เรื่องละสองร้อยบาท

(๔) ค่าธรรมเนียมอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้คิดอัตราเดียวกับค่าธรรมเนียมตามตารางท้ายประมวลกฎหมายนี้”

ส่วนที่ ๒

ข้อมูลประกอบการพิจารณา

ร่างพระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

คำชี้แจงความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

ส่วนราชการหรือหน่วยงานผู้เสนอ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย

๑. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ

๑.๑ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนอย่างทั่วถึง เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นมาตรการที่คุ้มครองผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและผู้ที่ได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อยให้ได้รับการเยียวยาแก้ไขได้เป็นอย่างดี ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีและเป็นมาตรการที่ทำให้การดำเนินคดีในปัญหาอย่างเดียวกันได้รับผลเป็นอย่างเดียวกัน

๑.๒ ความจำเป็นที่ต้องทำภารกิจ

สืบเนื่องจากสำนักงานกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มีปัญหาเกี่ยวกับผู้ถือหุ้นรายย่อยในตลาดหลักทรัพย์ได้รับความเสียหายจากการกระทำของตัวแทนผู้ถือหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งแม้จะมีกลไกและมาตรการที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แล้วก็ตาม แต่มาตรการเหล่านั้นก็ไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้ถือหุ้นรายย่อยที่ได้รับความเสียหายได้อย่างเพียงพอ สำนักงานกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ จึงยกร่างพระราชบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการฟ้องคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์ พ.ศ. ขึ้น และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาเป็นการภายใน ก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการของร่างกฎหมายฉบับดังกล่าว ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแล้วเห็นสมควรกำหนดหลักการให้เป็นกฎหมายกลางเพื่อใช้กับคดีทุกประเภทที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก เช่น คดีที่เกิดจากการผิดสัญญา คดีละเมิด คดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ คดีแรงงาน เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและให้ผู้ได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อยได้รับการเยียวยา เนื่องจากการดำเนินคดีในรูปแบบดังกล่าวจะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีและยังเป็นมาตรการช่วยลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

๑.๓ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่อง ดังต่อไปนี้

ในกรณีที่มีความเสียหายที่เกิดจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน เกิดขึ้นกับบุคคลจำนวนมาก หากให้ผู้เสียหายแต่ละรายดำเนินการฟ้องคดีเฉพาะความเสียหายของตนเอง จะทำให้บุคคลที่เป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและผู้ที่ได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อยไม่อาจฟ้องคดี เพื่อเยียวยาความเสียหายของตนเองได้ เนื่องจากการฟ้องคดีนั้นจะต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายเป็น

จำนวนมาก นอกจากนั้น การแยกฟ้องคดีจะทำให้มีคดีที่มีข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก และการแยกฟ้องคดีอาจทำให้เกิดความแตกต่างกันระหว่างคำพิพากษาได้

๑.๔ มาตรการที่จะบรรลุนิติวัตถุประสงค์ของภารกิจคืออะไร

กำหนดให้โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันและมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์และสมาชิกกลุ่มในการฟ้องคดีเพียงครั้งเดียวโดยผลของกฎหมายฉบับนี้

๑.๕ ทางเลือกอื่นที่จะสามารถบรรลุนิติประสงค์เดียวกัน

ไม่มี

๑.๖ เหตุผลที่ทำให้เชื่อว่ามาตรการนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องนั้นได้

เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การฟ้องคดี หลักเกณฑ์ในการดำเนินคดี หลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีของศาล เพื่ออำนวยความสะดวกธรรมให้แก่ประชาชน ซึ่งไม่อาจดำเนินการได้ด้วยมาตรการอื่น

๒. ใครควรเป็นผู้ทำภารกิจ

๒.๑ เมื่อคำนึงถึงประสิทธิภาพ ต้นทุน และความคล่องตัวแล้ว เหตุใดจึงไม่ควรให้เอกชนทำภารกิจนี้

เป็นภารกิจที่เอกชนไม่สามารถทำได้ เนื่องจากต้องดำเนินการด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเท่านั้น

๒.๒ ถ้าเอกชนไม่ควรทำ เหตุใดจึงไม่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำภารกิจนี้

เป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากต้องดำเนินการด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเท่านั้น

๓. ความจำเป็นในการออกกฎหมาย

๓.๑ ในการทำภารกิจ เหตุใดจึงจำเป็นต้องตรากฎหมาย

เป็นบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การฟ้องคดี หลักเกณฑ์ในการดำเนินคดี หลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งไม่อาจดำเนินการได้ด้วยมาตรการอื่นได้ นอกจากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๓.๒ ถ้าจำเป็นต้องตรากฎหมาย เหตุใดจึงไม่ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ออกกฎหมายระดับท้องถิ่น

เป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเท่านั้น

๓.๓ (ก) การใช้บังคับกฎหมาย

พร้อมกันทุกท้องที่ เนื่องจากเป็นการเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป

ทயอยใช้เป็นห้องที่ ๆ ไป เนื่องจาก

ใช้บังคับเพียงบางห้องที่ เนื่องจาก

(ข) ระยะเวลาสิ้นสุดการใช้บังคับกฎหมาย

ไม่มี

๓.๔ ลักษณะการใช้บังคับ

ระบบควบคุม

ระบบกำกับ

ระบบส่งเสริม

๓.๕ ประเภทของโทษที่กำหนด

โทษทางอาญา

มาตรการบังคับทางปกครอง

๔. ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น

๔.๑ กฎหมายอื่นในเรื่องเดียวกันหรือทำนองเดียวกัน

ไม่มี

๔.๒ เหตุผลที่ไม่สมควรยกเลิก แก้ไข หรือปรับปรุงกฎหมายอื่นที่มีอยู่เดิม

ไม่มี

๕. ภาระต่อบุคคลและความคุ้มค่า

๕.๑ ผู้ซึ่งถูกระทบโดยกฎหมาย

บุคคลทั่วไป

๕.๒ ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ถูกกฎหมายบังคับใช้

ไม่มี

๕.๓ สิทธิและเสรีภาพที่ถูกจำกัด

ไม่มี

๕.๔ ประโยชน์ที่ประชาชนและสังคมจะได้รับ

การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกระบวนการดำเนินคดีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มสามารถคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมากได้ในการดำเนินคดีเพียงครั้งเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นวิธีการที่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจำนวนเพียงเล็กน้อย และเป็นวิธีการที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้เป็นอย่างดี การดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นมาตรการที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๕ ความยุ่งยากที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกฎหมาย

ไม่มี

๕.๖ ความคุ้มค่าของภารกิจเมื่อคำนึงถึงงบประมาณที่ต้องใช้ ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นกับประชาชนและการที่ประชาชนจะต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพเทียบกับประโยชน์ที่จะได้รับ

ไม่มี

๖. ความพร้อมของรัฐ

๖.๑ ความพร้อมของรัฐ

(ก) กำลังคนที่คาดว่าจะต้องใช้

สามารถใช้บุคลากรเดิมในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ โดยไม่มีการเพิ่มอัตรากำลัง

(ข) คุณวุฒิและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ที่จำเป็นต้องมี

เนื่องจากร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นหลักการใหม่สำหรับประเทศไทย ดังนั้น ต้องมีการอบรมให้ความรู้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้พิพากษา ทนายความ อาจารย์ในมหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับนี้

(ค) งบประมาณที่คาดว่าจะต้องใช้

งบประมาณในการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๖.๒ วิธีการที่จะให้ผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายมีความเข้าใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย

เนื่องจากร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นหลักการใหม่สำหรับประเทศไทย ดังนั้น ต้องมีการอบรมให้ความรู้กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้พิพากษา ทนายความ อาจารย์ในมหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับนี้และประชาชนทั่วไป

๗. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการกับหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติการกิจซ้ำซ้อนหรือใกล้เคียงกัน

ไม่มีความซ้ำซ้อนกับภารกิจของหน่วยงานอื่น

๘. วิธีการทำงานและตรวจสอบ

๘.๑ ระบบการทำงานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

๘.๒ ระบบการตรวจสอบ

๘.๓ ระบบการคานอำนาจ

๙. กรอบหรือมาตรการป้องกันมิให้มีการตราอนุบัญญัติที่เป็นการขยายอำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเพิ่มภาระแก่บุคคลจนเกินสมควร

ไม่มี

๑๐. การรับฟังความคิดเห็น

๑๐.๑ การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็น

ในการยกร่างกฎหมายฉบับนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

(๑) จัดสัมมนาโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มจากประเทศสหรัฐอเมริกา มาบรรยายพิเศษ เรื่อง กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ณ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๒) การจัดประชุมข้ามชาติ (Video Conference) ระหว่างผู้เชี่ยวชาญเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา กับนักกฎหมายไทย ณ สถานทูตสหรัฐอเมริกา รวม ๒ ครั้ง

(๓) การเดินทางไปศึกษาดูงานเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ณ เมืองวอชิงตัน ดี ซี ประเทศสหรัฐอเมริกา ของคณะอนุกรรมการพิจารณากร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๔) การจัดสัมมนานักกฎหมายไทยเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่คณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณาเสร็จในวาระที่ ๑ ณ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยเชิญนักกฎหมายไทยจากทุกสาขาอาชีพ ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ นักกฎหมายจากหน่วยงานของรัฐ อาจารย์มหาวิทยาลัย และผู้ที่สนใจทั่วไปเข้าร่วมการสัมมนาดังกล่าว

(๕) การจัด International Class Action Workshop โดยมีผู้เชี่ยวชาญเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาและนักกฎหมายของไทยทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมการสัมมนาเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๖) การจัดให้มีการสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนที่ร่างกฎหมายฉบับนี้จะผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมการสัมมนาประกอบด้วย ผู้พิพากษา อัยการ อาจารย์ผู้สอนกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจากมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน นักกฎหมายจากส่วนราชการ ทนายความจากสำนักงานทนายความและบริษัทที่ปรึกษากฎหมาย และบุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

๑๐.๒ ข้อคัดค้านหรือความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง
ไม่มี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๓/๑๒๙๓๕ ลงวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๔๗ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๔๗ อนุมัติตามมติคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๘ (ฝ่ายกฎหมาย) ที่เห็นควรอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ในการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ พ.ศ. ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ และให้ส่งสำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งรวมพิจารณา ทั้งนี้ ได้รับความเห็นของกระทรวงยุติธรรมและ สำนักงานศาลยุติธรรม ตลอดจนประเด็นอภิปรายของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสนอ คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๘ (ฝ่ายกฎหมาย) ไปประกอบการพิจารณาด้วย และส่งให้ คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ต่อไป

ต่อมา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๓/ ๔๐๗๕ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๙ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ตามแผนพัฒนา กฎหมายไปเพื่อดำเนินการ นั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๔๙ อนุมัติตาม มติคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๗ (ฝ่ายกฎหมาย) ที่เห็นควร อนุมัติหลักการของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับประเด็นอภิปรายของ คณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๗ (ฝ่ายกฎหมาย) และความเห็นของ สำนักงานอัยการสูงสุดไปประกอบการพิจารณาด้วย

ในการตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกาได้เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พิจารณา โดยมีผู้แทนกระทรวงยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม (สำนักวิชาการ) สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และสภานายความ เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียด และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นสมควรจัดทำบันทึกประกอบ ร่างพระราชบัญญัติฯ ดังต่อไปนี้

๑. ที่มาและหลักการของร่างพระราชบัญญัติ

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ยกร่างพระราชบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับหลักทรัพย์ พ.ศ. เนื่องจากที่ผ่านมาพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดให้อำนาจคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ฟ้องคดีแทนผู้ถือหุ้นกู้ได้ แต่มักไม่ประสบความสำเร็จ โดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้ คือ (๑) บทบัญญัติที่ให้อำนาจคณะกรรมการฯ ฟ้องคดีแทนผู้ถือหุ้นกู้ได้นั้นเป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้ค่อนข้างสั้น ขาดความชัดเจน ทำให้ไม่ทราบว่าการที่คณะกรรมการฯ ได้ฟ้องแทนแล้ว ผู้เสียหายรายอื่นจะฟ้องเข้ามาได้อีกหรือไม่ (๒) การฟ้องคดีแทนผู้เสียหายดังกล่าวไม่สู้จะได้รับความร่วมมือจากผู้เสียหาย นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่ผู้ลงทุนในตลาดทุนได้รับความเสียหายจากการซื้อหรือขายหลักทรัพย์อันเนื่องมาจากผู้ที่กระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เช่น การให้ข้อมูลเท็จหรือไม่ครบถ้วนในการเสนอขายหลักทรัพย์ การสร้างราคาหลักทรัพย์ให้สูงขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ลงทุนในตลาดทุน ให้ผู้ลงทุนได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากการที่มีการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีเอง ซึ่งอาจจะไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายและอาจต้องใช้เวลาอันยาวนาน สำนักงาน ก.ล.ต. จึงจำเป็นต้องยกร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวขึ้น

ในการยกร่างพระราชบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับหลักทรัพย์ พ.ศ. ของสำนักงาน ก.ล.ต. ได้นำหลักการส่วนใหญ่มาจากการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ตาม Rule ๒๓ แห่ง Federal Rules of Civil Procedure ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งผลักดันให้ผู้เสียหายร่วมกันมีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้น โดยร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวประกอบด้วยสาระสำคัญ ๓ ส่วนคือ

(๑) เงื่อนไขที่เหมาะสมในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งได้นำหลักการของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนด โดยกำหนดให้ศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๒) การดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยส่วนใหญ่ นั้น ยังอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นส่วนใหญ่ แต่จะมีการกำหนดกระบวนการพิจารณาบางกรณีเพื่อใช้สำหรับการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยเฉพาะ เช่น กรณีการถอนคำฟ้อง ในคดีสามัญ บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดหลักการของการถอนคำฟ้องไว้ว่า หากเป็นกรณีจำเลยยังไม่ได้ยื่นคำให้การ โจทก์เพียงแต่บอกกล่าวต่อศาล แต่ถ้าจำเลยยื่นคำให้การมาแล้วก็ต้องฟังคำโต้แย้งของจำเลยก่อน แต่ในหลักการของการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น กำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลเป็นผู้พิจารณาในทุกกรณีว่าสมควรอนุญาตให้ถอนคำฟ้องหรือไม่ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มเป็นสำคัญ เพราะเหตุว่าถ้าปล่อยให้โจทก์ถอนคำฟ้องได้ตามหลักทั่วไป โจทก์อาจอาศัยการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นเครื่องมือในการบีบบังคับให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายให้กับตน เมื่อจำเลยยอมชดเชยค่าเสียหายก็ขอถอนคำฟ้อง ซึ่งจะเกิดความเสียหายต่อสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีจำนวนมากได้

(๓) สิ่งจูงใจให้เกิดการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม คือทนายความซึ่งเป็นผู้ที่ผลักดันให้มีการฟ้องคดี ซึ่งทนายความจะเป็นผู้ทรงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินคดีทั้งหมดไปก่อน โดยมีเงินรางวัลทนายความเป็นสิ่งจูงใจในการดำเนินการ

เมื่อสำนักงาน ก.ล.ต. ได้ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการฟ้องคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์ พ.ศ. แล้วเสร็จเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงได้ส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาเป็นการล่วงหน้าก่อนที่จะนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาในขณะนั้น (ศาสตราจารย์พิเศษ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์) ได้พิจารณาแล้วเห็นควรให้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พิจารณาว่าควรนำหลักการการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้กับคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากอันเกิดจากมูลละเมิด หรือการผิดสัญญา หรือความเสียหายที่เกิดจากกฎหมายเฉพาะต่าง ๆ ที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองบุคคลจำนวนมาก เช่น คดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม คดีเกี่ยวกับแรงงาน ด้วยหรือไม่ เนื่องจากเห็นว่าหากนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้ในการฟ้องคดีอื่น ๆ ด้วย ก็เป็นการอำนวยความสะดวกในทางการยุติธรรมให้แก่ประชาชน เนื่องจากการฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นการฟ้องคดีที่ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายตลอดจนเป็นการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทางหนึ่ง

ในเรื่องดังกล่าว คณะกรรมการฯ ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบในการยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยคณะอนุกรรมการฯ เห็นควรกำหนดบทบัญญัติในเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และเริ่มยกร่างกฎหมายดังกล่าวตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยได้ศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศต่าง ๆ ประกอบการพิจารณายกร่าง นอกจากนี้ เพื่อให้การยกร่างกฎหมายเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบและเกิดประสิทธิผลสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณและข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามโครงการ Developing a Thai Class Action Law จากองค์กร U.S. Agency for International Development (USAID) ภายใต้โครงการ Accelerating Economic Recovery in Asia (AERA) ผ่านทางมูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย และ American Bar Association (ABA) และสำนักงาน ก.ล.ต. โดยจัดให้มีการประชุมข้ามชาติ (Video Conference) ระหว่างนักกฎหมายไทยและนักกฎหมายจากประเทศสหรัฐอเมริกา ๒ ครั้ง ณ สถานทูตสหรัฐอเมริกา และมีการเดินทางไปศึกษาดูงานเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของคณะอนุกรรมการฯ และผู้ศึกษาวิจัย ณ กรุงวอชิงตัน ดี ซี ประเทศสหรัฐอเมริกา การจัดสัมมนานักกฎหมายไทยเพื่อรับฟังความคิดเห็นร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และการจัด International Class Action Workshop ซึ่งมีนักกฎหมายไทยจากทุกสาขาอาชีพมาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการกับนักกฎหมายและผู้เชี่ยวชาญจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบด้วย ศาสตราจารย์ทางกฎหมาย ผู้พิพากษา ทนายความ และนักวิชาการของประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดข้างต้น คณะอนุกรรมการฯ ได้รวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นที่ได้ทั้งหมดมาประกอบการยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มและเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ดำเนินการพิจารณาเสร็จแล้ว

๒. การดำเนินคดีแบบกลุ่มของต่างประเทศ

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (class action) เป็นการดำเนินคดีแทนผู้เสียหายจำนวนมากรูปแบบหนึ่ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นกลไกที่เก่าแก่มากของกลุ่มประเทศแองโกล-แซ็กซอน สามารถพบกลไกดังกล่าวย้อนอดีตไปได้จนถึงยุคกลางของประเทศอังกฤษโดยเป็นกระบวนการพิจารณาที่ใช้กันในศาลเอควิตี้ แต่วิวัฒนาการดังกล่าวในประเทศอังกฤษได้ถึงทางตัน เนื่องจากมีคำพิพากษา ของศาลในปี ค.ศ. ๑๙๑๐ วินิจฉัยว่าผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นเงื่อนไขในการ ที่ศาลจะรับฟังจะไม่เกิดขึ้นเนื่องจากสิทธิการได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนของแต่ละคนอาจจะแตกต่างกัน ต่อมา ได้มีแนวความคิดที่จะให้เอกชนรวมตัวกันเพื่อฟ้องคดีเยียวยาความเสียหายของตนเอง ซึ่งเป็นที่มาของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และเป็นวิธีการที่ได้รับความสำเร็จอย่างมากในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้มีการกำหนดหลักการเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ใน Rule ๒๓ แห่ง Federal Rules of Civil Procedure ของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มสำหรับคดีที่เรียกร้องให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนและคดีที่ขอให้ศาลสั่งห้ามกระทำการ โดยการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาได้แพร่หลายไปในประเทศกลุ่มคอมมอนลอร์ เช่น ประเทศแคนาดา ประเทศออสเตรเลีย และแม้กระทั่งในบางประเทศของกลุ่มซีวิลลอร์ เช่น ประเทศบราซิล รัฐควิเบคของประเทศแคนาดา ในเอเชีย ได้แก่ ประเทศจีน และประเทศอินโดนีเซีย ในประเทศฝรั่งเศสก็มีความพยายามเสนอเป็นร่างกฎหมาย

หลักการสำคัญของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ได้แก่ การดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก โดยผู้เสียหายที่จะเป็นสมาชิกกลุ่มได้นั้น ต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำที่มีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน (Common fact and common law) และในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นจะต้องมีการพิจารณาตั้งตัวแทนของสมาชิกกลุ่มขึ้น ทำหน้าที่เป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองและสมาชิกกลุ่มทั้งหมด

เมื่อพิจารณาในด้านเศรษฐกิจแล้ว การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการที่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมากที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกัน (แต่เมื่อจำแนกความเสียหายเป็นรายบุคคลแล้ว ความเสียหายที่ได้รับนั้นเป็นความเสียหายจำนวนเพียงเล็กน้อย) ได้เป็นอย่างดี เช่น ในคดีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค จำนวนความเสียหายที่ผู้เสียหายแต่ละรายได้รับอาจไม่คุ้มค่ากับการนำคดีไปฟ้องเป็นคดีสามัญการให้ผู้เสียหายทั้งหมดมารวมตัวกันเพื่อฟ้องเป็นคดีแบบกลุ่ม โดยทนายความจะเป็นผู้ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริง

ในคดี เพื่อฟ้องคดีแบบกลุ่มเรียกค่าเสียหายต่อศาลจึงเป็นมาตรการที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายเล็กน้อยได้เป็นอย่างดี และเป็นวิธีการที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

ทนายความฝ่ายโจทก์จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดี รวมถึงทนายความจะเป็นผู้ทรงจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทั้งหมด และมีเงินรางวัลทนายความเป็นสิ่งจูงใจในการดำเนินการ เพราะถือเป็นการลงทุนที่ได้รับค่าตอบแทนในจำนวนที่ค่อนข้างสูง ก่อนการฟ้องคดีทนายความฝ่ายโจทก์จะทำบัญชีทะเบียนสมาชิกกลุ่มโดยรวบรวมข้อมูลและเป็นผู้ติดต่อกับผู้เสียหายเพื่อประกอบการพิจารณาว่าคดีนั้นมีสมาชิกกลุ่มมากน้อยเพียงใด และหากทำคดีนี้แล้วจะคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ และการจัดทำทะเบียนสมาชิกกลุ่มนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างมากในชั้นการพิจารณาเรื่องค่าเสียหายและการยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ เนื่องจากจะมีความชัดเจนว่าสมาชิกกลุ่มที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้นั้นเป็นใครบ้าง และจำนวนมากน้อยเพียงไร โดยในขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลของทนายความฝ่ายโจทก์นี้ จะมีการเสนอสมาชิกกลุ่มผู้ที่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อให้ศาลพิจารณาพร้อมกันไปด้วย

๒.๑ หลักการของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่สำคัญ มี ๔ ประการ ได้แก่

(๑) ความเหมือน (Commonality) เป็นความเหมือนกันของข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายของตัวโจทก์เองและสมาชิกกลุ่ม

(๒) ผลของคำพิพากษาผูกพันบุคคลอื่นที่ไม่ได้เข้ามาในคดีโดยวิธีการแจ้งหรือการประกาศ (Notice) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของคดีและทราบถึงสิทธิของตน

(๓) การออกจากกลุ่ม (Opt-Out) ถึงแม้จะมีการกำหนดความหมายของผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกกลุ่มและจะต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มไว้แล้วก็ตาม แต่สมาชิกกลุ่มก็มีสิทธิแสดงเจตนาต่อศาลในการขอออกจากการเป็นสมาชิกโดยไม่ประสงค์จะผูกพันในคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มและต้องการที่จะฟ้องคดีด้วยตนเอง

(๔) โจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะทำหน้าที่เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม โดยศาลจะต้องคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์โดยละเอียดและรอบคอบ

๒.๒ ประโยชน์การดำเนินคดีแบบกลุ่ม มีอยู่ ๕ ประการ

(๑) ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

(๒) เป็นมาตรการที่เพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมอย่างทั่วถึง

(๓) ทำให้การดำเนินคดีในปัญหาอย่างเดียวกันได้รับผลเป็นอย่างเดียวกัน โดยจำเลยจะไม่ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษาที่แตกต่างกัน

(๔) ทำให้ผู้ที่จะฝ่าฝืนกฎหมายเกิดความยับยั้งชั่งใจในการที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้

(๕) การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นมาตรการที่คุ้มครองผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและผู้ที่มีความเสียหายเพียงเล็กน้อยให้ได้รับการเยียวยาแก้ไข

๒.๓ ข้อเสียของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๑) การดำเนินคดีแบบกลุ่มมีผลต่อการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ เนื่องจากการฟ้องคดีแบบกลุ่มอาจมีผลทำให้ผู้ประกอบการตกอยู่ในภาวะล้มละลายได้ และอาจมีผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

(๒) โจทก์อาจใช้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นข้อต่อรองในการบังคับให้จำเลยชำระหนี้ โดยไม่มีเจตนาที่จะคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มคนอื่นด้วย

(๓) การดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจมีผลทำให้มีการค้าความกัน โดยทนายความพยายามที่จะให้ผู้เสียหายฟ้องคดีแบบกลุ่ม เพราะหวังจะได้รับเงินรางวัลทนายความเป็นค่าตอบแทน

๓. ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นของกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานศาลยุติธรรม ตลอดจนประเด็นอภิปรายของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๘ (ฝ่ายกฎหมาย) เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ พ.ศ. ไปประกอบการพิจารณา ดังนี้

๓.๑ ข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๘ (ฝ่ายกฎหมาย)

(๑) การกำหนดให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ในการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์จะเป็นมาตรการหนึ่งในการเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ลงทุนรายย่อยในตลาดหลักทรัพย์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีเองเนื่องจากผลของคำพิพากษาจะผูกพันสมาชิกของกลุ่มที่มีสิทธิเรียกร้องอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างเดียวกันที่มีได้เข้ามาในคดีด้วย

(๒) ในปัจจุบันได้มีการนำหลักการการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ในการฟ้องคดีตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคเท่านั้น จึงควรที่จะให้มีการนำหลักการดังกล่าวมาใช้กับการดำเนินคดีตามกฎหมายอื่นที่มีผู้เสียหายจำนวนมากด้วย เช่น ความผิดตามกฎหมาย เรื่อง ละเมิดและผิดสัญญา กฎหมายแรงงาน กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายการแข่งขันทางการค้า และกฎหมายที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ ซึ่งขณะนี้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากำลังดำเนินการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยรวมการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ไว้กับการดำเนินคดีแบบกลุ่มในกรณีอื่นๆ ด้วย เพื่อมิให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มอยู่กระจัดกระจายตามกฎหมายต่างๆ

(๓) ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ทนายความจะมีบทบาทสำคัญมากเพราะผลของคดีจะกระทบต่อสมาชิกจำนวนมาก จึงควรให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบและถอดถอนทนายความที่ดำเนินการไม่เหมาะสมหรือขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ตามความเห็นของสำนักงานศาลยุติธรรม

๓.๒ ข้อสังเกตของกระทรวงยุติธรรม

กระทรวงยุติธรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับดังกล่าวได้เสนอหลักการใหม่ว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการฟ้องร้องคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ตามหลักการของ Class Action หรือ Representative Action อันจะส่งผลให้ผู้ลงทุนรายย่อย

ที่มีสิทธิเรียกร้องเพียงเล็กน้อยมีโอกาสได้รับการเยียวยาโดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีเอง ทั้งยังช่วยให้เกิดการประหยัด (ลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี) รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากด้วย จึงเห็นชอบด้วยในหลักการของร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวโดยมีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

(๑) ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย

การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะช่วยให้รัฐมีเครื่องมือในการคุ้มครองผู้เสียหายรายย่อยหรือผู้บริโภคเพิ่มเติมมากขึ้น กล่าวคือ ผู้เสียหายจะมีช่องทางเลือกในการฟ้องคดีกับผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมากขึ้น โดยอาจดำเนินการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มด้วยตนเอง แทนการพึ่งพาหน่วยงานของรัฐเพียงประการเดียว หลักการการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงสามารถที่จะนำไปใช้กับการดำเนินคดีแพ่งที่มีผู้เสียหายจำนวนมากซึ่งมีสิทธิเรียกร้องอันสืบเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกันได้ เช่น การฟ้องคดีละเมิด ผิดสัญญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น จึงสมควรที่จะบัญญัติให้ครอบคลุมถึงกรณีต่างๆ ดังกล่าวด้วยแทนที่จะบัญญัติไว้เพียงกรณีของการฟ้องคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์เท่านั้น

(๒) การออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

การดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อมมีผลผูกพันผู้เสียหายในทำนองเดียวกันหรือสมาชิกกลุ่มทั้งหมด ไม่ว่าสมาชิกกลุ่มจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่สมาชิกกลุ่มจะแสดงความประสงค์ที่จะออกจากกลุ่มภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเท่ากับกฎหมายกำหนดให้สมาชิกกลุ่มเป็นผู้เลือกที่จะออก (opt out) เอง ดังนั้น การที่ร่างมาตรา ๒๒ วรรคแรกกำหนดให้สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ที่จะออกเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่โจทก์ร้องขอต่อเจ้าพนักงานศาลเพื่อให้ส่งคำบอกกล่าวและโฆษณา โดยไม่คำนึงถึงความรับรู้ของสมาชิกกลุ่ม อาจทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายได้ จึงเห็นว่าการกำหนดระยะเวลาให้สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์จะออกจากการเป็นสมาชิกนั้น ควรมีบทบัญญัติที่คำนึงถึงองค์ประกอบด้านความรู้ของสมาชิกกลุ่มด้วย

(๓) คำพิพากษา

ร่างมาตรา ๕๐ กำหนดวิธีการทำคำพิพากษาที่แตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป โดยศาลจะต้องกำหนดลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มบุคคลที่จะต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นการกำหนดลักษณะตามที่โจทก์ระบุไว้ตามคำฟ้องหรือตามที่ศาลเห็นสมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้แตกต่างไปจากลักษณะที่โจทก์ระบุไว้ตามคำฟ้องไว้ด้วย แต่การดำเนินคดีแบบกลุ่มนอกจากความยุ่งยากในการกำหนดกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มแล้ว ความยุ่งยากอีกประการหนึ่งคือ การกำหนดค่าเสียหายให้แก่สมาชิกกลุ่มแต่ละบุคคล ซึ่งในบางครั้ง ศาลไม่สามารถจะกำหนดเป็นจำนวนที่แน่นอนให้แก่สมาชิกแต่ละคนได้ คงกำหนดได้แต่เพียงหลักเกณฑ์ในการคำนวณไว้เท่านั้น ซึ่งการคำนวณจำนวนค่าเสียหายก็ตีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณก็ดี ล้วนเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น หากการดำเนินคดีแบบกลุ่มยังคงยึดหลักการพิพากษาเช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไปที่ศาลจะพิพากษาในทุกประเด็นไปในคราวเดียวอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ ทั้งในแง่ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์ความเสียหาย ดังนั้น จึงควรที่จะกำหนดวิธีการ

ทำคำพิพากษาของการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้แตกต่างจากคำพิพากษาในคดีแพ่งทั่วไป โดยอาจกำหนดให้ศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดีเสียก่อนว่าจำเลยมีความรับผิดชอบแก่สมาชิกกลุ่มตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ จากนั้น จึงอาจกำหนดให้ขั้นตอนในการจัดทำคำพิพากษาในส่วนของค่าเสียหายเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก ซึ่งนอกจากจะอำนวยความสะดวกให้แก่ศาลและคู่ความแล้ว ยังทำให้คดีสามารถยุติได้รวดเร็วขึ้นเพราะคู่ความสามารถอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาของศาลในส่วนของคำวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีไปได้ก่อน

(๔) กระบวนการในการรับชำระหนี้ตามคำพิพากษา

ร่างมาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒ กำหนดวิธีการในการแบ่งทรัพย์สินที่ได้มาจากการบังคับคดีและวิธีการที่สมาชิกกลุ่มจะได้รับเงินไว้แล้ว แต่ยังขาดรายละเอียดในการกำหนดขั้นตอนไว้หลายประการ เช่น ระยะเวลาในการแสดงตนเพื่อขอรับชำระหนี้ สิทธิของเจ้าหนี้ที่มาแสดงตนภายหลังจากที่ได้มีการแบ่งทรัพย์สินไปบ้างแล้ว เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนรายละเอียดต่างๆ เหล่านี้ หากไม่กำหนดไว้ในกฎหมาย ควรจะกำหนดให้มีการออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดรายละเอียดต่อไป ทั้งนี้ จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเป็นประกันในการออกกฎหมายลำดับรองไว้ในร่างพระราชบัญญัติฯ ด้วย

(๕) ค่าฤชาธรรมเนียมและเงินรางวัลของทนายความ

ร่างมาตรา ๑๐ และมาตรา ๕๕ กำหนดให้การคำนวณค่าฤชาธรรมเนียมคำนวณจากทุนทรัพย์ที่โจทก์เรียกร้อง และทนายความของโจทก์อาจได้รับเงินรางวัลจากศาล ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของร่างทั้งสองมาตราประสงค์จะให้มีความมุ่งใจในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยให้โจทก์คงเสียค่าฤชาธรรมเนียมที่วางไว้ก่อนในจำนวนเท่าทุนทรัพย์ที่ตนเรียกร้องและทนายความผู้ทำหน้าที่แทนโจทก์มีโอกาสที่จะได้รับเงินรางวัลในการรับว่าความคดีแบบกลุ่ม แต่การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ อาจก่อให้เกิดปัญหาดังต่อไปนี้

๑. โดยหลักการแล้ว ค่าฤชาธรรมเนียมเป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้แพคดีจะต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ เพื่อจูงใจให้ผู้ที่มีโอกาสแพคดีหลีกเลี่ยงที่จะดำเนินคดีในศาล การกำหนดค่าฤชาธรรมเนียมที่จะต้องเสียในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้เพียงเท่าจำนวนทุนทรัพย์ที่โจทก์เรียกร้อง แม้จะอำนวยความสะดวกให้แก่โจทก์ที่จะสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้โดยไม่มีภาระค่าใช้จ่ายในด้านค่าฤชาธรรมเนียมเพิ่มเติม แต่จะมีผลทำให้ค่าฤชาธรรมเนียมไม่สะท้อนผลเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้แพคดีอย่างแท้จริง จึงควรกำหนดโครงสร้างค่าฤชาธรรมเนียมที่ผู้แพคดีจะต้องชำระให้สะท้อนถึงหลักการดังกล่าวด้วย ในขณะเดียวกัน อาจมีประเด็นปัญหาต่อไปอีกว่า หากเรียกเก็บค่าฤชาธรรมเนียมจำนวนมากแล้ว จะทำให้เงินที่ได้จากการบังคับตามคำพิพากษาจะต้องนำไปชำระค่าฤชาธรรมเนียมเสียก่อน ซึ่งอาจทำให้เหลือเงินที่จะแบ่งชำระแก่ผู้เสียหายจำนวนไม่มากนัก ซึ่งในประเด็นนี้ อาจมีการกำหนดวิธีการในการเรียกเก็บค่าฤชาธรรมเนียมจากเงินที่จะบังคับคดีได้เป็นกรณีพิเศษแยกต่างหากจากวิธีพิจารณาความแพ่งทั่วไปได้

๒. จากหลักการที่ปรากฏในร่างมาตราทั้งสองมาตรา อาจมีผลทำให้ค่าฤชาธรรมเนียมและเงินรางวัลทนายความที่จำเลยจะต้องชำระมีจำนวนมากและอาจเป็นประเด็นข้อพิพาทที่ตกลงกันไม่ได้ ทั้งที่คู่ความอาจจะพอใจกับผลของคำพิพากษาโดยรวมแล้ว เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๖๘ ประกอบกับมาตรา ๒๒๓

ซึ่งได้กำหนดห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมอย่างเดียวแล้ว จะเห็นได้ว่าหากคู่ความคงเหลือประเด็นโต้แย้งเฉพาะเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมและเงินรางวัลแล้ว คู่ความไม่สามารถอุทธรณ์เฉพาะประเด็นนี้ได้ ซึ่งจะมีผลทำให้คู่ความอาจยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา ในเนื้อหาของคดีเพื่อเปิดโอกาสให้ตนสามารถยื่นอุทธรณ์ฎีกาในส่วนค่าฤชาธรรมเนียมและ เงินรางวัลอันอาจก่อให้เกิดผลเสียหายแก่การดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ จึงควรที่จะกำหนดให้มีการ อุทธรณ์เฉพาะในส่วนค่าฤชาธรรมเนียมและเงินรางวัลแยกต่างหากจากการดำเนินคดีหลักได้

๓.๓ ข้อสังเกตของสำนักงานศาลยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรมพิจารณาแล้วเห็นชอบด้วยกับหลักการของ ร่างพระราชบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน พ.ศ. แต่มีข้อสังเกต ดังนี้

(๑) เนื่องจากเนื้อหาของร่างกฎหมายเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีแพ่ง จึงควรเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้มี บทบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาคดีแบบกลุ่มโดยไม่เฉพาะเจาะจงกับการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับ หลักทรัพย์เท่านั้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีตามกฎหมายอื่นๆ ได้ด้วย เช่น กฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(๒) การยื่นคำร้องขอให้ศาลอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มควรยื่น มาพร้อมกับคำฟ้อง เพื่อมิให้เกิดปัญหาในเรื่องเขตอำนาจศาลและการโอนคดีตามร่างมาตรา ๗ และมาตรา ๘

(๓) ในระยะเริ่มต้นยังไม่ควรให้มีการแยกการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็น กลุ่มย่อยดังร่างมาตรา ๓๑ เพราะอาจทำให้เกิดปัญหาข้อแย้งในการดำเนินคดีระหว่างกลุ่มย่อย ซึ่งจะก่อความเสียหายแก่สมาชิกกลุ่มโดยรวม

(๔) ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ประสิทธิภาพของทนายความเป็นเรื่องที่มีความ สำคัญ เพราะผลของคดีจะกระทบต่อส่วนได้เสียของสมาชิกจำนวนมาก และตามร่างมาตรา ๕๖ ยังเปิดโอกาสให้ทนายความออกค่าใช้จ่ายให้ก่อนได้โดยไม่ขัดต่อมรรยาททนายความ ดังนั้น ควรให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบและถอดถอนทนายความที่ดำเนินการไม่เหมาะสมหรือขัดต่อ เจตนารมณ์ของกฎหมายได้

๔. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้ตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ...) พ.ศ. แล้ว สรุปผลการพิจารณาได้ดังนี้

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยเพิ่มหมวด ๔ การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ร่างมาตรา ๒๒๒/๑ ถึงร่างมาตรา ๒๒๒/๕๐ ในลักษณะ ๒ วิธีพิจารณา

วิสามัญในศาลชั้นต้น ภาค ๒ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น โดยสามารถแบ่งบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มออกเป็น ๔ ประการ ดังนี้

๑. บททั่วไป

๒. การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มตามขั้นตอนปกติ

๓. การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มตามขั้นตอนไม่ปกติ

๔. คำพิพากษาและอายุความ

๔.๑ บททั่วไป (ส่วนที่ ๑ ร่างมาตรา ๒๒๒/๑ ถึงร่างมาตรา ๒๒๒/๔)

การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเริ่มต้นโดยการที่โจทก์ยื่นคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มพร้อมกับการเสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณานุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยผลของคำพิพากษาจะผูกพันกับสมาชิกกลุ่มทุกคน ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักคำพิพากษาผูกพันเฉพาะคู่ความ (Res judicata) ตามมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยสามารถสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ดังนี้

(๑) บทนิยาม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑)

ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีบทนิยามที่มีความสำคัญมากได้แก่บทนิยามคำว่า “กลุ่มบุคคล” และ “สมาชิกกลุ่ม”

(ก) บทนิยามคำว่า “กลุ่มบุคคล”

“กลุ่มบุคคล” หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกัน อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม ซึ่งสามารถแยกองค์ประกอบของคำว่า “กลุ่มบุคคล” ได้ดังนี้

- มีข้อเท็จจริงร่วมกัน กล่าวคือ ข้อเท็จจริงที่มีร่วมกันนั้น ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องร่วมกันของกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง เช่น กรณีรถแก๊สระเบิดที่ถนนเพชรบุรี ทำให้มีผู้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

- มีหลักกฎหมายเดียวกัน คือ มีสภาพแห่งข้อหาและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาที่เหมือนกัน เช่น อาจเกิดจากการกระทำละเมิดหรือผิดสัญญาเหมือนกัน

(ข) บทนิยามคำว่า “การดำเนินคดีแบบกลุ่ม” หมายความว่า การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์ และสมาชิกกลุ่ม

(๒) คุณสมบัติของโจทก์ในคดีแบบกลุ่ม

บุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นโจทก์ในคดีแบบกลุ่ม จะต้องทำหน้าที่แทนสมาชิกกลุ่มทั้งหมดซึ่งอาจมีจำนวนถึงหลายพันคนโดยที่ผู้นั้นไม่เคยพบปะกันหรือรู้จักกับสมาชิกกลุ่มมาก่อน จึงนับได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้แทนกลุ่มที่จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีโดยอาจไม่ได้รับคืนในกรณีที่แพ้คดี นอกจากนี้ ผู้แทนกลุ่มอาจทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายได้ในกรณีที่ดำเนินคดีโดยไม่มีประสิทธิภาพ กรณีจึงมีความจำเป็นที่ศาลจะต้องเข้ามาควบคุมตรวจสอบผู้ที่จะเป็นผู้แทนกลุ่มโดยเคร่งครัด

คุณสมบัติของโจทก์ประการแรก คือ ข้อเรียกร้องและข้อต่อสู้ของผู้แทนกลุ่มและสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นอย่างเดียวกันกับสมาชิกกลุ่ม (typicality) ผู้นั้นจึงต้องเป็นผู้ที่มีสิทธิฟ้องคดีด้วยตนเอง หากคดีส่วนตัวของผู้แทนกลุ่มไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้แล้ว ศาลก็ไม่สามารถอนุญาตให้เป็นผู้แทนกลุ่มได้ เงื่อนไขประการแรกนี้จะเป็นหลักประกันที่ว่าผู้แทนกลุ่มจะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเต็มที่เพราะผลประโยชน์ของผู้แทนกลุ่มเป็นเรื่องเดียวกันกับผลประโยชน์ของกลุ่มและประเด็นข้อต่อสู้หรือข้อกล่าวอ้างของผู้แทนกลุ่มย่อมเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่มด้วย แต่เงื่อนไขความเหมือนกันดังกล่าวไม่ใช่เงื่อนไขโดยเคร่งครัด โดยศาลอาจจะพิจารณาแต่เพียงว่ากรณีไม่มีข้อขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของผู้แทนกลุ่มและสมาชิกก็เพียงพอแล้ว และคุณสมบัติของผู้แทนกลุ่มประการที่สอง คือ ผู้แทนกลุ่มจะต้องสามารถคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเท่าเทียมและเหมาะสม (adequacy of representation) เนื่องจากโจทก์ในคดีแบบกลุ่มนั้น นอกจากจะฟ้องคดีเพื่อปกป้องสิทธิของตนเองแล้ว จะต้องทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ด้วย (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔ (๕))

(๓) คุณสมบัติของทนายความฝ่ายโจทก์

การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นทนายความฝ่ายโจทก์เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างมาก เนื่องจากทนายความจะเป็นผู้รวบรวมผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันและรวบรวมพยานหลักฐานและจ่ายเงินทดรองในการดำเนินคดีทั้งหมดไปก่อน เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐาน ค่าใช้จ่ายในการประกาศและส่งคำบอกกล่าวเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ ซึ่งคดีแบบกลุ่มที่มีจำนวนผู้เสียหายเป็นจำนวนมากก็จะมีค่าใช้จ่ายในกรณีตามที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นจำนวนมากด้วย ในทางปฏิบัติที่ทนายความฝ่ายโจทก์ก็ต้องพยายามหาวิธีการประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้เข้าถึงสมาชิกกลุ่มมากที่สุด เพื่อรวบรวมสมาชิกกลุ่มให้เข้ามาในคดีมากที่สุด โดยมีเงินรางวัลทนายความเป็นสิ่งจูงใจ

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น แม้ว่าสมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะมีทนายความของตนเองอยู่แล้ว แต่ทนายความของสมาชิกกลุ่มแต่ละคนนั้นก็ไม่สามารถเข้ามาเป็นทนายความของกลุ่มได้ โดยการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น สามารถมีทนายความฝ่ายโจทก์ได้หลายคน ซึ่งอาจจะทำเป็นรูปแบบคณะทนายความในคดีแบบกลุ่มเพื่อวางแผนทางการดำเนินคดีแบบกลุ่มร่วมกัน และอาจจะมีการตั้งหัวหน้าคณะทนายความขึ้นมาคนหนึ่งเพื่อเป็น

ผู้รับผิดชอบในการวางแผนการดำเนินคดี หัวหน้าคณะทนายความนี้จะได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่าทนายความคนอื่นๆ

ร่างมาตรา ๒๒๒/๙ (๕) ได้กำหนดให้ทนายความของกลุ่มต้องสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ซึ่งรวมถึงการที่ทนายความฝ่ายโจทก์จะต้องไม่มีผลประโยชน์ที่ขัดหรือแย้งกับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งในกรณีนี้ได้เคยมีแนวคำพิพากษาของศาลประเทศสหรัฐอเมริกาสั่งไม่อนุญาตให้เป็นผู้แทนกลุ่มเนื่องจากมีผลประโยชน์ขัดกับสมาชิกกลุ่ม เช่น เคยเป็นกรรมการในบริษัทของจำเลย นอกจากนี้ ผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นผู้ที่สามารถออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มทราบเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งอาจจะมีจำนวนสูงมาก ซึ่งทนายความของผู้แทนกลุ่มอาจเป็นผู้ทรงจ่ายไปก่อน ในทางปฏิบัติ ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลจะทำการนัดไต่สวนคำร้องซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยและทนายความฝ่ายจำเลยสามารถซักถามเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้แทนกลุ่มและทนายความไม่สามารถที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเคยมีกรณีทนายความฝ่ายโจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตหาประโยชน์ เช่น กรณีทนายความฝ่ายโจทก์นำข้อมูลไปเปิดเผยแก่พรรคพวกของตนว่ากำลังจะมีการฟ้องคดีแบบกลุ่มกับบริษัทจำเลย ขอให้รับขายหุ้นของบริษัทดังกล่าว เนื่องจากหากมีการฟ้องคดีแบบกลุ่มแล้วหุ้นของบริษัทจำเลยจะราคาตก กรณีเช่นนี้ถือเป็นการเอาข้อมูลภายในไปเปิดเผย เป็นการไม่สุจริต หรือกรณีเมื่อศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วทนายความฝ่ายโจทก์พยายามบีบบังคับจำเลย จนจำเลยไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ จำเลยจึงขอฟื้นฟูกิจการ ทำให้สมาชิกกลุ่มเสียประโยชน์จากการตัดสินใจของทนายความฝ่ายโจทก์ได้ ดังนั้น ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยตามร่างมาตรา ๒๒๒/๑๖ วรรคสอง จึงได้กำหนดว่าหากทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม สมาชิกกลุ่มสามารถร้องขอต่อศาลให้มีการเปลี่ยนตัวทนายความฝ่ายโจทก์ได้

(๔) การประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มทราบ

(ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๒)

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กระบวนการประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยในประกาศและคำบอกกล่าวที่แจ้งไปยังสมาชิกกลุ่มนั้นจะต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับคดี เช่น ชื่อศาลและเลขคดี ชื่อและที่อยู่ของคู่ความและทนายความฝ่ายโจทก์ ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน สิทธิของสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาการแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลของคำพิพากษาที่ผูกพันสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ทราบสิทธิของตนเองว่ามีสิทธิอย่างไร และเพื่อความสะดวกในการติดตามคดีหากประสงค์จะทราบรายละเอียดของคดีเพิ่มเติม ดังนั้น หากวิธีการในการแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะไม่ทำให้สมาชิกกลุ่มที่ประสงค์ออกจากกลุ่มได้รับความเสียหายจากการที่ไม่ทราบเรื่องได้

(๕) การออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๓)

หากสมาชิกกลุ่มไม่ประสงค์จะผูกพันตามคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่ม ก็มีสิทธิที่จะแสดงความประสงค์ขอยกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยการแจ้งความประสงค์ต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ขอยกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มภายหลังจากระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อสมาชิกกลุ่มออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วก็มีสิทธิที่จะไปฟ้องคดีของตนเองได้ แต่จะไปฟ้องคดีแบบกลุ่มอีกไม่ได้เพราะจะเป็นการฟ้องซ้อน และสมาชิกกลุ่มที่ขอยกออกจากกลุ่มไปแล้วจะขอร้องสอดหรือขอเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีแบบกลุ่มอีกไม่ได้

(๖) สิทธิของสมาชิกกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๔)

เมื่อสมาชิกกลุ่มได้ทราบเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยวิธีการประกาศและส่งคำบอกกล่าวโดยถูกต้องตามวิธีที่กฎหมายกำหนดแล้ว สมาชิกกลุ่มก็จะทราบถึงสิทธิที่ตนมีอยู่ แต่ในคดีแบบกลุ่มนั้นสมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิจำกัดเพียงเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น เช่น สิทธิในการเข้าฟังการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม รวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้งทนายความเพื่อเข้าฟังการพิจารณาคดีด้วย เนื่องจากสมาชิกกลุ่มมิได้เป็นคู่ความในคดี

๔.๒ การดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบกลุ่มตามขั้นตอนปกติ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓)

(๑) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแบบกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓)

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีควรจะเป็นศาลที่มีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากคดีแบบกลุ่มนั้นศาลจะต้องแสดงบทบาทในเชิงรุกเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์และสมาชิกกลุ่มให้ได้รับความยุติธรรมอย่างเพียงพอและเป็นธรรม โดยบทบาทของศาลจะเริ่มตั้งแต่การพิจารณาคัดเลือกโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ โดยจะพิจารณาจากผู้ที่มีความสมบัติเหมาะสมสำหรับการเป็นโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ นอกจากนั้น ศาลก็ยังต้องมีบทบาทควบคุมให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยความสะดวกรวดเร็วและยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบทบาทของศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นมีความสำคัญอย่างมาก จำเป็นจะต้องใช้ผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีและเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพสูง ร่างมาตรา ๒๒๒/๓ จึงได้กำหนดให้ศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง เว้นแต่ศาลแขวง มีอำนาจดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๒) อำนาจของศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริง (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๐)

เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก จึงให้อำนาจศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้เอง ซึ่งเป็นหลักการใช้อำนาจของศาลในระบบไต่สวน โดยในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๐ ได้บัญญัติให้อำนาจศาลในการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความเป็นพยานศาล ซึ่งคำว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิ” หรือ “ผู้เชี่ยวชาญ” ในคดีแบบกลุ่มนั้นจะมีความหมายแตกต่างจาก “ผู้ทรงคุณวุฒิ” หรือ “ผู้เชี่ยวชาญ” ในคดีสามัญ โดยจะหมายถึง “ผู้ทรงคุณวุฒิ” หรือ “ผู้เชี่ยวชาญ” ในลักษณะของ “เพื่อนศาล” เช่นเดียวกับวิธีการที่ใช้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คือ ศาลจะเป็นผู้ขอให้มาให้อัยคำซึ่งจะไม่มี การซักถามเหมือนกับสืบผู้เชี่ยวชาญในคดีสามัญ และศาลจะเป็นผู้กำหนดค่าตอบแทนและค่าป่วยการของ “ผู้ทรงคุณวุฒิ” และ “ผู้เชี่ยวชาญ” เอง จะไม่ใช่

อัตราตามที่กำหนดไว้ตามระเบียบของสำนักงานศาลยุติธรรม แต่ศาลจะเป็นผู้กำหนดให้ตามความเหมาะสมของแต่ละคดี

(๓) การนัดพร้อมหรือการชี้สองสถาน (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๗)

เป็นกระบวนการตรวจสอบพยานหลักฐาน ซึ่งเดิมได้เคยมีการนำหลักการนี้มากำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาแล้วครั้งหนึ่ง แต่มีปัญหาในทางปฏิบัติ จึงไม่สามารถใช้บังคับได้จนต้องยกเลิกไปในที่สุด ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ได้นำหลักการนี้กลับมาใช้อีกครั้งหนึ่งโดยมีการปรับปรุงหลักการเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสามารถใช้ปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิภาพ

(๔) การให้ส่งบันทึกคำเบิกความล่วงหน้า (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๑ และร่างมาตรา ๒๒๒/๒๒)

หลักการนี้เป็นหลักการเดียวกันกับที่ใช้อยู่ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และสถาบันอนุญาโตตุลาการของสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งกำหนดให้คู่ความที่สืบพยานส่งคำเบิกความของพยานมายังศาลได้ โดยไม่ต้องมีการซักถามพยานกันต่อหน้าศาลอีก คู่ความฝ่ายตรงข้ามเพียงแต่ทำการถามค้านและถามถึงเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่ต่อมาภายหลังที่คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาเสร็จแล้ว พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดเพิ่มไว้ในมาตรา ๑๒๐/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น จึงอาจตัดหลักการในส่วนนี้ออกจากร่างกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากสามารถนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับที่ได้แก้ไขใหม่มาบังคับใช้โดยอนุโลมกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

๔.๓ การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามขั้นตอนไม่ปกติ

(๑) การยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในกรณีดังต่อไปนี้ศาลอาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้โจทก์ดำเนินคดีสามัญในเฉพาะส่วนของโจทก์ต่อไป ได้แก่

(ก) กรณีที่ศาลสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายในการประกาศและส่งคำบอกกล่าวมาวางต่อศาล เพื่อประกาศและส่งคำบอกกล่าวเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ แต่โจทก์ไม่นำเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวมาวางศาล (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๑ วรรคหนึ่ง)

(ข) กรณีเมื่อศาลเห็นเองหรือปรากฏจากคำแถลงของคู่ความว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะไม่ใช่ประโยชน์หรือไม่สามารถคุ้มครองสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๖ วรรคหนึ่ง)

(ค) กรณีที่ทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถทำหน้าที่เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์และสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม และศาลได้สั่งให้โจทก์หรือสมาชิกกลุ่มหาทนายความฝ่ายโจทก์เข้ามาใหม่ แต่โจทก์หรือสมาชิกกลุ่มไม่สามารถ

หาผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทนความฝ่ายโจทก์ได้ ในกรณีนี้ศาลก็อาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินคดีสามัญในส่วนของโจทก์ได้ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๖ วรรคสอง)

(ง) กรณีมีเหตุที่จะให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ตามที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ ถ้าศาลไม่อนุญาตให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ หรือไม่มีสมาชิกกลุ่มร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ ศาลก็อาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ และให้ดำเนินคดีสามัญในส่วนของโจทก์ต่อไปได้ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๖ วรรคสอง)

(๒) การพิจารณาโดยขาดนัด

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบสามัญ หากจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณา หากไม่ใช่คดีประเภทที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการสืบพยาน ศาลก็อาจมีดุลพินิจไม่ให้สืบพยานได้ แต่ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดว่าแม้จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณา ศาลจะต้องสืบพยานเสมอ และในร่างมาตรา ๒๒๒/๑๙ วรรคสอง กำหนดว่า หากโจทก์ไม่นำพยานเข้ามาสืบ หรือในกรณีคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือโจทก์ขาดนัดพิจารณา ก็ให้สมาชิกกลุ่มสามารถใช้สิทธิเข้าแทนที่โจทก์ตามร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ ได้ แต่นอกจากกรณีที่ได้บัญญัติเอาไว้แล้ว ก็ให้นำบทบัญญัติเรื่องการพิจารณา โดยขาดนัดมาใช้โดยอนุโลม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๙ วรรคสาม) เช่น กรณีฝ่ายที่ขาดนัดมาศาลในระหว่างที่กำลังพิจารณาอยู่หรือมีการพิจารณาใหม่ ก็ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการขาดนัดมาใช้โดยอนุโลม

เหตุที่ต้องบัญญัติให้ชัดเจนว่าให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาโดยขาดนัดมาใช้โดยอนุโลมนั้น ก็เนื่องมาจากบทบัญญัติเรื่องการพิจารณาโดยขาดนัดได้บัญญัติไว้ในหมวดวิธีพิจารณาวิสามัญ เพราะฉะนั้นหากไม่ได้กำหนดไว้ให้ชัดเจน ก็จะไม่สามารถนำบทบัญญัติในส่วนนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลมกับบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

(๓) การแบ่งกลุ่มย่อย (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๔)

ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย จะมีการกำหนดหลักการเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยที่แตกต่างจากหลักการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้นอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเรื่องความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสะดวกในการพิสูจน์เรื่องจำนวนค่าเสียหาย แต่ในหลักการของประเทศสหรัฐอเมริกา จะให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยได้ในทุกกรณี ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือเรื่องค่าเสียหาย

ยกตัวอย่างการแบ่งกลุ่มย่อยในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย เช่น กรณีที่โรงงานปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยจะอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเรื่องที่มีความเสียหายแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีดังกล่าวอาจจะสามารถแบ่งกลุ่มย่อยของผู้เสียหายออกได้เป็นกลุ่มย่อยได้แก่ กลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำในการทำเกษตรกรรม กลุ่มที่ได้รับความเสียหาย

จากการใช้น้ำเพื่อการบริโภค กลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำในการทำนา เป็นต้น ซึ่งการแบ่งกลุ่มย่อยนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการคิดคำนวณค่าเสียหายของสมาชิกกลุ่มในแต่ละกลุ่มย่อยว่าควรจะได้รับค่าเสียหายเท่าใดเท่านั้น

(๔) การเข้าแทนที่โจทก์ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๖ และร่างมาตรา ๒๒๒/๒๗)

เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ (๑)-(๗) ศาลจะดำเนินการให้มีการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ และสิทธิของผู้เข้าแทนที่โจทก์จะกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๗

(๕) การถอนฟ้อง การตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน การมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา

(ก) การถอนฟ้องสามารถกระทำได้ ๒ ช่วง คือ

- การถอนฟ้องก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โจทก์ก็อาจถอนคำฟ้องได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล

- การถอนฟ้องหลังจากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว หากศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง จะต้องแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีโอกาสคัดค้าน (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๘)

(ข) การประนีประนอมยอมความและการมอบข้อพิพาท ในประเด็นแห่งคดีให้อนุญาตตุลาการพิจารณา หากมีการประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โจทก์และจำเลยก็สามารถแจ้งต่อศาลว่าประสงค์จะทำการประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา แต่หากเป็นการตกลงประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาในประเด็นแห่งคดีหลังจากที่ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ก็จะต้องมีการแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบเพื่อให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่ประสงค์จะผูกพันกับการตกลงประนีประนอมยอมความหรือการมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาในประเด็นแห่งคดีแสดงความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการตกลงประนีประนอมยอมความหรือมอบประเด็นข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา หลังจากศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วจะกระทำต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลเท่านั้น ทั้งนี้ การกำหนดให้ต้องขออนุญาตจากศาลเพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาว่าข้อตกลงในการประนีประนอมยอมความหรือมอบประเด็นข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณานั้นมีความเป็นธรรมกับสมาชิกกลุ่มหรือไม่ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๙ และร่างมาตรา ๒๒๒/๓๐)

๔.๔ คำพิพากษาและอายุความ

(๑) คำพิพากษามีผลผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๕)

(๒) คำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มนั้นมีรายละเอียดเช่นเดียวกับคำพิพากษาในคดีสามัญ แต่มีความแตกต่างออกไปในส่วนข้อยกเว้น เช่น ให้ศาลกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มเอาไว้ให้ชัดเจน และกำหนดหลักการและวิธีการคำนวณ

ค่าเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่ม รวมถึงให้กำหนดจำนวนเงินรางวัลความเอาไว้วด้วย (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๖)

(๓) อายุความในคดีแบบกลุ่ม สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

(ก) อายุความของโจทก์เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๑๔ (๒) กล่าวคือ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีแล้วก็มีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง

(ข) อายุความของสมาชิกกลุ่มได้มีการกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๓๓ ว่าเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ให้อายุความในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มสะดุดหยุดลง และหากมีพฤติการณ์ตามที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๓๔ เกิดขึ้น ก็ให้ถือว่าอายุความไม่เคยสะดุดหยุดลง หากอายุความการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการดำเนินคดีก็ให้มีอายุความการฟ้องต่อไปได้อีกหกสิบวัน (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๔)

๔.๕ การบังคับคดี (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๕)

(๑) ผู้มีสิทธิบังคับคดีแบบกลุ่ม

การบังคับคดีแบบกลุ่มนั้นมีบุคคลเพียง ๒ คนเท่านั้นที่มีสิทธิดำเนินการบังคับคดีแบบกลุ่มได้ คือ โจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการบังคับคดีแทนสมาชิกกลุ่มทั้งหมด ส่วนตัวสมาชิกกลุ่มนั้นจะไม่มีสิทธิบังคับคดีแบบกลุ่มด้วยตนเอง

(๒) วิธีการบังคับคดี

เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว ศาลจะต้องแจ้งคำพิพากษาให้กับอธิบดีกรมบังคับคดีและสมาชิกกลุ่มทราบเพื่อให้อธิบดีกรมบังคับคดีเตรียมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีแบบกลุ่ม และให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายในเวลาที่ศาลกำหนด (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๕ วรรคหนึ่ง) อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีแบบกลุ่มนั้นจะแตกต่างจาก “เจ้าพนักงานบังคับคดี” ในคดีสามัญ โดยมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้คล้ายกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย กล่าวคือ กำหนดให้มีอำนาจพิจารณาคำขอรับชำระหนี้ ออกคำสั่งเกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ และมีอำนาจเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องมาสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องคำขอรับชำระหนี้ได้ ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้แล้วไม่มีผู้โต้แย้งคัดค้าน เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจมีคำสั่งอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มได้รับชำระหนี้และจะต้องรายงานให้ศาลทราบ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๕ วรรคสอง ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๑ และร่างมาตรา ๒๒๒/๔๒ วรรคหนึ่ง)

นอกจากนั้น สมาชิกกลุ่มมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มคนอื่นได้ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๐) และหากมีการโต้แย้งคัดค้านคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่ม ก็ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการไต่สวนและมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด สมาชิกกลุ่มที่ไม่พอใจคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลได้ภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี คำสั่งของศาลชั้นต้นในกรณีนี้ หากคู่กรณีไม่พอใจก็สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่ง (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๒)

๔.๖ การอุทธรณ์

(๑) สิทธิอุทธรณ์ของสมาชิกกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิอุทธรณ์เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิของตนในการขอรับชำระหนี้ตามร่างมาตรา ๒๒๒/๔๒ เท่านั้น แต่หากเป็นกรณีนอกเหนือจากนี้ สมาชิกกลุ่มจะไม่สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้อีกไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๖)

(๒) ทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๗)

ให้ถือราคาทรัพย์สินหรือทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์เฉพาะระหว่างโจทก์กับจำเลยเท่านั้น กรณีจำเลยยื่นคำร้องขออุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดไว้ว่าให้จำเลยนำค่าฤชาธรรมเนียมมาวางศาลเฉพาะส่วนที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เท่านั้น ไม่ต้องนำค่าฤชาธรรมเนียมในส่วน of เงินรางวัลทนายความมาวางต่อศาลด้วย

(๓) การขออนุญาตอุทธรณ์และหลักเกณฑ์การอุทธรณ์ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๘)

กรณียื่นอุทธรณ์ไปแล้ว ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์เพราะเหตุอุทธรณ์ต้องห้าม ได้กำหนดวิธีการดำเนินการไว้ ๒ วิธี โดยหากเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งไปแล้ว จะกลับมาใช้อีกวิธีการหนึ่งด้วยไม่ได้ ซึ่งวิธีการที่กำหนดไว้มีดังนี้

(ก) อุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นต่อศาลฎีกา

(ข) ยื่นคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา

กรณีการอุทธรณ์นั้นไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ตามกฎหมาย แต่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อที่อุทธรณ์มานั้นเป็นกรณีไม่สมควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ศาลฎีกาก็มีอำนาจที่จะยกอุทธรณ์ดังกล่าวเสียก็ได้เป็นการให้อำนาจดุลพินิจแก่ศาลฎีกา ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ซึ่งเป็นกรณีที่แตกต่างจากคดีสามัญทั่วไป

๔.๗ เงินรางวัลทนายความ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๗)

ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่ม ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๗ กำหนดให้ทนายความยื่นบัญชีค่าใช้จ่ายต่อศาลโดยต้องแสดงจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในคดีที่ทนายความได้ใช้ไปทั้งหมด รวมถึงค่าตอบแทนการทำงานของทนายความด้วย ในการพิจารณาเรื่องเงินรางวัลทนายความนั้น ศาลจะกำหนดโดยคำนึงถึงความยากง่ายของคดีและเวลาที่ใช้ในการดำเนินคดีด้วย

หลักการเกี่ยวกับการจ่ายเงินรางวัลทนายความที่กำหนดไว้ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้นจะมีความแตกต่างกับหลักการจ่ายเงินรางวัลทนายความของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นสมาชิก

กลุ่มจะเป็นผู้จ่ายเงินรางวัลความ กล่าวคือ เงินรางวัลความจะหักจากจำนวนค่าเสียหายที่สมาชิกกลุ่มจะได้รับ แต่ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้น จำเลยจะเป็นผู้จ่ายเงินรางวัลความ โดยมีฐานการคำนวณคือจำนวนไม่เกินร้อยละสามสิบของจำนวนค่าเสียหายที่สมาชิกกลุ่มมีสิทธิจะได้รับ กล่าวคือ หากจำเลยแพ้คดีแบบกลุ่ม จำเลยจะต้องจ่ายค่าเสียหายให้แก่โจทก์และสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งจะต้องชำระเงินรางวัลความอีกด้วยกรณีมีการเปลี่ยนความก็ให้ศาลกำหนดเงินรางวัลความฝ่ายโจทก์ตามสัดส่วนที่ความได้เสียไป

๔.๘ ลำดับของการรับชำระหนี้ในคดีแบบกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๔)

เมื่อจำเลยได้นำเงินหรือทรัพย์สินมาวางต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้วหลังจากที่ได้มีการหักค่าค่าธรรมเนียม ค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีและใช้เงินให้เจ้าหนี้บุริมสิทธิไปแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินรางวัลความให้ความไปก่อนแล้วจึงจะจ่ายเงินให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นที่มีสิทธิขอเฉลี่ยหนี้แล้วแต่กรณี

กรณีบังคับชำระหนี้ได้เงินมาไม่พอกับจำนวนหนี้ ในระหว่างความฝ่ายโจทก์ โจทก์ และสมาชิกกลุ่ม ก็ให้แบ่งเฉลี่ยชำระหนี้ตามสัดส่วนคือให้ความได้รับเงินรางวัลความไปก่อนเป็นจำนวนไม่เกินร้อยละสามสิบของจำนวนเงินที่บังคับคดีมาได้ ในแต่ละครั้ง และเงินที่เหลือจึงจะจ่ายให้แก่โจทก์และสมาชิกกลุ่ม

๔.๙ การจัดตั้งแผนกคดีแบบกลุ่มขึ้นในศาลฎีกา (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๕)

ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กำหนดให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีแบบกลุ่มขึ้นในศาลฎีกา เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มและทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔.๑๐ ค่าธรรมเนียมในคดีแบบกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๕๐)

ได้มีการบัญญัติเรื่องค่าธรรมเนียมในคดีแบบกลุ่มไว้ ๓ กรณี ดังนี้

(๑) ค่าธรรมเนียมในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ ค่าคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้ต่อศาล กำหนดไว้ร้อยละ ๒๐๐ บาท แต่หากเป็นเรื่องที่ขอรับชำระหนี้ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ก็ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

(๒) ค่าขึ้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องเงินรางวัลความ ให้เสียค่าธรรมเนียมร้อยละ ๒๐๐ บาท

(๓) ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ให้ใช้อัตราเดียวกับที่กำหนดไว้ในตารางท้ายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กันยายน ๒๕๕๓

บทสรุปและข้อเสนอแนะงานการศึกษาวิจัย
เรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม^{*}

แนวความคิดเบื้องต้น

การดำเนินคดีแบบกลุ่มนับได้ว่าเป็นนวัตกรรมประการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง แต่นับได้ว่าเป็นนวัตกรรมที่มีความสลับซับซ้อนที่จำเป็นจะต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพเต็ม ตามที่เจตนารมณ์ของกฎหมายมุ่งประสงค์ เหตุที่ต้องถือว่าวิธีการดังกล่าวนี้เป็นนวัตกรรม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลง “แนวคิด (Concept)” ครั้งสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งของไทย ซึ่งแต่เดิมกำหนดให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์หรือได้รับผลกระทบจากผลของการดำเนินกระบวนการพิจารณาจะต้องเป็น “คู่ความ” ในคดีเท่านั้น เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นอันจำกัดที่กฎหมายกำหนด แต่นวัตกรรมของการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้เปิดประตูให้บุคคลที่ถือว่าเป็นสมาชิกกลุ่มอาจได้รับประโยชน์หรือผลกระทบจากการดำเนินคดีโดยไม่จำเป็นต้องเข้าเป็น “คู่ความ” ดังที่เป็นมาในอดีต ทั้งนี้โดยอาศัยระบบของการให้มีผู้เข้ามาทำหน้าที่แทนสมาชิกกลุ่มทั้งหมดซึ่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาของผู้ที่ทำหน้าที่แทนนี้จะมีผลผูกพันสมาชิกกลุ่มทั้งหมดไม่ว่าผลนั้นจะเป็นผลที่เป็น “คุณ” หรือเป็น “โทษ” และไม่ว่าสมาชิกกลุ่มจะยินยอม จะรู้เห็นหรือรับทราบเกี่ยวกับการดำเนินคดีแทนตนนี้ในความเป็นจริงหรือไม่

คุณประโยชน์ที่สำคัญอันจะเกิดจากบทบัญญัติกฎหมายใหม่อาจกล่าวได้ว่าประกอบด้วย ๒ ส่วนที่สำคัญ คือ คุณประโยชน์ประการแรก ได้แก่ การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งนอกจากสามารถรวมการพิจารณาของบุคคลผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกันแล้วยังเกิดประสิทธิภาพจากการนำสืบเฉพาะ “กรณีตัวอย่าง” ของผู้ที่เป็นโจทก์แทนที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานของผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มทั้งหมด และคุณประโยชน์ที่สำคัญประการที่สองคือเป็นหนทางในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน ซึ่งอาจจะไม่มีกำลังหรือไม่คุ้มค่าในเชิงเศรษฐศาสตร์หากต้องดำเนินการฟ้องร้องคดี เพื่อบังคับตามสิทธิเรียกร้องของตนเองโดยลำพังตน เนื่องจากในหลายกรณีจะพบว่าแม้จำนวนผู้เสียหายหรือผู้ทรงสิทธิเรียกร้องจะมีจำนวนมาก แต่จำนวนความเสียหายหรือค่าเสียหายอันเกิดแก่ผู้เสียหายแต่ละคนนั้นมีจำนวนไม่มากนัก ซึ่งหากต้องดำเนินการฟ้องร้องเองค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายแต่ละคนจะต้องรับภาระอาจจะสูงกว่าค่าเสียหายที่ตนมีสิทธิได้รับชดใช้

แม้ว่านวัตกรรมการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีคุณประโยชน์ดังกล่าวแล้วก็ตามแต่กระบวนการนี้ก็เช่นเดียวกับหลายๆ สิ่งที่เปรียบเสมือนเหรียญที่มีสองด้าน ทั้งด้านที่ทรงคุณค่าและด้านที่อาจจะเป็นโทษมหันต์ ดังที่ได้กล่าวข้างต้นว่าผลของการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะผูกพันสมาชิกกลุ่มทั้งหมด ผลนี้หาได้จำกัดเฉพาะผลอันเป็นคุณไม่ หากแต่รวมถึงผลอันเป็นโทษด้วย ซึ่งหาก “กลุ่ม” เป็นฝ่ายแพ้ก็นับถือว่าสมาชิกกลุ่มทั้งหมดเป็นฝ่ายแพ้กคดีและต้องผูกพันตามคำพิพากษา ไม่สามารถนำสิทธิเรียกร้องของตนมาฟ้องร้อง

^{*} ที่มา : ศ.พิเศษ วิชัย อริยันทกะ และคณะ, การศึกษาวิจัยเรื่อง กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หน้า ๑๘๓-๑๘๕.

เพื่อบังคับตามสิทธิได้อีก การดำเนินคดีต่างๆ ล้วนต้องพึ่งพาผู้ที่ทำหน้าที่เป็น “โจทก์” และ “ทนายความโจทก์” แม้ว่าสมาชิกกลุ่มอาจจะไม่ได้ยินยอมหรือไม่ได้รู้จักตัวผู้ที่ทำหน้าที่ว่าต่างแทนตน เหล่านั้นก็ตาม หาก “ตัวแทน” เหล่านั้นไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่หรือไม่ได้รักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มทั้งหลายดังที่ควรจะเป็นอาจจะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ซึ่งสมาชิกกลุ่มทั้งปวงย่อมต้องรับและผูกพันกับผลที่เกิดขึ้นด้วย แม้ว่าตามสิทธิที่กฎหมายได้ให้ไว้ สมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิตรวจสอบและคัดค้านการทำงานของ “ตัวแทน” ที่ตนไม่ได้แต่งตั้งเหล่านี้ แต่ในทางปฏิบัติการตรวจสอบทำได้ค่อนข้างลำบากเนื่องจากคงจะมีสมาชิกกลุ่มน้อยรายที่จะมีกำลังสามารถติดตามความเคลื่อนไหวของคดีได้โดยละเอียดเพียงพอที่จะเข้าใจและประเมินผลดีผลเสียที่จะเกิดแก่ตนจากการอยู่ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มได้

เนื่องด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีจุดที่พึงระวังข้างต้น การบัญญัติกฎหมายจึงจำเป็นต้องสร้างมาตรการป้องกันและเยียวยาจุดด้อยของการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเด็นต่าง ๆ ที่อาจจะทำให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกกลุ่มข้างต้น มาตรการของกฎหมายในกรณีนี้อาจแบ่งออกได้เป็น ๓ ส่วน ที่สำคัญดังนี้

(ก) การเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มสามารถขอถอนตัวจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ (Opt-Out) ไม่ว่าจะเป็นในช่วงเริ่มต้นคดีหรือเมื่อจะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

(ข) การกำหนดให้ต้องมีการแจ้งหรือบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มได้รับทราบสิทธิของตน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดี และ

(ค) การกำกับและตรวจสอบโดยศาลที่จะต้องคอยสอดส่องการดำเนินการต่างๆ โดยเฉพาะการดำเนินกระบวนการพิจารณาของโจทก์และทนายความโจทก์ รวมทั้งความเหมาะสมในการทำหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มทั้งหมดด้วย

มาตรการต่างๆ เหล่านี้กฎหมายล้วนต้องการจะให้ความคุ้มครองแก่สมาชิกกลุ่มที่จะต้องผูกพันกับผลของกระบวนการพิจารณาให้มีหนทางเยียวยาและปกป้องผลประโยชน์ของตน แม้ว่าบางหนทางอาจจะทำได้ยากในทางปฏิบัติ เช่น หากส่วนได้ส่วนเสียของสมาชิกกลุ่มแต่ละคนมีไม่สูงมากนัก การออกจากการเป็นสมาชิกอาจจะเป็นหนทางที่กฎหมายให้ไว้ แต่การต้องไปฟ้องร้องรักษาสิทธิของตนด้วยตนเองเพียงลำพังอาจจะเป็นการไม่คุ้มค่าเชิงเศรษฐศาสตร์เมื่อคำนวณทางได้และทางเสียประกอบกัน หนทางที่ดูเหมือนจะมีอยู่ในทางทฤษฎีจึงอาจจะเป็นสิ่งที่เป็นได้ยากในทางปฏิบัติการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงจำเป็นต้องวางมาตรการเหล่านี้ให้รัดกุมและให้มีประสิทธิภาพในการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มอย่างแท้จริง

การอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

การอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจจะกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ (Criteria) ขั้นต้นที่คู่ความฝ่ายที่ประสงค์จะให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะต้องเผชิญและแสดงให้เห็นว่าคดีของตนมีองค์ประกอบที่ครบถ้วนสำหรับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หลักเกณฑ์ขั้นต้นนี้ถือเป็นองค์ประกอบของกฎหมายที่สำคัญและละเอียดอ่อนในการกำหนด เนื่องจากต้องบัญญัติกฎหมายให้มีดุลยภาพที่เหมาะสมหากกำหนดหลักเกณฑ์ในกฎหมายให้สูงเกินไปและบังคับให้ลักษณะเฉพาะของสิทธิเรียกร้องที่สมาชิกกลุ่มมีอยู่ต้องเหมือนกันมากเกินไปจนแทบจะไม่สามารถมีข้อแตกต่างได้มากนักอาจจะมีผล

ทำให้มีคดีน้อยมากหรือแทบไม่มีคดีที่จะมีองค์ประกอบครบตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดได้ กฎหมายที่ถือว่าเป็นนวัตกรรมฉบับนี้อาจจะไม่ส่งผลในทางปฏิบัติดังที่มุ่งหวังก็ได้ในทางตรงกันข้าม หากหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดหละหลวมเกินไปจะมีผลทำให้เกิดมีคดีจำนวนมากที่สิทธิเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันมากเกินไป ซึ่งการพิจารณาสหสิทธิเรียกร้องเหล่านั้นรวมกัน อาจส่งผลที่ไม่เป็นธรรมต่อคู่ความหรือสมาชิกกลุ่มบางฝ่ายก็ได้ประการสำคัญคือการดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจจะกลายเป็นวิธีการที่ไม่มีประสิทธิภาพสำหรับคดีลักษณะเหล่านั้นไปได้

หลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจแบ่งได้เป็นข้อ ดังนี้

- (ก) ข้อเรียกร้องของโจทก์เป็นแบบอย่างของข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่ม (Typicality)
- (ข) ข้ออ้างของโจทก์เป็นข้ออ้างร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม (Commonality)
- (ค) สมาชิกกลุ่มมีจำนวนมาก (Numerosity)
- (ง) โจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มต้องเป็นผู้ที่สามารถรักษาประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอ (Adequacy of Representation)
- (จ) การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวิธีการอื่นสำหรับกรณีที่เกิดขึ้น (Superiority and Efficiency)

ในบางกรณีคดีที่เกิดขึ้นอาจจะมีผลสืบเนื่องเกี่ยวพันกับคู่ความหลายฝ่ายและหลักกฎหมายหลายเรื่อง เช่น ในการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้าโดยการที่ผู้ขาย ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดกำหนดเงื่อนไขทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมกับคู่ค้าของตน อาจจะมีการบังคับกำหนดราคาขายต่อ (Resale price maintenance) หรือการบังคับขายพ่วง (Tying arrangement) ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำเช่นนี้อาจจะแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท ประเภทแรก คือคู่ค้าที่ถูกบังคับด้วยเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งอาจจะมีอยู่จำนวนมากและต้องตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขอันไม่เป็นธรรมอย่างเดียวกัน และประเภทที่สอง คือ ผู้บริโภคที่อาจจะได้รับความเสียหายจากราคาสินค้าซึ่งได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าว การกระทำดังกล่าวนี้อาจจะอาศัยมูลข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายในเรื่องเดียวกัน แต่ในส่วนของจำเลยอาจจะมีข้อต่อสู้สำหรับผู้เสียหายทั้งสองส่วนนี้ต่างกันได้ เนื่องจากในระหว่างจำเลยกับคู่ค้าของตนมีนิติสัมพันธ์ทางสัญญาด้วย จำเลยจึงอาจจะยกข้ออ้างตามสัญญาเป็นส่วนหนึ่งของข้อต่อสู้ตน ในขณะที่ผู้บริโภคมักจะมีแต่เฉพาะข้ออ้างตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าเท่านั้น ทำให้แม้หลักกฎหมายตามคำฟ้องแม้เรื่องเดียวกัน แต่ประเด็นข้อกฎหมายที่เกิดขึ้นในคดีซึ่งต้องพิจารณาจากคำให้การด้วย อาจจะมีหลักกฎหมายที่แตกต่างกันก็ได้ นอกจากนี้ ความเสียหายของบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้มีลักษณะที่แตกต่างกันด้วย ในกรณีเช่นนี้การดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจจะไม่ถือว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพก็ได้

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา

ลักษณะหรือประเภทของคดีที่อาจมีการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีลักษณะที่ค่อนข้างหลากหลายและอาจจะเกิดขึ้นที่ใดก็ได้ ในขณะเดียวกัน การดำเนินคดีแบบกลุ่มก็เป็นกระบวนการพิจารณาแบบใหม่และมีความสลับซับซ้อนในการดำเนินการพอสมควร หากมีการบริหารจัดการคดีที่ไม่ดีแล้วกระบวนการนี้อาจจะกลายเป็นกระบวนการพิจารณาที่ขาดประสิทธิภาพดังที่มุ่งหวังจะให้เกิดขึ้นก็ได้ และอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับสมาชิกกลุ่มก็ได้ การกำหนดให้ศาลใดเป็นศาลที่มี

เขตอำนาจพิจารณาพิพากษาจึงเป็นปัญหาที่ค่อนข้างยากแก่การตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างวิธีพิจารณาคดีสามัญกับวิธีพิจารณาคดีในการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วจะเห็นได้ว่าความแตกต่างนั้นไม่ได้มีมากถึงขนาดที่จะจำเป็นต้องกำหนดศาลโดยเฉพาะเจาะจงให้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากกระบวนการพิจารณาส่วนใหญ่ยังมีความคล้ายคลึงกับกระบวนการพิจารณาที่ดำเนินในคดีทั่วไป เพียงแต่มีประเด็นหรือข้อพิจารณาที่ศาลจะต้องคำนึงถึงมากขึ้น เช่น หลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม การบอกกล่าวแก่สมาชิกกลุ่ม และการกำหนดเงินรางวัลทนายความ เป็นต้น ซึ่งประเด็นหรือข้อพิจารณาเหล่านี้ไม่น่าจะเกินกำลังที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถขึ้นได้และไม่ได้เป็นประเด็นที่สลับซับซ้อนเกินไปกว่ากฎหมายฉบับใหม่ๆ ในเรื่องอื่นที่มีการประกาศใช้ใหม่อยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น ด้วยเหตุที่สมาชิกกลุ่มมีจำนวนมากซึ่งตามปกติในคดีดัง เช่น คดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มย่อมจะมีภูมิลำเนาในบริเวณใกล้เคียงกันกับบริเวณที่เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น การดำเนินคดีในท้องที่ที่เกิดเหตุขึ้นย่อมจะเป็นการสะดวกแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องมากกว่าและสมาชิกกลุ่มย่อมมีโอกาสที่จะคอยสอดส่องติดตามหรือตรวจสอบการดำเนินกระบวนการพิจารณาของผู้ที่ทำหน้าที่ดำเนินคดีแทนตนได้สะดวกกว่าและในกรณีจำเป็นการที่จะให้บรรดาสมาชิกกลุ่มมาร่วมกระบวนการพิจารณา เช่น การสืบพยานหรือกรณีต้องมีการเดินเผชิญสืบก็จะสามารถทำได้โดยไม่ยุ่งยากเช่นกัน แม้การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะไม่จำเป็นต้องให้สมาชิกกลุ่มทั้งหมดมาร่วมดำเนินกระบวนการพิจารณาก็ตาม ดังนั้นจึงควรกำหนดให้ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกติเป็นศาลที่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบกลุ่มได้ด้วย

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเกิดประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์จำเป็นที่จะต้องมีการเสริมและสนับสนุนศาลต่างๆ ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

(ก) ควรมีการจัดทำ “คู่มือตุลาการสำหรับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม” ซึ่งรวบรวมข้อพิจารณาต่างๆ ที่ศาลควรคำนึงถึงในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม แนวทางเลือกที่ศาลอาจพิจารณานำไปใช้เพื่อให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของคำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง คู่มือดังกล่าวนั้นนอกจากจะเป็นคำแนะนำในการปฏิบัติงานของศาลแล้วยังจะมีส่วนทำให้แนวทางการดำเนินคดีไม่ว่าจะทำให้ศาลใดมีความคล้ายคลึงกันอันจะทำให้คู่ความมีความสะดวกและปฏิบัติตนได้ง่ายขึ้น

(ข) ควรมีการจัดทำ “ศูนย์ข้อมูลการดำเนินคดีแบบกลุ่ม” (Class Action Information Centre) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดตามความเคลื่อนไหวและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่อาจจะดำเนินอยู่ในศาลต่างๆ ทั่วประเทศ ศูนย์ดังกล่าวจะสามารถเป็นสื่อกลางในการบอกกล่าวหรือแจ้งสิทธิให้สมาชิกกลุ่มได้รับทราบอีกทางหนึ่งและจะเป็นกลไกที่ศาลสามารถตรวจสอบ กรณีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือคดีสามัญเกี่ยวกับเรื่องที่พิพาทเรื่องเดียวกัน ซึ่งควรจะรวมการพิจารณาอยู่ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพียงคดีเดียวด้วย

(ค) ควรมีการจัดทำ “คลังความรู้เกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม” (Class Action Knowledge Base) แม้ว่าจะมีคู่มือตุลาการสำหรับการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว แต่ตามปกติการปรับปรุงเอกสารในลักษณะของคู่มือจะทำได้ค่อนข้างยากและไม่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ ในขณะที่การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งนับว่าเป็นนวัตกรรมใหม่จะมีการเปลี่ยนแปลงในแง่ของปัญหาและแนวปฏิบัติอยู่ตลอดเวลาหากสามารถมีสื่อกลางที่ทำให้ศาลต่างๆ ที่รับผิดชอบและดำเนินกระบวนการพิจารณา

แบบกลุ่มได้ มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้หรือแนวคิดหรือแม้แต่เทคนิคต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็จะทำให้ศาลอื่นๆ ได้มีโอกาสเรียนรู้ประสบการณ์ของศาลอื่นที่เคยเผชิญหรือประสบปัญหาคล้ายคลึงกันมาแล้ว เพื่อจะได้มีข้อมูลแนวทางแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น และเมื่อแนวคิดหรือทางปฏิบัติใดที่ศาลส่วนใหญ่เห็นพ้องกันและตกลึกทางความคิดพอสมควรก็จะสามารถนำไปเป็นความรู้ที่สามารถเพิ่มเติมไว้ในคู่มือตุลาการต่อไป

บทบาทผู้พิพากษา

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลยุติธรรมของไทยมีลักษณะที่โน้มเอียงไปในลักษณะของระบบกล่าวหา (Adversary System) ซึ่งผู้พิพากษาจะควบคุมและดำเนินกระบวนการพิจารณาในเชิงรับ (Passive) และให้คู่ความแต่ละฝ่ายมีหน้าที่ต้องรักษาผลประโยชน์ของตนเองด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพื่อรักษาสภาพความเป็นกลางของผู้พิพากษาในคดีแต่ละคดี แต่ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มผู้พิพากษาไม่อาจนำทัศนคติต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาลักษณะดังกล่าวมาใช้ได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ เนื่องจากในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีผู้เกี่ยวข้องซึ่งอาจถือได้ว่าเป็น “คู่ความ” ด้วย เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งได้แก่บรรดาสมาชิกกลุ่มทั้งหลายที่ไม่สามารถเข้ามาปกป้องผลประโยชน์ของตนได้อย่างเต็มที่ ศาลหรือผู้พิพากษาจึงจำเป็นต้องทำหน้าที่กำกับดูแลให้การทำหน้าที่ของโจทก์หรือทนายความโจทก์เป็นไปในลักษณะที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บรรดาสมาชิกกลุ่มทั้งหลายด้วย ดังนั้น จึงควรมีการดำเนินการเพื่อให้ผู้พิพากษาเข้าใจบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ เช่น

(ก) การฝึกอบรมและเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้พิพากษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและภาระหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไปในกรอบของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งการเตรียมความพร้อมที่ดีนั้นคงจะไม่สามารถทำได้ด้วยการบรรยายทฤษฎีของกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มแต่เพียงวิธีเดียว หากแต่ต้องประกอบไปด้วยกรณีศึกษาของปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในต่างประเทศและการวิเคราะห์แสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

(ข) การออกคำแนะนำประธานศาลฎีกา แม้ว่าในกฎหมายที่บัญญัติขึ้นใหม่จะสร้างกลไกของข้อกำหนดที่ออกโดยประธานศาลฎีกาในหลายๆ เรื่อง แต่ก็มีอีกหลายส่วนที่กฎหมายได้บัญญัติกรอบการใช้ดุลพินิจไว้กว้างๆ ในกฎหมายและให้ผู้พิพากษาที่รับผิดชอบในคดีสามารถใช้ดุลพินิจตามที่เห็นสมควรภายในกรอบที่กำหนด เช่น การนำวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ข้อพิจารณาในการกำหนดอัตราค่าตอบแทนและค่าป่วยการสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิที่ศาลขอให้ความเห็นในคดี เป็นต้น ข้อแตกต่างระหว่างข้อกำหนดและคำแนะนำของประธานศาลฎีกา คือ ข้อกำหนดเป็นกระบวนการพิจารณาที่มีลักษณะบังคับให้ศาลที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาต้องปฏิบัติตาม แต่ในส่วนคำแนะนำเป็นส่วนเสริมสำหรับในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบังคับให้ดำเนินการประการหนึ่งประการใด หรือมีแต่เพียงกรอบกว้างๆ เพื่อจะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการดำเนินการของศาลต่างๆ เป็นไปในแนวทางที่คล้ายคลึงกัน

การอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ผู้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์

ประเด็นปัญหาเรื่องการอุทธรณ์ฎีกาในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนับเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญเนื่องจากจำเป็นต้องมีมาตรการตรวจสอบเพื่อคุ้มครองคู่ความในคดี และในขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องไม่ทำให้การดำเนินคดียุ่งยากซับซ้อนหรือล่าช้าเกินสมควร ประเด็นสำคัญประการหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์ฎีกา คือ ปัญหาของผู้ที่มีสิทธิยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาโดยเฉพาะในส่วนของสมาชิกกลุ่ม แม้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม สมาชิกกลุ่มทั้งหลายจะมีทนายความของกลุ่มเป็นผู้ว่าต่างแก่ต่างให้และเป็นผู้คอยรักษาผลประโยชน์แทน แต่ในบางกรณีผลประโยชน์ของทนายความและสมาชิกกลุ่มทั้งหลายอาจจะทับซ้อนหรือขัดแย้งกันก็ได้

ในการประนีประนอมยอมความ ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มทั้งหลายว่าตนจะมีสิทธิได้รับชำระเงินจากจำเลยมากน้อยเพียงใดหรือจำเลยจะต้องกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อบรรเทาความเสียหายให้แก่บรรดาสมาชิกกลุ่ม สมาชิกกลุ่มย่อมควรมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านการประนีประนอมยอมความได้ แต่สิทธิดังกล่าวนี้ไม่ควรจำกัดแต่เพียงเฉพาะในกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นเท่านั้น เพราะหากสมาชิกกลุ่มมีสิทธิเพียงโต้แย้งคัดค้านเฉพาะในศาลชั้นต้นจะมีผลเท่ากับว่าคดีในส่วนของสมาชิกกลุ่มถึงที่สุดศาลเพียงชั้นเดียว แม้ว่าผลของคำพิพากษาจะมีข้อผูกพันบรรดาสมาชิกกลุ่มทั้งที่โต้แย้งคัดค้านโดยเสมอภาคกัน การจำกัดความหมายของ “คู่ความ” ให้แคบโดยไม่คำนึงถึงสมาชิกกลุ่มที่ได้แสดงตนออกมา เพื่อคุ้มครองสิทธิของตนด้วยตนเองจึงอาจจะทำให้กระบวนการคุ้มครองสิทธิของสมาชิกกลุ่มไม่เพียงพอที่จะให้ความเป็นธรรมได้ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าในการบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มจำเป็นต้องมีมาตรการที่คุ้มครองสิทธิของสมาชิกกลุ่มที่เหมาะสมด้วย ในกรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่า โจทก์ ทนายความโจทก์ และจำเลย ล้วนแต่ไม่มีเหตุที่จะโต้แย้งคัดค้านการประนีประนอมยอมความแต่อย่างใดเพราะตนต่างมีส่วนร่วมในการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ของการประนีประนอมยอมความด้วยตนเอง มาตรการอื่น เช่น การโต้แย้งคัดค้านการทำหน้าที่ของโจทก์หรือทนายความโจทก์ เพื่อหาบุคคลอื่นมาทำหน้าที่แทนอาจจะไม่ทันกาล เนื่องจากเมื่อศาลพิจารณาเงื่อนไขการประนีประนอมยอมความแล้วศาลต้องมีคำพิพากษาทตามยอมต่อไป เมื่อถึงเวลาดังกล่าวคงจะพ้นจากเวลาที่อาจจะมีการขอเปลี่ยนแปลงโจทก์หรือทนายความโจทก์ได้อีก การไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้อุทธรณ์ในกรณีนี้จึงมีผลเท่ากับจะไม่มีผู้ติดใจหรือมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ได้อีกในทางปฏิบัติ

หลักเกณฑ์การยื่นอุทธรณ์และพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

ความสำคัญของการพิจารณาเงื่อนไขการประนีประนอมยอมความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและมีข้อพิจารณาต่างๆ จำนวนมากกว่าการพิพากษตามยอมในกรณีปกติ เช่น ศาลต้องคำนึงถึงความคุ้มครองหรือประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม ความจำเป็น ความเป็นธรรม ความมีประสิทธิภาพของการดำเนินคดีต่อไป ประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น จึงมีเหตุประการหนึ่งว่าหากมีการอุทธรณ์ ศาลที่พิจารณาอุทธรณ์จะต้องพิจารณาโดยอาศัยหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาตามสัญญาประนีประนอมยอมความในคดีสามัญ ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องการอุทธรณ์ค่อนข้างมากหรือไม่ เมื่อพิจารณาลักษณะและความเป็นมาที่แตกต่างกันระหว่างการทำสัญญา

ประนีประนอมยอมความในคดีสามัญที่คู่ความทุกฝ่ายทุกคนร่วมรับรู้ ตัดสินใจและทำสัญญาด้วยตนเอง หรือตัวแทนผู้มีอำนาจ ความจำเป็นของศาลที่จะเข้าไปตรวจสอบย่อมมีน้อย แต่ในการทำสัญญา ประนีประนอมยอมความในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม สมาชิกกลุ่มไม่ได้มีโอกาสเข้าร่วมตัดสินใจด้วย ทำให้กฎหมายต้องวางหลักเกณฑ์การพิจารณาที่แตกต่างจากในคดีสามัญ หลักเกณฑ์ที่สำคัญเพื่อคุ้มครองบรรดาสมาชิกกลุ่มทั้งหลายจึงควรเป็นหลักเกณฑ์ในการให้สิทธิอุทธรณ์หรือพิจารณาอุทธรณ์ของศาลในชั้นอุทธรณ์ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม การให้ศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาเงื่อนไขและองค์ประกอบต่างๆ เหมือนศาลชั้นต้น โดยศาลชั้นอุทธรณ์มีดุลพินิจอิสระและทำหน้าที่เสมือนการพิจารณาใหม่ทั้งหมด ย่อมสร้างความไม่แน่นอนในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและทำให้คู่ความขาดแรงจูงใจ และความมั่นใจในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ประกอบในหลายปัจจัย เช่น ความสะดวก หรือความมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป ศาลชั้นต้นซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดรู้เห็นข้อเท็จจริงในกระบวนการพิจารณาทั้งหมดมาแต่ต้นอาจอยู่ในสถานะที่จะประเมินผลดีผลเสียได้ดี การตรวจสอบดุลพินิจของศาลชั้นต้นจึงอาจจะอาศัยหลักการคล้ายคลึงกับกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ ศาลชั้นอุทธรณ์ตรวจสอบดุลพินิจของศาลชั้นต้น แต่การจะแก้ไขดุลพินิจของศาลชั้นต้นต้องปรากฏว่ามีความผิดพลาดถึงขนาดที่เป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบ (abuse of discretion) ซึ่งความแตกต่างระหว่างดุลพินิจที่ศาลชั้นอุทธรณ์เห็นว่าเป็นธรรมกับดุลพินิจที่ศาลชั้นต้นเห็นว่าไม่เป็นธรรมจะต้องแตกต่างกันอย่างมากหาใช้ความแตกต่างเพียงเล็กน้อยที่ย่อมเกิดขึ้นตามธรรมชาติของการใช้ดุลพินิจ

ทนายความของกลุ่ม

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่สมาชิกกลุ่มไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการพิจารณาด้วยตนเองและอาจจะไม่ทราบรายละเอียดการดำเนินการต่างๆ เลย บทบาทของทนายความกลุ่มจึงเป็นบทบาทที่สำคัญจนอาจจะกล่าวได้ว่าสำคัญที่สุดในฝ่ายโจทก์ การทำหน้าที่ของทนายความจะกระทบต่อส่วนได้ส่วนเสีย และผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มโดยตรง ในกรณีที่มีการริเริ่มดำเนินคดีแบบกลุ่มเพียงคดีเดียว ทนายความกลุ่มย่อมจะได้แก่ผู้ที่ติดต่อและตกลงกับโจทก์โดยตรง แต่หากมีการริเริ่มการดำเนินคดีแบบกลุ่มในเรื่องหรือกรณีเดียวกันหลายคดี ซึ่งจำเป็นต้องมีการรวมการพิจารณาเข้าด้วยกัน การพิจารณากำหนดให้ทนายความคนใดทำหน้าที่เป็นทนายความกลุ่มย่อมเกิดเป็นปัญหาสำคัญขึ้น หรือในกรณีที่ทนายความกลุ่มคนเดิมไม่สามารถทำหน้าที่ต่อไปได้ หรือถูกถอนจากการทำหน้าที่ทนายความ การหาและแต่งตั้งทนายความคนใหม่เข้าทำหน้าที่แทนย่อมมีข้อที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษ

ข้อพิจารณาที่สำคัญเกี่ยวกับทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มคือ จำนวนสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องมีมาก รายละเอียดและการดำเนินการต่างๆ มีความสลับซับซ้อนมากกว่าการดำเนินคดีสามัญ ความสามารถและความพร้อมของทนายความในการเข้ามารับภาระหน้าที่อันหนักหน่วงนี้ จึงเป็นเรื่องสำคัญ แน่แน่นอนว่าการกำหนดประการหนึ่งประการใดในกฎหมายเกี่ยวกับ “ความพร้อม” ของทนายความและสำนักงานของทนายความผู้นั้นในการทำหน้าที่อาจจะก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างสำนักงานทนายความต่างๆ สำนักงานทนายความที่มีขนาดใหญ่มีทรัพยากรบุคคลและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ มาก อาจจะได้เปรียบสำนักงานทนายความที่มีขนาดเล็กกว่า แต่ปัจจัยที่กฎหมายควรคำนึงถึงมากกว่า คือการคุ้มครองสิทธิของสมาชิกกลุ่มทั้งหลาย ซึ่งเป็นบุคคล

ส่วนใหญ่ในคดีและมีส่วนได้เสียโดยตรง อีกทั้งเป็นบุคคลที่ไม่สามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิต่างๆ ได้ด้วยตนเองและต้องพึ่งพาทนายความเป็นหลักกฎหมายจึงควรกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกหรือกำหนดทนายความในลักษณะที่จะเป็นประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกกลุ่มมากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์ หรือความได้เปรียบเสียเปรียบในระหว่างสำนักงานทนายความ การกำหนดใดๆ ควรขึ้นอยู่กับคุณสมบัติ ความสามารถและความเหมาะสมของทนายความอย่างแท้จริงและควรก่อให้เกิดการแข่งขันในระหว่างทนายความเพื่อพัฒนาคุณวุฒิ คุณสมบัติ ประสบการณ์ ความสามารถและความเหมาะสมสำหรับการดำเนินคดีแบบกลุ่มอย่างแท้จริง เช่น สำนักงานที่มีขนาดเล็กอาจจะพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อทดแทนข้อจำกัดด้านอื่นของตน ซึ่งอาจจะเป็นส่วนที่สำนักงานใหญ่ไม่สามารถก่อให้เกิดได้ เป็นต้น

เงินรางวัลทนายความ

เงินรางวัลทนายความถือเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้มีทนายความยินยอมที่จะทำหน้าที่ว่าต่างแค้นต่างให้แก่สมาชิกกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนมีส่วนได้เสียที่ไม่สูงนักและไม่สามารถที่จะดำเนินคดีบังคับตามสิทธิเรียกร้องของตนได้ด้วยตนเอง แต่แนวความคิดของเงินรางวัลทนายความนี้ถือได้ว่าเป็นแนวคิดใหม่จากค่าทนายความเดิมที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียมที่ศาลอาจกำหนดให้คู่ความที่แพ้คดีต้องชำระให้แก่คู่ความที่ชนะคดี ในการบัญญัติกฎหมายจึงจำเป็นต้องวางกฎเกณฑ์ในลักษณะที่ทั้งสามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ทนายความในอันที่จะรับทำหน้าที่ในคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มีความสลับซับซ้อนกว่าคดีสามัญ แต่ในขณะเดียวกันแรงจูงใจที่กฎหมายสร้างขึ้นนั้นต้องอยู่ในระดับที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายจำเลยที่มีหน้าที่ต้องชำระเงินรางวัลให้แก่ทนายความ หรือแม้กระทั่งบรรดาสมาชิกกลุ่มที่จำนวนเงินรางวัลทนายความอาจจะทำให้ส่วนแบ่งที่ตนจะได้รับลดน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็นหากทรัพย์สินของจำเลยมีไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้ได้ทั้งหมด ในส่วนเกี่ยวกับเงินรางวัลทนายความนี้มีข้อพิจารณาที่สำคัญดังนี้

วิธีการคำนวณเงินรางวัล

ปัญหาประการแรกที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับเงินรางวัลทนายความ คือ การคำนวณ หรือกำหนดจำนวนเงินรางวัลที่ทนายความมีสิทธิที่จะได้รับ วิธีการหลักๆ ที่มีการนำไปใช้ในประเทศต่างๆ ประกอบด้วย (ก) วิธีการคำนวณแบบอัตราร้อยละของเงินกองทุน (Percentage of the Fund) และ (ข) วิธีการคำนวณแบบ Lodestar ซึ่งคำนวณจากปริมาณการทำงานและค่าตอบแทนรายชั่วโมงของทนายความ วิธีการทั้งสองแบบต่างมีข้อดีข้อเสียของแต่ละวิธีการ การใช้วิธีการคำนวณแบบอัตราร้อยละอาจจะสอดคล้องกับแนวปฏิบัติในวิชาชีพส่วนใหญ่ของทนายความในประเทศไทยที่ไม่ได้มีการกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่แน่นอนและไม่มีการบันทึกรายละเอียดการทำงานสำหรับการตรวจสอบและคำนวณค่าตอบแทน กรณีนี้จึงอาจจะมีประโยชน์ที่จะกำหนดในลักษณะที่ให้วิธีการแบบอัตราร้อยละเป็นวิธีการคำนวณเงินรางวัลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดเรื่องเงินรางวัลและการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย กรณีนี้จึงอาจจะเป็นการดีสำหรับการพัฒนาการปฏิบัติและประกอบวิชาชีพทนายความในอนาคตหากกฎหมายเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจในกรณีที่เห็นสมควรให้ใช้วิธีการอื่นในการคิดหรือคำนวณเงินรางวัลทนายความก็ได้ โดยเฉพาะวิธีการคำนวณแบบ Lodestar ซึ่งจะต้องมี

การแจกแจงรายละเอียดการทำงานและระยะเวลาทำงานที่คำนึงถึงการทำงานทั้งในห้องพิจารณาและการเตรียมการอันจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลในการตรวจสอบและโต้แย้งคัดค้านได้ หากไม่แล้ว การคำนวณและกำหนดเงินรางวัลจะเป็นการใช้ “ความรู้สึก” และ “สัญชาตญาณ” เป็นสำคัญ โดยปราศจากพื้นฐานการคำนวณที่ชัดเจน

กระบวนการโต้สวนเพื่อกำหนดเงินรางวัล

การกำหนดเงินรางวัลทนายความก็เป็นเช่นเดียวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่นๆ ของศาลในแง่ที่ว่าหากศาลมีข้อมูล ข้อโต้แย้ง เหตุผลหรือมุมมองของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่เพียงพอจะเป็นการช่วยให้การใช้ดุลพินิจของศาลมีความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถแสดงเหตุผลหรือข้ออ้างของตนยังถือว่าเป็นกระบวนการอันชอบธรรม (Due process) เพราะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการพิจารณาควรมีโอกาสของตนในศาล (Have his day in court) ในกระบวนการกำหนดเงินรางวัลทนายความจึงควรกำหนดให้มีการโต้สวนของศาลด้วย โดยควรกำหนดให้ทนายความยื่นคำร้องแสดงปริมาณการทำงานของตนตลอดจนจำนวนเงินรางวัลที่ตนคิดว่าเหมาะสม พร้อมทั้งแสดงเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากนั้นศาลควรให้ข้อมูลดังกล่าวแก่จำเลยและสมาชิกกลุ่ม (ด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดที่อาจจะไม่มีค่าใช้จ่ายที่สูงนัก) เพื่อให้จำเลยและสมาชิกกลุ่มได้มีโอกาสแสดงเหตุผลของตนอันจะทำให้ศาลมีข้อมูลประกอบการวินิจฉัยมากขึ้นด้วย ในกรณีจำเป็นอาจจะมีการโต้สวนให้มีการนำพยานหลักฐานมาแสดงเพื่อให้อีกฝ่ายโต้แย้งคัดค้านได้ด้วย แต่กระบวนการดังกล่าวนี้ไม่ควรเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนหรือเต็มรูปแบบเหมือนการสืบพยานในคดีสามัญ วิธีการดังกล่าวนี้จะมีผลทำให้ศาลมีผู้ช่วยเหลือในการตรวจสอบเอกสารหลักฐานหรือการทำงานของทนายความด้วยในตัว หากศาลต้องตรวจสอบรายละเอียดต่างๆ ด้วยตนเองอาจจะไม่ถึงถ่วงนัก หรือหากไม่มีข้อมูลใดๆ ประกอบศาลคงทำได้เพียงประเมินจำนวนเงินรางวัลตามที่ตน “รู้สึก” ว่าเหมาะสมเท่านั้น ซึ่งน่าจะไม่ใช่วิธีการที่เหมาะสมกับการกำหนดเงินรางวัลที่มีความสำคัญและจำนวนที่สูงกว่าค่าทนายความที่ศาลกำหนดไว้ในคดีสามัญ

ผู้มีสิทธิโต้แย้งคัดค้านการกำหนดเงินรางวัล

ในกรณีของการกำหนดค่าทนายความ แม้ว่าจำนวนเงินรางวัลที่ทนายความจะได้รับจะคำนวณแยกต่างหากจากจำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิได้รับ แต่การที่ทนายความมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนสมาชิกกลุ่ม หากปรากฏว่าทรัพย์สินของจำเลยมีไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้ทั้งหมดได้ครบถ้วน จำนวนเงินรางวัลที่สูงขึ้นเท่าใดจะมีผลโดยตรงให้จำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่มมีสิทธิได้รับชำระลดน้อยลงเท่านั้น ในกรณีเช่นนี้จึงถือได้ว่าผลประโยชน์ของทนายความกลุ่มกับสมาชิกกลุ่มไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การให้จำเลยเข้ามาตรวจสอบและโต้แย้งจำนวนค่าทนายความเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มด้วย เนื่องจากจำเลยอาจจะมีส่วนได้เสียจากการที่ตนมีหน้าที่ต้องชำระเงินรางวัลให้แก่ทนายความ แต่หากไม่ว่าจำนวนเงินรางวัลที่ทนายความจะได้รับจะเป็นจำนวนเท่าใดก็ไม่มีผลในทางปฏิบัติเนื่องจากจำเลยมีทรัพย์สินเพียงพอที่ปรากฏและอาจจะไม่ดำเนินกิจการต่อไป จำเลยอาจจะไม่มีมูลเหตุจูงใจที่เพียงพอให้เข้ามารักษาผลประโยชน์ของตนอีก การให้ “โจทก์” เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์แทน ก็มีข้อสงสัยว่าโจทก์จะทำหน้าที่ส่วนนี้ได้มากน้อยเพียงใด

เพราะในการดำเนินคดีแบบกลุ่มโจทก์อาจจะเข้ามารับหน้าที่จากการชักชวนของทนายความ และความสัมพันธ์หรือผลประโยชน์ระหว่างโจทก์กับทนายความเป็นกรณีที่ยากจะแน่ใจได้ว่า มีความสัมพันธ์หรือข้อตกลงกันอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ การที่ทนายความเรียกร้องเงินรางวัลจำนวนมากคงไม่อาจถือได้ว่าเป็นกรณีที่ทนายความไม่ได้ทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มอย่างเพียงพอ เนื่องจากเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผลประโยชน์ของทนายความเองที่มีสิทธิได้รับตามกฎหมายเพียงแต่เป็นปัญหาของความเหมาะสมของจำนวนเท่านั้น การกำกับดูแลของผู้พิพากษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยควบคุมและคุ้มครองให้ความเป็นธรรมแก่สมาชิกกลุ่ม แต่การทำหน้าที่ของผู้พิพากษาย่อมต้องอาศัยข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้มีพื้นฐานของการตัดสินใจ ดังนั้นเมื่อพิจารณาข้อจำกัดต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว จึงเห็นได้ว่าควรให้โอกาสแก่สมาชิกกลุ่มได้มีโอกาสตรวจสอบและคัดค้านในเรื่องการกำหนดเงินรางวัลทนายความด้วย และหากจำเป็น สมาชิกกลุ่มที่ได้โต้แย้งคัดค้านในเรื่องการกำหนดเงินรางวัลทนายความด้วย และหากจำเป็นสมาชิกกลุ่มที่ได้โต้แย้งคัดค้านไว้ก็ควรจะมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้น เพราะฉะนั้นจะมีผลเท่ากับว่าข้อโต้แย้งคัดค้านของสมาชิกกลุ่มถึงที่สุดในการพิจารณาของศาลชั้นเดียว

การกำหนดเงินรางวัลทนายความในการประนีประนอมยอมความ

ในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ คู่ความย่อมมีการเจรจาตกลงข้อกำหนดและเงื่อนไขต่างๆ ในการชำระหนี้ที่เกิดขึ้นในคดี ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น เงินรางวัลทนายความถือเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญและมีจำนวนหรือสัดส่วนที่สูงพอสมควรเมื่อเทียบกับจำนวนความรับผิดชอบของจำเลยในคดี จึงควรกำหนดให้คู่ความสามารถตกลงกำหนดเกี่ยวกับเงินรางวัลทนายความด้วย วิธีการดังกล่าวนี้จะทำให้จำเลยมีบทบาทสำคัญในการดูแลให้จำนวนเงินรางวัลทนายความมีความเหมาะสมกับการทำงานและความเสี่ยงของทนายความในแต่ละคดี เพราะจำนวนเงินรางวัลนี้เป็นจำนวนเงินที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องชำระให้แก่ทนายความ จำเลยย่อมมีส่วนได้เสียและแรงจูงใจมากเพียงพอที่จะควบคุมจำนวนให้เหมาะสม ในขณะที่สมาชิกกลุ่มอาจจะไม่สามารถดูแลผลประโยชน์ในส่วนนี้ได้เต็มที่

อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้จำเลยและทนายความสามารถตกลงกำหนดจำนวนเงินรางวัลได้โดยอิสระก็อาจจะเป็นทางทำให้สมาชิกกลุ่มเสียเปรียบได้เพราะจำเลยอาจจะนำเงินส่วนที่ควรจะให้แก่สมาชิกกลุ่มเปลี่ยนเป็นส่วนหนึ่งของเงินรางวัลทนายความ เพื่อให้การให้การเจรจาเป็นไปอย่างสะดวกมากขึ้น ศาลจึงควรต้องมีบทบาทในการควบคุมตรวจสอบการตกลงกำหนดเงินรางวัลในส่วนนี้ด้วย แต่การควบคุมตรวจสอบส่วนนี้ควรกำหนดขอบเขตให้เหมาะสมเพราะหากศาลเข้าไปแทรกแซงมากเกินไป คู่ความก็จะไม่เห็นความจำเป็นและไม่มีแรงจูงใจที่จะเจรจากำหนดเงินรางวัลอย่างจริงจัง เนื่องจากเกรงว่าถึงอย่างไรศาลก็จะเข้าไปแทรกแซงกำหนดจำนวนใหม่ การควบคุมตรวจสอบจึงควรมีข้อกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนเพื่อศาลจะได้ใช้ประกอบการพิจารณาด้วย โดยศาลควรจะเข้าไปเปลี่ยนแปลงเงินรางวัลที่คู่ความตกลงกำหนดเฉพาะในกรณีที่เห็นว่าเป็นจำนวนที่ “สูงเกินส่วนอันทำให้เสียความเป็นธรรมอย่างร้ายแรง (Grossly in proportionate to an appropriate amount)”

เงินรางวัลกับค่าทนายความที่ถือเป็นค่าฤชาธรรมเนียม

เงินรางวัลถือเป็นค่าตอบแทนหลักของทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ในขณะที่ “ค่าทนายความ” ที่ศาลกำหนดในคดีสามัญเป็นจำนวนที่ไม่สูงมากนัก โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับจำนวนความรับผิดของจำเลย จึงอาจกล่าวได้ว่าในคดีแบบกลุ่ม ความสำคัญหรือความเป็นจำของการกำหนดค่าทนายความแทบจะไม่มีอยู่ และเพื่อให้การบัญญัติและการบังคับใช้กฎหมายไม่มีความซ้ำซ้อน จึงอาจจะพิจารณากำหนดให้ศาลไม่ต้องกำหนดค่าทนายความในส่วนที่ถือเป็นค่าฤชาธรรมเนียมอีก เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนและฟุ่มเฟือย

การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution)

ในปัจจุบันที่ปริมาณคดีเข้าสู่ศาลมีจำนวนมาก แต่ทรัพยากรในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นในส่วนของศาลยุติธรรมหรือกรมบังคับคดีมีอยู่อย่างจำกัด การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดจึงควรต้องทำอย่างคุ้มค่ามากที่สุด ในการนี้จึงควรต้องพิจารณามาตรการเสริม เช่น การเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Privatization of civil justice system) ประกอบกับ “เครื่องมือ” ที่ศาลไทยมีอยู่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณามีอยู่อย่างจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีระบบของ Special Master ที่ศาลอาจแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่ต่างๆ ที่ควรจะเป็นหน้าที่ของศาลได้ ดังนั้น ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาก็จำเป็นต้องมองหา “เครื่องมือ” ที่กฎหมายไทยสามารถจัดหาให้ได้ ในจำนวนนี้เครื่องมือที่สำคัญคือ การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) ซึ่งประกอบด้วยวิธีการหลักที่สำคัญสองวิธีการ คือ การไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Mediation) กับการอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) จึงควรมีการส่งเสริมให้นำวิธีการเหล่านี้มาใช้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้มากยิ่งขึ้น เพื่อบรรเทาภาระที่จะเกิดแก่กระบวนการยุติธรรมปกติและไม่ทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มีความสลับซับซ้อนไปทำให้การดำเนินคดีสามัญต่างๆ ต้องขาดแคลนทรัพยากรผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกินสมควร

แม้กระบวนการทั้งสองจะเข้ามามีบทบาทในการดำเนินคดีแพ่งในประเทศไทยพอสมควรแต่อาจกล่าวได้ว่าบทบาทของวิธีการทั้งสองยังมีอยู่ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากในสายตาของกฎหมายไม่ค่อยจะส่งเสริมและเอื้อต่อการนำวิธีการทั้งสองไปใช้มากนัก การจะทำให้วิธีการทั้งสองถูกนำไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริงจึงจำเป็นต้องมีมาตรการเสริมมากกว่าการระบุเพียงให้สามารถนำวิธีการเหล่านี้ไปใช้ได้ แต่มิได้ระบุบทบาทที่เหมาะสมให้ชัดเจน ศาลหรือคู่ความจึงอาจจะมีความลังเลที่จะนำวิธีการเหล่านี้ไปใช้ในการบริหารจัดการคดีให้มีประสิทธิภาพ นอกจากการออกคำแนะนำประธานศาลฎีกาในการนำวิธีการเหล่านี้ไปใช้แล้ว กฎหมายอาจจะพิจารณากำหนดหรือแนะนำบทบาทเพิ่มเติมด้วย เช่น การเปิดโอกาสให้นำวิธีการ เช่น อนุญาโตตุลาการไปใช้ในการพิจารณาคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มแทนการบังคับให้ต้องเป็นภาระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีเพียงช่องทางเดียว

ภาคผนวก

- ร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)
(หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้เสนอ)
- บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของ
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

ร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)
(หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นผู้เสนอ)

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๐๕๐๗/ ๑๖๐๖๕

สำนักนายกรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๒ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอสมานติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน ๕ ฉบับ

กราบเรียน ประธานสมานติบัญญัติแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติในเรื่องนี้ จำนวน ๕ ฉบับ

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฏิบัติหน้าที่
สำนักงานเลขาธิการสมานติบัญญัติแห่งชาติ
เลขรับ..... 5378
วันที่..... 25 ก.ย. 2557
เวลา..... 08.36 น.

ด้วยคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ประชุมปรึกษาลงมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติต่อสมานติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน ๕ ฉบับ ดังนี้

๑. ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

๒. ร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.

๓. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

๔. ร่างพระราชบัญญัติรณนต (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

๕. ร่างพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงได้ใช้อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๔๓ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว จำนวน ๕ ฉบับ ต่อสมานติบัญญัติแห่งชาติเป็นเรื่องด่วน ดังที่ได้ส่งมาพร้อมนี้

จึงขอเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว จำนวน ๕ ฉบับ พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ มาเพื่อขอได้โปรดนำเสนอสมานติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาเป็นเรื่องด่วนต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

กลุ่มงานพระราชบัญญัติ

รับที่..... ๑๑ / ๒๕๕๗

วันที่..... ๕ / ก.ย. ๒๕๕๗

เวลา..... ๑๐.๑๙ น.

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

สำนักการประชุม

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๗๓๐ (ภาคมาศ)

โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๐๑๖๐ (Desktop/คสช./ส่งสภา)

กลุ่มงานบริหารทั่วไป
รับที่ ๒๑ / ๕๗ วันที่ ๕ ก.ย. ๒๕๕๗
เวลา ๐๙:๐๐ น. ถึง ๑๗:๐๐ น.
สำนักการประชุม

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

เหตุผล

โดยที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกระบวนการดำเนินคดีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน เนื่องจากเป็นวิธีการที่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมากได้ในการดำเนินคดีเพียงครั้งเดียว และสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายที่ไม่มีความสามารถฟ้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองได้ หรือผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจำนวนเพียงเล็กน้อย เช่น คดีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย การดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นมาตรการที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และยังช่วยลดความเสี่ยงความซ้ำซ้อนในการฟ้องคดีและป้องกันความขัดแย้งกันของคำพิพากษา ตลอดจนเป็นมาตรการในการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทางหนึ่ง สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

(๕)

ร่าง
พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสองร้อยสี่สิบวันนับแต่
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด ๔ การดำเนินคดีแบบกลุ่ม มาตรา ๒๒๒/๑
ถึงมาตรา ๒๒๒/๕๐ ในลักษณะ ๒ วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น ภาค ๒ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น
แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(๖)

“หมวด ๔
การดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ส่วนที่ ๑
บททั่วไป

มาตรา ๒๒๒/๑ ในหมวดนี้

“กลุ่มบุคคล” หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม

“สมาชิกกลุ่ม” หมายความว่า บุคคลใด ๆ ที่อยู่ในกลุ่มบุคคล

“การดำเนินคดีแบบกลุ่ม” หมายความว่า การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๒ เพื่อความเหมาะสมสำหรับคดีบางประเภท หรือเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือการบังคับคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ ที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในหมวดนี้ได้ ดังนี้

(๑) กำหนดคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มของโจทก์ที่จะมีอำนาจฟ้องคดีแบบกลุ่มได้

(๒) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๓) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการแจ้งเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ

(๔) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการนัดพร้อม การดำเนินกระบวนการพิจารณา และการรับฟังพยานหลักฐาน ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๕) กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบังคับคดีและเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์

(๖) ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อกำหนดนั้น เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๒๒๒/๓ ศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเว้นแต่ศาลแขวง มีอำนาจในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๗)

มาตรา ๒๒๒/๕ กระทบพิจารณาส่วนใดที่มีได้บัญญัติไว้ในหมวดนี้โดยเฉพาะ
ให้นำบทบัญญัติในภาค ๑ บททั่วไปแห่งประมวลกฎหมายนี้และบทบัญญัติในคดีสามัญมาใช้บังคับ
โดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในหมวดนี้

ในกรณีที่มีการร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ใช้
กระบวนการพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ สำหรับกระบวนการพิจารณาส่วนใดที่มีได้บัญญัติไว้
ในหมวดนี้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นมาใช้บังคับโดยอนุโลม
เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในหมวดนี้

ส่วนที่ ๒

การขออนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๕ คดีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากดังต่อไปนี้ โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม
อาจร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

(๑) คดีละเมิด

(๒) คดีผิดสัญญา

(๓) คดีเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
การคุ้มครองผู้บริโภค แรงงาน หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ การแข่งขันทางการค้า

มาตรา ๒๒๒/๖ โจทก์อาจยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องเริ่มคดีเพื่อขอให้
มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้

คำร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามวรรคหนึ่ง โจทก์ต้องแสดงเหตุตามสมควร
ที่ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๗ คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัด
ซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล
ที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย และในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงิน คำขอบังคับ
ของกลุ่มบุคคลต้องระบุหลักการและวิธีการคำนวณเพื่อชำระเงินให้แก่สมาชิกกลุ่มเท่าที่จะระบุได้
แต่ไม่จำเป็นต้องแสดงจำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่มแต่ละรายจะได้รับด้วย

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้โจทก์ผู้เริ่มคดีเสียค่าขึ้นศาลตามคำขอบังคับเฉพาะ
ในส่วนของโจทก์ผู้เริ่มคดีเท่านั้น

มาตรา ๒๒๒/๘ ในกรณีที่โจทก์ยื่นคำร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หากศาล
เห็นว่าคำฟ้องของโจทก์ไม่มีข้อขัดข้องที่จะรับไว้ตามมาตรา ๑๘ หรือมีข้อขัดข้องแต่โจทก์ได้แก้ไข

ให้ถูกต้องแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งรับคำฟ้อง ให้ศาลพิจารณาคำร้องของโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๙ แล้วมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๒๒๒/๙ ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนาคำฟ้องและคำร้องเช่นนั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่า

- (๑) สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์ และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๗
- (๒) โจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด
- (๓) กลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก
- (๔) การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ

(๕) โจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสียรวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา และโจทก์รวมทั้งนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม

คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาภายในกำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง และให้งดการพิจารณาไว้จนกว่าคำสั่งนั้นจะถึงที่สุด ทั้งนี้ ให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดโดยเร็ว

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลสั่งรับคำฟ้องไว้พิจารณา เมื่อได้ส่งหมายเรียกให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในหนึ่งเดือน และให้ถือว่านายความของโจทก์เป็นนายความของกลุ่มด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ

มาตรา ๒๒๒/๑๐ ในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับสิทธิอย่างเดียวกันหลายรายในศาลเดียวกันหรือต่างศาลกัน ให้ศาลรวมการพิจารณาคำร้องขอเหล่านั้นเข้าด้วยกัน และมีคำสั่งให้ผู้ร้องรายหนึ่งรายใดเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๒๒๒/๒ คำสั่งของศาลตามมาตรา ๒๒๒/๙ ให้เป็นที่สุด เว้นแต่จะเป็นกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๙ วรรคสอง

ส่วนที่ ๓
การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๑๑ เมื่อคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มถึงที่สุดแล้ว ให้ศาลสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาวางต่อศาลตามจำนวนที่เห็นสมควรภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวและไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นนั้น ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ

หากต่อมาปรากฏว่าค่าใช้จ่ายที่วางไว้มีจำนวนไม่เพียงพอ ศาลจะสั่งให้มีการวางเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวเพิ่มเติมตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวและไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นนั้น ให้ถือว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง

มาตรา ๒๒๒/๑๒ ให้ศาลส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ และประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลายเป็นเวลาสามวันติดต่อกัน รวมทั้งทางสื่อมวลชนอื่นหรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร

คำบอกกล่าวและประกาศอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาลและเลขคดี
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของคุณความและทนายความฝ่ายโจทก์
- (๓) ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน
- (๔) ข้อความที่แสดงว่าศาลอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และวันเดือนปี

ที่ศาลมีคำสั่ง

(๕) สิทธิของสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๓ และมาตรา ๒๒๒/๑๔

(๖) กำหนดวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้ ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวัน

- (๗) ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- (๘) ผลของคำพิพากษาที่จะผูกพันสมาชิกกลุ่ม
- (๙) ชื่อและตำแหน่งผู้พิพากษาผู้ออกคำบอกกล่าวและประกาศ

มาตรา ๒๒๒/๑๓ สมาชิกกลุ่มมีสิทธิออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้โดยแจ้งความประสงค์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ (๖) และให้ถือว่าสมาชิกกลุ่มดังกล่าวไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนับแต่วันที่ได้แจ้งความประสงค์นั้นต่อศาล

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง สมาชิกกลุ่มจะออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

บุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว จะร้องขอกลับเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม
อีกไม่ได้

สมาชิกกลุ่มและบุคคลที่ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มจะร้องสอดเข้ามาเป็นโจทก์ร่วม
ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา ๕๗ ไม่ได้

มาตรา ๒๒๒/๑๔ สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๓
ย่อมมีสิทธิดังต่อไปนี้

(๑) เข้าฟังการพิจารณาคดี

(๒) ร้องขอให้ศาลสั่งแสดงว่าโจทก์มิได้มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสีย รวมตลอดทั้งการได้มาซึ่ง
สิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๒/๔ (๕)

(๓) ขอดตรวจเอกสารทั้งหมดหรือบางส่วนในสำนวนความหรือขอคัดสำเนาเอกสาร
เหล่านั้น

(๔) จัดทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนทนายความของกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖
วรรคสอง

(๕) ร้องขอเข้าแทนที่โจทก์โดยอาศัยสิทธิตามบทบัญญัติในส่วนที่ ๓ แห่งหมวดนี้

(๖) คัดค้านการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ การที่โจทก์
ขอดถอนฟ้องตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ การที่มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็น
แห่งคดีตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ และการที่คู่ความตกลงกันเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการ
เป็นผู้ชี้ขาดตามมาตรา ๒๒๒/๓๐

(๗) ตรวจและโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา ๒๒๒/๔๐

สมาชิกกลุ่มอาจแต่งตั้งทนายความเพื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๒๒๒/๑๕ ห้ามมิให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา
๒๒๒/๑๓ ยื่นฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันกับที่โจทก์ได้ยื่นฟ้อง

ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ยื่นฟ้องคดีไว้ก่อนสิ้น
กำหนดระยะเวลาของการออกจากสมาชิกกลุ่ม ให้ศาลที่ได้รับฟ้องไว้ นั้นมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจาก
สารบบความ

มาตรา ๒๒๒/๑๖ ในกรณีที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะไม่คุ้มครองหรือเป็น
ประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มอย่างเพียงพอ หรือไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มอีกต่อไป
เมื่อความปรากฏต่อศาลเองหรือตามคำแถลงของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่ง
ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ โดยให้ถือว่า
กระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วมีผลผูกพันการดำเนินคดีสามัญของโจทก์และจำเลยต่อไปด้วย

หากความปรากฏต่อศาลในระหว่างการพิจารณาว่าทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถ
ดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม หรือทนายความฝ่ายโจทก์

ขอถอนตัวจากการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหาทนายความ
คนใหม่มาดำเนินคดีแทนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หากโจทก์และสมาชิกกลุ่มเพิกเฉย
ไม่ดำเนินการดังกล่าวให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๑๗ เมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มและจำเลย
ได้ยื่นคำให้การแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดพร้อมโดยสั่งให้คู่ความทุกฝ่ายมาศาลเพื่อดำเนินการดังนี้

(๑) โกล่เกลี่ยหรือนำวิธีอนุญาโตตุลาการมาใช้เพื่อให้คดีเสร็จไปทั้งหมดหรือ

บางส่วน

(๒) ให้คู่ความนำต้นฉบับพยานเอกสารหรือพยานวัตถุทั้งหมดที่ประสงค์จะอ้างอิง
และอยู่ในความครอบครองของตนที่สามารถนำมาศาลได้มาแสดงต่อศาล เพื่อให้ศาลและคู่ความ
อีกฝ่ายหนึ่งตรวจดู

ถ้าพยานหลักฐานดังกล่าวอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของ
บุคคลภายนอก คู่ความฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างอิงต้องขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานนั้นมาจาก
ผู้ครอบครอง โดยยื่นคำขอต่อศาลพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานนั้นมา
ก่อนวันนัดพร้อม

ในกรณีที่มีเหตุขัดข้องทำให้คู่ความไม่สามารถนำพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครอง
ของตนมา หรือยังไม่ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ศาลออกคำสั่งเรียกจากคู่ความฝ่ายอื่นหรือบุคคลภายนอก
หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใด ถ้าศาลเห็นสมควร ก็ให้ศาลเลื่อนวันนัดพร้อมออกไปตามที่เห็นสมควร

หากคู่ความฝ่ายใดจงใจไม่ดำเนินการดังกล่าวในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้
เลื่อนไป คู่ความฝ่ายนั้นไม่มีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาสืบในภายหลัง แต่ถ้าศาลเห็นว่า
เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็น
ข้อสำคัญในคดีโดยฝ่ายหนึ่งต่อบทบัญญัติแห่งอนุมาตรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้

(๓) ให้ศาลตรวจคำคู่ความแล้วนำข้ออ้าง ข้อเถียง ที่ปรากฏในคำคู่ความเทียบกันดู
และสอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานที่ยื่นต่อศาล ว่าฝ่ายใดยอมรับหรือ
โต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียง นั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกัน ก็เป็นอันยุติไปตามนั้น
ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความฝ่ายอื่นไม่รับและเกี่ยวเนื่อง
โดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคำคู่ความ ให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท และกำหนดให้
คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้

ในการสอบถามคู่ความดังกล่าว คู่ความแต่ละฝ่ายต้องตอบคำถามที่ศาลถามเอง หรือ
ถามตามคำขอของคู่ความฝ่ายอื่น เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายอื่นยกเป็นข้ออ้าง ข้อเถียง และ
พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่คู่ความได้ยื่นต่อศาล ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด
หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว

(๑๒)

เว้นแต่ศาลจะเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้งได้ ในขณะนั้นและเป็นข้อเท็จจริงที่จำเป็นต่อการกำหนดประเด็นข้อพิพาท ศาลจะมีคำสั่งให้เลื่อน วันนัดพร้อมเฉพาะส่วนที่ยังไม่เสร็จสิ้นออกไป และให้คู่ความฝ่ายนั้นทำคำแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้น มายื่นต่อศาลภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

(๔) กำหนดระยะเวลาทั้งหมดในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๕) กำหนดวัน เวลา วิธีการ และขั้นตอนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่จำเป็น เช่น จำนวน และรายละเอียดเกี่ยวกับพยานที่จะนำมาเบิกความ บันทึกถ้อยคำแทนการสืบพยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ พยานเอกสาร และพยานหลักฐานที่ต้องการให้ศาลเรียกจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือ บุคคลภายนอก รวมทั้งการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ การเดินเผชิญสืบ และการส่งประเด็นไปสืบยังศาลอื่น

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้เลื่อนไป ให้ศาลดำเนินการตามมาตรานี้โดยให้ถือว่าคู่ความที่ไม่มาศาลได้ทราบการดำเนินการในวันนั้นแล้ว และคู่ความที่ไม่มาศาลไม่มีสิทธิขอเลื่อนกำหนดนัดหรือคัดค้านประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบ ที่ศาลกำหนด เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สามารถมาศาลได้ในวันนัดพร้อมหรือวันอื่นที่ศาลได้เลื่อนไป เพราะเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงเสียได้หรือเป็นการคัดค้านประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ของประชาชน

เมื่อศาลได้ดำเนินการตามมาตรานี้เสร็จสิ้นแล้ว ให้ศาลกำหนดวันสืบพยานซึ่งมี ระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบวันนับแต่วันนัดพร้อมวันสุดท้าย

ให้ถือว่าวันนัดพร้อมวันแรกตามมาตรานี้เป็นวันชี้สองสถานตามประมวลกฎหมายนี้ มาตรา ๒๒๒/๑๘ ก่อนวันนัดพร้อมตามมาตรา ๒๒๒/๑๗ ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นรับไปจาก เจ้าพนักงานศาล และถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำเป็นจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นต่อศาลก่อน กระบวนพิจารณาที่ต้องกระทำในวันนัดพร้อมเสร็จสิ้น

การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลเมื่อผู้ร้องขอแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่คู่ความในการต่อสู้คดี อย่างเต็มที่

มาตรา ๒๒๒/๑๙ ในกรณีที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณา ศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัด พิจารณามีได้ ให้ศาลสืบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เอง ตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ถ้าโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามความในวรรคหนึ่งภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือในกรณีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายหรือโจทก์ขาดนัดพิจารณา ให้บังคับตามบทบัญญัติมาตรา ๒๒๒/๒๕

นอกจากที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณา โดยขาดนิตมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๒๐ ในการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ ในการนี้ ศาลจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือ พยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่ความก็ได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและ ไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว

ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณา พิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียก ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

บุคคลที่ศาลขอให้มาตามวรรคหนึ่งและวรรคสองมีสิทธิได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และการชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป ตามข้อบังคับของประธาน ศาลฎีกาโดยได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม และไม่ถือว่าเงินที่ศาลส่งจ่าย ตามวรรคนี้เป็นค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่คู่ความจะต้องชำระ

มาตรา ๒๒๒/๒๑ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอและ ศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้คู่ความเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็น ของผู้ที่ตนประสงค์จะอ้างเป็นพยานแทนการซักถามต่อหน้าศาลทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้

คู่ความที่ประสงค์จะขอเสนอบันทึกถ้อยคำแทนการซักถามพยานตามวรรคหนึ่ง ต้องยื่นคำร้องแสดงความจำนงพร้อมเหตุผลต่อศาลก่อนหรือในวันนัดพร้อม หรือในวันอื่นใดที่ศาล เห็นสมควรอนุญาต ให้ศาลพิจารณากำหนดระยะเวลาที่คู่ความจะต้องยื่นบันทึกลถ้อยคำดังกล่าว ต่อศาลและส่งสำเนาบันทึกลถ้อยคำนั้นให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ก่อนวันสืบพยานบุคคลนั้น เมื่อมีการยื่นบันทึกลถ้อยคำต่อศาลแล้ว คู่ความที่ยื่นไม่อาจขอถอนบันทึกล ถ้อยคำนั้นและให้ถือว่าบันทึกลถ้อยคำดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดีแล้ว

ผู้ให้ถ้อยคำต้องมาศาลเพื่อเบิกความตอบคำถามค้านและคำถามตั้งของคู่ความ หากผู้ให้ถ้อยคำไม่มาศาล ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกลถ้อยคำของผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี แต่ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จะรับฟังบันทึกลถ้อยคำที่ผู้ให้ถ้อยคำมิได้มาศาลนั้น ประกอบพยานหลักฐานอื่นก็ได้

ในกรณีที่คู่ความตกลงกันให้พยานไม่ต้องมาศาลหรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ติดใจ ถามค้านพยาน ให้ศาลรับฟังบันทึกลถ้อยคำดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดี

มาตรา ๒๒๒/๒๒ เมื่อคู่ความมีคำขอร่วมกันและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่ง ความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกลถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ ซึ่งมีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศต่อศาลแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้

มาตรา ๒๒๒/๒๓ บันทึกล้อยคำตามมาตรา ๒๒๒/๒๑ และมาตรา ๒๒๒/๒๒
ให้มีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาลและเลขคดี
- (๒) วัน เดือน ปี และสถานที่ที่ทำบันทึกล้อยคำ
- (๓) ชื่อของคู่ความ
- (๔) ชื่อ อายุ ที่อยู่ อาชีพ และความเกี่ยวพันกับคู่ความของผู้ให้ล้อยคำ
- (๕) รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริง และหรือความเห็นของผู้ให้ล้อยคำ
- (๖) ลายมือชื่อของผู้ให้ล้อยคำ

ห้ามมิให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบันทึกล้อยคำที่ได้ยื่นไว้แล้วต่อศาล เว้นแต่เป็นรายการ
ใน (๑) ถึง (๓) หรือเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย

มาตรา ๒๒๒/๒๔ ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่ง
ให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม และ
ในกรณีเช่นนี้ ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาล
ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๒๕ ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้อง
ไม่น้อยกว่าสี่สัปดาห์เพื่อให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอเข้าแทนที่โจทก์ รวมทั้งกำหนดวันยื่นคำคัดค้าน
คำขอเข้าแทนที่โจทก์ วันนัดไต่สวนคำขอเข้าแทนที่โจทก์ และส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่ม
เท่าที่ทราบกับประกาศโดยใช้วิธีการตามที่เห็นสมควร

- (๑) เมื่อโจทก์มิได้มีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๒/๔ (๕)
- (๒) เมื่อโจทก์มีโรคหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ
- (๓) เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์โจทก์
- (๔) เมื่อโจทก์ทั้งฟ้อง
- (๕) เมื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือโจทก์ขาดนัดพิจารณา
- (๖) เมื่อโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามมาตรา ๒๒๒/๑๙
- (๗) เมื่อโจทก์ร้องขอต่อศาลว่าไม่ประสงค์ที่จะเป็นโจทก์ดำเนินคดีแทนกลุ่ม

อีกต่อไป

ในกรณีตาม (๒) นอกจากสมาชิกกลุ่มแล้ว บุคคลตามมาตรา ๔๒ หรือมาตรา ๔๕
แล้วแต่กรณี อาจร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ได้ด้วย โดยให้นำมาตรา ๒๒๒/๒๖ และมาตรา ๒๒๒/๒๗
มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๒๖ ในการพิจารณาอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มคนใดเข้าแทนที่โจทก์
ต้องเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าสมาชิกกลุ่มคนนั้นมีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๒/๔ (๕)

ถ้าศาลอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ ให้โจทก์เดิมยังคงมีฐานะเป็น
สมาชิกกลุ่มคนหนึ่ง และทนายความของโจทก์เดิมยังคงเป็นทนายความของกลุ่มต่อไป ในกรณีตาม

มาตรา ๒๒๒/๒๕ (๕) และ (๖) ให้ศาลกำหนดวันสืบพยานใหม่โดยเร็ว ถ้าศาลไม่อนุญาตให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ หรือไม่มีการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ โดยให้ถือว่ากระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้ว มีผลผูกพันการดำเนินคดีสามัญของโจทก์ต่อไปด้วย

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๒๗ ห้ามมิให้สมาชิกกลุ่มที่เข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ ใช้สิทธิอย่างอื่นนอกจากสิทธิที่มีอยู่แก่โจทก์ในชั้นพิจารณาเมื่อตนร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ และห้ามมิให้ใช้สิทธิเช่นนั้นในทางที่ขัดกับสิทธิของโจทก์เดิม เว้นแต่เป็นที่พอใจแก่ศาลตามคำร้องขอของสมาชิกกลุ่มที่เข้าแทนที่โจทก์ว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาของโจทก์ที่ได้ทำไปแล้วซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกกลุ่มนั้นเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของโจทก์ ในกรณีเช่นว่านี้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๒๒๒/๒๘ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว โจทก์จะถอนคำฟ้องไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

ในกรณีที่จำเลยยื่นคำให้การแล้ว ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้องโดยมิได้ฟัง จำเลยก่อน

ในกรณีที่ได้มีการส่งคำบอกกล่าวกับประกาศให้สมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ แล้ว หากศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนคำฟ้อง ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่า สี่สิบห้าวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มคัดค้านโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล และสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่าย มาวางศาล รวมทั้งแจ้งเรื่องการถอนฟ้องให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ใน มาตรา ๒๒๒/๑๒ วรรคหนึ่ง

ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาลตามวรรคสามโดยไม่แจ้งให้ศาล ทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นนั้น ให้ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ถอนคำฟ้อง

มาตรา ๒๒๒/๒๙ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มและพ้นระยะเวลา ตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ (๖) แล้ว ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน ในประเด็นแห่งคดี ให้ศาลกำหนดวันตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวันเพื่อให้ สมาชิกกลุ่มคัดค้านหรือแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล และสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาล เพื่อแจ้งเรื่องการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน ในประเด็นแห่งคดีให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๒ วรรคหนึ่ง เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีแล้ว ให้ถือว่าสมาชิกกลุ่มรายชื่อที่แจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มและมีได้ขอถอน ความประสงค์ดังกล่าวก่อนศาลมีคำสั่งอนุญาต ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต

ในกรณีที่โจทก์เพิกเฉยไม่นำเงินค่าใช้จ่ายมาวางศาลตามวรรคหนึ่งโดยไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นว่านั้น ให้ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี

มาตรา ๒๒๒/๓๐ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มและพันระยะเวลาตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ (๖) แล้ว ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตไต่ตุลาการเป็นผู้ชี้ขาดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาตไต่ตุลาการ ให้นำความในมาตรา ๒๒๒/๒๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๒/๓๑ คำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ และมาตรา ๒๒๒/๓๐ อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาลและเลขคดี
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของคู่ความ
- (๓) ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน
- (๔) ข้อความโดยย่อของการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วและเหตุที่

ต้องมีคำบอกกล่าวและประกาศ

(๕) สิทธิของสมาชิกกลุ่มและผลของคำสั่งอนุญาตของศาลตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ แล้วแต่กรณี

(๖) ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ แล้วแต่กรณี

(๗) ชื่อและตำแหน่งผู้พิพากษาผู้ออกคำบอกกล่าวและประกาศ

มาตรา ๒๒๒/๓๒ ในการพิจารณามีคำสั่งตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ ให้ศาลคำนึงถึง

- (๑) ความจำเป็นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
- (๒) ความคุ้มครองหรือประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม
- (๓) ความยุ่งยากหรือความสะดวกในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
- (๔) ความเป็นธรรมและควมมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
- (๕) จำนวนของสมาชิกกลุ่มที่คัดค้าน
- (๖) ความสามารถของจำเลยในการชดเชยค่าเสียหายในกรณีที่มีการตกลงกันหรือ

ประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี

(๗) การตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีของคู่ความ มีความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่ม

มาตรา ๒๒๒/๓๓ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้อายุความในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มสะดุดหยุดลงนับแต่วันที่โจทก์ยื่นคำร้องขออนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๑๗)

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดไม่อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หากปรากฏว่าอายุความการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือจะครบกำหนดภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด ให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด

มาตรา ๒๒๒/๓๔ ในกรณีที่อายุความสะดุดหยุดลงเพราะเหตุตามมาตรา ๒๒๒/๓๓ หากมีกรณีดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าอายุความไม่เคยสะดุดหยุดลง

- (๑) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง
- (๒) ศาลมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม
- (๓) ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีเพราะเหตุถอนฟ้อง
- (๔) ศาลยกคำฟ้องเพราะเหตุคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลหรือโดยไม่ตัดสิทธิสมาชิกกลุ่ม

ที่จะฟ้องคดีใหม่

(๕) สมาชิกกลุ่มออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๓ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐

ในกรณีตาม (๒) (๓) (๔) และ (๕) หากปรากฏว่าอายุความการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการพิจารณา หรือจะครบกำหนดภายในกำหนดเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นถึงที่สุด ให้สมาชิกกลุ่มมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่สมาชิกกลุ่มไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม แล้วแต่กรณี

ส่วนที่ ๔

คำพิพากษาและการบังคับคดี

มาตรา ๒๒๒/๓๕ คำพิพากษาของศาลมีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม และในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้โจทก์หรือหนายความฝ่ายโจทก์มีอำนาจดำเนินการบังคับคดีแทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มมีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการบังคับคดีตามส่วนนี้ด้วยตนเอง

หากความปรากฏต่อศาลว่าหนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหาหนายความคนใหม่มาดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

มาตรา ๒๒๒/๓๖ คำพิพากษาของศาลต้องกล่าวหรือแสดงรายการดังต่อไปนี้

(๑) รายการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๔๑

(๒) ลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่จะต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษา

(๓) ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงิน ต้องระบุจำนวนเงินที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่โจทก์ รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณในการชำระเงินให้สมาชิกกลุ่ม

(๔) จำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๓๗

มาตรา ๒๒๒/๓๗ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นกระทำการหรือส่งมอบทรัพย์สิน ให้ศาลกำหนดจำนวนเงินรางวัลที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่ทนายความฝ่ายโจทก์ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงความยากง่ายของคดีประกอบกับระยะเวลาและการทำงานของทนายความฝ่ายโจทก์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งมีใช้ค่าฤชาธรรมเนียมที่ทนายความฝ่ายโจทก์ได้เสียไป และเพื่อประโยชน์แห่งการนี้ เมื่อการพิจารณาสิ้นสุดลงให้ทนายความฝ่ายโจทก์ยื่นบัญชีค่าใช้จ่ายดังกล่าวต่อศาลโดยให้ส่งสำเนาแก่จำเลยด้วย

ถ้าคำพิพากษากำหนดให้จำเลยใช้เงิน นอกจากศาลต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ศาลคำนึงถึงจำนวนเงินที่โจทก์และสมาชิกกลุ่มมีสิทธิได้รับประกอบด้วย โดยกำหนดเป็นจำนวนร้อยละของจำนวนเงินดังกล่าว แต่จำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ดังกล่าวต้องไม่เกินร้อยละสามสิบของจำนวนเงินนั้น

ถ้าคำพิพากษากำหนดให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นกระทำการหรือส่งมอบทรัพย์สิน และให้ใช้เงินรวมอยู่ด้วย ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการกำหนดจำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรา นี้ หากมีการเปลี่ยนทนายความฝ่ายโจทก์ ให้ศาลกำหนดจำนวนเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ตามสัดส่วนของการทำงานและค่าใช้จ่ายที่ทนายความแต่ละคนเสียไป

ให้ถือว่าทนายความฝ่ายโจทก์เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและจำเลยเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนของเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์ด้วย และเงินรางวัลดังกล่าวมีใช้ค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๒๒๒/๓๘ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ให้ศาลมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการปฏิบัติตามคำพิพากษา โดยจะกำหนดไว้ในคำพิพากษาหรือโดยคำสั่งในภายหลังก็ได้ และในระหว่างการบังคับคดีให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งบังคับเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้ตามที่เห็นสมควร

ให้ศาลชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาสั่งคำร้องขอทุเลาการบังคับตามคำพิพากษา คำสั่งของศาลชั้นต้นให้เป็นที่สิ้นสุด

มาตรา ๒๒๒/๓๙ ให้ศาลแจ้งคำพิพากษาให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวิธีการ เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๒ วรรคหนึ่ง และให้แจ้งอธิบดีกรมบังคับคดีทราบด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินหรือชำระหนี้เป็นเงินรวมอยู่ด้วย ให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการต่อไป รวมทั้งกำหนดวันตามที่เห็นสมควรในคำบอกกล่าว และประกาศตามวรรคหนึ่ง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ถ้าเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นอย่างอื่นและจำเป็นจะต้องมีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์แก่การบังคับตามคำพิพากษา โจทก์อาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ดำเนินการได้

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคสอง สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ไม่มีสิทธิขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือเงินในการบังคับคดีตามส่วนนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดระยะเวลา อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นกำหนดระยะเวลา

มาตรา ๒๒๒/๔๐ คู่ความในคดีและสมาชิกกลุ่มรายอื่นอาจขอตรวจและได้แย่ง คำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มผู้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ แต่ต้องกระทำภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย อาจขอขยายระยะเวลา ออกไปอีกได้ไม่เกินสามสิบวัน

มาตรา ๒๒๒/๔๑ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจเรียกคู่ความในคดี สมาชิกกลุ่ม ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง มาสอบสวนในเรื่องคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่ม เพื่อพิจารณามีคำสั่งต่อไปได้

มาตรา ๒๒๒/๔๒ คำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มรายใด ถ้าคู่ความในคดีและ สมาชิกกลุ่มรายอื่นไม่ได้แย่ง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจสั่งอนุญาตให้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่มี เหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ศาลทราบถึงการดำเนินการ ดังกล่าวด้วย

คำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มรายใด ถ้ามีผู้ได้แย่ง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดี มีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้ยกคำขอรับชำระหนี้
- (๒) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน
- (๓) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บางส่วน

สมาชิกกลุ่มที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้และไม่มีผู้ได้แย่งตามวรรคหนึ่ง สมาชิกกลุ่มที่ยื่น คำขอรับชำระหนี้และมีผู้ได้แย่งตามวรรคสอง หรือผู้ได้แย่ง อาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของ เจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลได้ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี

คำสั่งของศาลตามวรรคสามให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง

มาตรา ๒๒๒/๔๓ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินอย่างใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ให้นายความฝ่ายโจทก์ในคดีแบบกลุ่มมีอำนาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์สินแก่นายความฝ่ายโจทก์ โจทก์ และสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๕๐ ตามจำนวนที่มีสิทธิได้รับ

ในกรณีที่จำนวนเงินที่สมาชิกกลุ่มได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา ๒๒๒/๔๒ ยังไม่เป็นที่ยุติ ให้ศาลที่ได้รับคำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งรอการมีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์สินไว้ก่อน และเมื่อได้ข้อยุติในจำนวนเงินดังกล่าวแล้ว ให้นายความฝ่ายโจทก์แจ้งให้ศาลนั้นทราบ

เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้เฉลี่ยทรัพย์สินแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีนั้นส่งเงินให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีแบบกลุ่มเพื่อจ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิตามมาตรา ๒๒๒/๔๔

มาตรา ๒๒๒/๔๔ เมื่อจำเลยนำเงินหรือทรัพย์สินมาวางต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเมื่อได้ขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินของจำเลย หรือเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รวบรวมทรัพย์สินอื่นใดของจำเลยเสร็จ และได้หักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิตามลำดับ ดังนี้

- (๑) ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามมาตรา ๒๘๗ และมาตรา ๒๘๘
- (๒) เงินรางวัลของนายความฝ่ายโจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๓๗
- (๓) ค่าฤชาธรรมเนียมใช้แทนโจทก์
- (๔) โจทก์ สมาชิกกลุ่ม และเจ้าหนี้อื่นที่มีสิทธิได้รับเฉลี่ยทรัพย์สินตามมาตรา ๒๕๐

ส่วนที่ ๕

อุทธรณ์

มาตรา ๒๒๒/๔๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ในประมวลกฎหมายนี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีในการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามหมวดนี้ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

มาตรา ๒๒๒/๔๖ สมาชิกกลุ่มไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลยกเว้นในกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๔๒

มาตรา ๒๒๒/๔๗ ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ ให้ถือราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์เฉพาะระหว่างโจทก์กับจำเลย

(๒๑)

ในกรณีที่จำเลยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ตามมาตรา ๒๓๔ นั้น ให้จำเลยนำคำอุทธรณ์แนบทั้งปวงมาวางศาลและนำเงินมาชำระตามคำพิพากษาหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาล เฉพาะในส่วนที่จำเลยต้องรับผิดชอบนี้ให้แก่โจทก์ แต่ไม่ต้องนำเงินมาชำระหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาลสำหรับเงินรางวัลของทนายความฝ่ายโจทก์

มาตรา ๒๒๒/๔๘ ในกรณีที่คู่ความเห็นว่าคดีต้องห้ามอุทธรณ์ คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาไปพร้อมกับอุทธรณ์ก็ได้ เมื่อศาลชั้นต้นตรวจอุทธรณ์แล้วเห็นว่าเป็นอุทธรณ์ที่ต้องห้ามก็ให้ส่งอุทธรณ์และคำขอดังกล่าวไปยังศาลฎีกาเพื่อพิจารณา แต่ถ้าศาลชั้นต้นเห็นว่าอุทธรณ์ดังกล่าวไม่ต้องห้ามก็ให้มีคำสั่งรับอุทธรณ์นั้นไว้ดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์เพราะเหตุอุทธรณ์ต้องห้าม คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งก็ได้ ถ้าคู่ความยื่นคำขอดังกล่าวแล้ว จะยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ไม่ได้

การยื่นคำขอและการพิจารณาคำขอของศาลฎีกาตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๒๒๒/๒

คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับอุทธรณ์ส่งมาให้ศาลฎีกา หากศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่าอุทธรณ์นั้นต้องห้ามอุทธรณ์ ให้ยกอุทธรณ์ แต่ถ้าศาลฎีกาพิจารณาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องแก้ไขข้อผิดพลาด จะรับพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ดังกล่าวนั้นก็

คดีที่ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ แต่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อที่อุทธรณ์นั้นไม่สมควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๒๒๒/๒ จะยกอุทธรณ์ดังกล่าวเสียก็ได้

มาตรา ๒๒๒/๔๙ ให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีแบบกลุ่มชั้นในศาลฎีกาเพื่อพิจารณาคดีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งอุทธรณ์ขึ้นมาและให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว

ส่วนที่ ๖

ค่าธรรมเนียม

มาตรา ๒๒๒/๕๐ ให้คิดค่าธรรมเนียมตามอัตราดังต่อไปนี้

(๑) ค่ายื่นคำขอรับชำระหนี้สองร้อยบาท แต่การขอรับชำระหนี้ที่ไม่เกินสองหมื่นบาทไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

(๒) ค่าคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลในเรื่องการขอรับชำระหนี้เรื่องละสองร้อยบาท

(๒๒)

(๓) ค่าชั้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องการขอรับชำระหนี้ หรือการอุทธรณ์เรื่องเงิน
รางวัลของนายความ เรื่องละสองร้อยบาท

(๔) ค่าธรรมเนียมอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้คิดอัตราเดียวกับค่าธรรมเนียม
ตามตารางท้ายประมวลกฎหมายนี้”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

บันทึกวิเคราะห์สรุป
สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกระบวนการดำเนินคดีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มสามารถคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมากได้ในการดำเนินคดีเพียงครั้งเดียว และเป็นวิธีการที่สามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหายที่ไม่มีความสามารถฟ้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองได้ หรือผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจำนวนเพียงเล็กน้อย เช่น คดีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย การดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นมาตรการที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและยังช่วยลดความเสี่ยงความซ้ำซ้อนในการฟ้องคดีและป้องกันความขัดแย้งกันของคำพิพากษา ตลอดจนเป็นมาตรการในการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทางหนึ่ง สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยเพิ่มหมวด ๔ การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ร่างมาตรา ๒๒๒/๑ ถึงร่างมาตรา ๒๒๒/๕๐ ในลักษณะ ๒ วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น ภาค ๒ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น โดยสามารถแบ่งบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มออกเป็น ๔ ประการ ดังนี้

(๑) บททั่วไป

(๒) การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มตามขั้นตอนปกติ

(๓) การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มตามขั้นตอนไม่ปกติ

(๔) คำพิพากษาและอายุความ

(๑) บททั่วไป (ส่วนที่ ๑ ร่างมาตรา ๒๒๒/๑ ถึงร่างมาตรา ๒๒๒/๔)

การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเริ่มต้นโดยการที่โจทก์ยื่นคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มพร้อมกับการเสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยผลของคำพิพากษาจะผูกพันกับสมาชิกกลุ่มทุกคน ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักคำพิพากษาผูกพันเฉพาะคู่ความ (res judicata) ตามมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยสามารถสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ดังนี้

(๑.๑) บทนิยาม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑)

ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีบทนิยามที่มีความสำคัญมากได้แก่บทนิยามคำว่า “กลุ่มบุคคล” และ “สมาชิกกลุ่ม”

(ก) บทนิยามคำว่า “กลุ่มบุคคล”

“กลุ่มบุคคล” หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกัน อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม ซึ่งสามารถแยกองค์ประกอบของคำว่า “กลุ่มบุคคล” ได้ดังนี้

- มีข้อเท็จจริงร่วมกัน กล่าวคือ ข้อเท็จจริงที่มีร่วมกันนั้น ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องร่วมกันของกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง เช่น กรณีรถแก๊สระเบิดที่ถนนเพชรบุรี ทำให้มีผู้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

- มีหลักกฎหมายเดียวกัน คือ มีสภาพแห่งข้อหาและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาที่เหมือนกัน เช่น อาจเกิดจากการกระทำละเมิดหรือผิดสัญญาเหมือนกัน

(ข) บทนิยามคำว่า “การดำเนินคดีแบบกลุ่ม” หมายความว่า การดำเนินคดีที่ศาลอนุญาตให้เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

(๑.๒) คุณสมบัติของโจทก์ในคดีแบบกลุ่ม

บุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นโจทก์ในคดีแบบกลุ่ม จะต้องทำหน้าที่แทนสมาชิกกลุ่มทั้งหมดซึ่งอาจมีจำนวนถึงหลายพันคนโดยที่ผู้นั้นไม่เคยพบปะกันหรือรู้จักกับสมาชิกกลุ่มมาก่อน จึงนับได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้แทนกลุ่มที่จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีโดยอาจไม่ได้รับค่าใช้จ่ายคืนในกรณีที่แพ้คดี นอกจากนี้ ผู้แทนกลุ่มอาจทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายได้ในกรณีที่ดำเนินคดีโดยไม่มีประสิทธิภาพ กรณีจึงมีความจำเป็นที่ศาลจะต้องเข้ามาควบคุมตรวจสอบผู้ที่จะเป็นผู้แทนกลุ่มโดยเคร่งครัด

คุณสมบัติของโจทก์ประการแรก คือ ข้อเรียกร้องและข้อต่อสู้ของผู้แทนกลุ่มและสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นอย่างเดียวกันกับสมาชิกกลุ่ม (typicality) ผู้นั้นจึงต้องเป็นผู้ที่มีสิทธิฟ้องคดีด้วยตนเอง หากคดีส่วนตัวของผู้แทนกลุ่มไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้แล้ว ศาลก็ไม่สามารถอนุญาตให้เป็นผู้แทนกลุ่มได้ เงื่อนไขประการแรกนี้จะเป็นหลักประกันที่ว่าผู้แทนกลุ่มจะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเต็มที่เพราะผลประโยชน์ของผู้แทนกลุ่มเป็นเรื่องเดียวกันกับผลประโยชน์ของกลุ่มและประเด็นข้อต่อสู้หรือข้อกล่าวอ้างของผู้แทนกลุ่มย่อมเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่มด้วย แต่เงื่อนไขความเหมือนกันดังกล่าวไม่ใช่เงื่อนไขโดยเคร่งครัด โดยศาลอาจจะพิจารณาแต่เพียงว่ากรณีไม่มีข้อขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของผู้แทนกลุ่มและสมาชิกก็เพียงพอแล้ว

และคุณสมบัติของผู้แทนกลุ่มประการที่สอง คือ ผู้แทนกลุ่มจะต้องสามารถคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเท่าเทียมและเหมาะสม (adequacy of representation) เนื่องจากโจทก์ในคดีแบบกลุ่มนั้น นอกจากจะฟ้องคดีเพื่อปกป้องสิทธิของตนเองแล้ว จะต้องทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ด้วย (ร่างมาตรา ๒๒๒/๙ (๕))

(๑.๓) คุณสมบัติของทนายความฝ่ายโจทก์

การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นทนายความฝ่ายโจทก์เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างมาก เนื่องจากทนายความจะเป็นผู้รวบรวมผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันและรวบรวมพยานหลักฐานและจ่ายเงินทอรองในการดำเนินคดีทั้งหมดไปก่อน เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐาน ค่าใช้จ่ายในการประกาศและส่งคำบอกกล่าวเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ ซึ่งคดีแบบกลุ่มที่มีจำนวนผู้เสียหายเป็นจำนวนมากก็จะมีค่าใช้จ่ายในกรณีตามที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นจำนวนมากด้วย ในทางปฏิบัตินั้นทนายความฝ่ายโจทก์ก็ต้องพยายามหาวิธีการประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้เข้าถึงสมาชิกกลุ่มมากที่สุด เพื่อรวบรวมสมาชิกกลุ่มให้เข้ามาในคดีมากที่สุด โดยมีเงินรางวัลทนายความเป็นสิ่งจูงใจ

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น แม้ว่าสมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะมีทนายความของตนเองอยู่แล้ว แต่ทนายความของสมาชิกกลุ่มแต่ละคนนั้นก็ไม่สามารถเข้ามาเป็นทนายความของกลุ่มได้ โดยการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น สามารถมีทนายความฝ่ายโจทก์ได้หลายคน ซึ่งอาจจะทำเป็นรูปแบบคณะทนายความในคดีแบบกลุ่มเพื่อวางแผนทางการดำเนินคดีแบบกลุ่มร่วมกัน และอาจจะมีการตั้งหัวหน้าคณะทนายความขึ้นมาคนหนึ่งเพื่อเป็นผู้รับผิดชอบในการวางแผนการดำเนินคดี หัวหน้าคณะทนายความนี้จะได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่าทนายความคนอื่น ๆ

ร่างมาตรา ๒๒๒/๙ (๕) ได้กำหนดให้ทนายความของกลุ่มต้องสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ซึ่งรวมถึงการที่ทนายความฝ่ายโจทก์จะต้องไม่มีผลประโยชน์ที่ขัดหรือแย้งกับสมาชิกกลุ่มซึ่งในกรณีนี้ได้เคยมีแนวคำพิพากษาของศาลประเทศสหรัฐอเมริกาสั่งไม่อนุญาตให้เป็นผู้แทนกลุ่มเนื่องจากมีผลประโยชน์ขัดกับสมาชิกกลุ่ม เช่น เคยเป็นกรรมการในบริษัทของจำเลย นอกจากนี้ ผู้แทนกลุ่มจะต้องเป็นผู้ที่สามารถออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มทราบเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งอาจจะมีจำนวนมาก ซึ่งทนายความของผู้แทนกลุ่มอาจเป็นผู้ทอรองจ่ายไปก่อน ในทางปฏิบัติ ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลจะทำการนัดไต่สวนคำร้องซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยและทนายความฝ่ายจำเลยสามารถซักถามเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้แทนกลุ่มและทนายความไม่สามารถที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเคยมีกรณีทนายความฝ่ายโจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตหาประโยชน์ เช่น กรณีทนายความฝ่ายโจทก์นำข้อมูลไปเปิดเผยแก่พรรคพวกของตนว่ากำลังจะมีการฟ้องคดีแบบกลุ่มกับบริษัทจำเลย ขอให้รับขายหุ้นของบริษัทดังกล่าว เนื่องจากหากมีการฟ้องคดีแบบกลุ่มแล้วหุ้นของบริษัทจำเลยจะราคาตก กรณีเช่นนี้ถือเป็นการเอาข้อมูลภายในไปเปิดเผย เป็นการไม่สุจริต หรือกรณีเมื่อศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วทนายความฝ่ายโจทก์พยายามบีบบังคับจำเลย จนจำเลยไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ จำเลยจึงขอฟื้นฟูกิจการ ทำให้สมาชิกกลุ่มเสียประโยชน์จากการตัดสินใจของทนายความฝ่ายโจทก์ได้ ดังนั้น ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของไทยตามร่างมาตรา ๒๒๒/๑๖ วรรคสอง

จึงได้กำหนดว่าหากทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม สมาชิกกลุ่มสามารถร้องขอต่อศาลให้มีการเปลี่ยนตัวทนายความฝ่ายโจทก์ได้

(๑.๔) การประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มทราบ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๒)

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กระบวนการประกาศและส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยในประกาศและคำบอกกล่าวที่แจ้งไปยังสมาชิกกลุ่มนั้นจะต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับคดี เช่น ชื่อศาลและเลขคดี ชื่อและที่อยู่ของคู่ความและทนายความฝ่ายโจทก์ ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน สิทธิของสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาการแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลของคำพิพากษาที่ผูกพันสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ทราบสิทธิของตนเองว่ามีสิทธิอย่างไร และเพื่อความสะดวกในการติดตามคดี หากประสงค์จะทราบรายละเอียดของคดีเพิ่มเติม ดังนั้น หากวิธีการในการแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะไม่ทำให้สมาชิกกลุ่มที่ประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายจากการที่ไม่ทราบเรื่องได้

(๑.๕) การออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๓)

หากสมาชิกกลุ่มไม่ประสงค์จะผูกพันตามคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มก็มีสิทธิที่จะแสดงความประสงค์ขอยกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยการแจ้งความประสงค์ต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ขอยกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มภายหลังจากระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากศาลเมื่อสมาชิกกลุ่มออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว ก็มีสิทธิที่จะไปฟ้องคดีของตนเองได้ แต่จะไปฟ้องคดีแบบกลุ่มอีกไม่ได้เพราะจะเป็นการฟ้องซ้อน และสมาชิกกลุ่มที่ขอยกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มไปแล้วจะขอร้องสอดหรือขอเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีแบบกลุ่มอีกไม่ได้

(๑.๖) สิทธิของสมาชิกกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๔)

เมื่อสมาชิกกลุ่มได้ทราบเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยวิธีการประกาศและส่งคำบอกกล่าวโดยถูกต้องตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดแล้ว สมาชิกกลุ่มก็จะทราบถึงสิทธิที่ตนมีอยู่ แต่ในคดีแบบกลุ่มนั้นสมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิจำกัดเพียงเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น เช่น สิทธิในการเข้าฟังการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม รวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้งทนายความเพื่อเข้าฟังการพิจารณาคดีด้วย เนื่องจากสมาชิกกลุ่มมิได้เป็นคู่ความในคดี

(๒) การดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบกลุ่มตามขั้นตอนปกติ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓)

(๒.๑) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแบบกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓)

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีควรจะเป็นศาลที่มีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากคดีแบบกลุ่มนั้นศาลจะต้องแสดงบทบาทในเชิงรุกเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์และสมาชิกกลุ่มให้ได้รับความยุติธรรมอย่างเพียงพอและเป็นธรรม โดยบทบาทของศาลจะเริ่มตั้งแต่การพิจารณาคัดเลือกโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ โดยจะพิจารณาจากผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการเป็นโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ นอกจากนั้น ศาลก็ยังต้องมีบทบาทควบคุมให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยความสะดวกรวดเร็ว

และยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบทบาทของศาลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น มีความสำคัญอย่างมาก จำเป็นจะต้องใช้ผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในคดีและเป็นผู้ที่มี ประสิทธิภาพสูง ร่างมาตรา ๒๒๒/๓ จึงได้กำหนดให้ศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่มี อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง เว้นแต่ศาลแขวง มีอำนาจดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๒.๒) อำนาจของศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริง (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๐)

เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อ ประชาชนเป็นจำนวนมาก จึงให้อำนาจศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้เอง ซึ่งเป็นหลักการใช้อำนาจ ของศาลในระบบไต่สวน โดยในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๐ ได้บัญญัติให้อำนาจศาลในการเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความเป็นพยานศาล ซึ่งคำว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิ” หรือ “ผู้เชี่ยวชาญ” ในคดีแบบกลุ่มนั้นจะมีความหมายแตกต่างจาก “ผู้ทรงคุณวุฒิ” หรือ “ผู้เชี่ยวชาญ” ในคดีสามัญ โดยจะหมายถึง “ผู้ทรงคุณวุฒิ” หรือ “ผู้เชี่ยวชาญ” ในลักษณะของ “เพื่อนศาล” เช่นเดียวกับวิธีการที่ใช้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คือ ศาลจะเป็น ผู้ขอให้มาให้ถ้อยคำซึ่งจะไม่มี การซักถามเหมือนกับสืบผู้เชี่ยวชาญในคดีสามัญ และศาลจะเป็น ผู้กำหนดค่าตอบแทนและค่าป่วยการของ “ผู้ทรงคุณวุฒิ” และ “ผู้เชี่ยวชาญ” เอง จะไม่ใช้อัตรา ตามที่กำหนดไว้ตามระเบียบของสำนักงานศาลยุติธรรม แต่ศาลจะเป็นผู้กำหนดให้ตามความ เหมาะสมของแต่ละคดี

(๒.๓) การนัดพร้อมหรือการชี้สองสถาน (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๗)

เป็นกระบวนการตรวจสอบพยานหลักฐาน ซึ่งเดิมได้เคยมีการนำ หลักการนี้มากำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยพระราชบัญญัติแก้ไข เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาแล้วครั้งหนึ่ง แต่มีปัญหาในทางปฏิบัติ จึงไม่สามารถใช้บังคับได้จนต้องยกเลิกไปในที่สุด ในร่างกฎหมาย เกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็นำหลักการนี้กลับมาใช้อีกครั้งหนึ่งโดยมีการปรับปรุงหลักการ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสามารถใช้ปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิภาพ

(๒.๔) การให้ส่งบันทึกคำเบิกความล่วงหน้า (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๑ และร่างมาตรา ๒๒๒/๒๒)

หลักการนี้เป็นหลักการเดียวกันกับที่ใช้อยู่ในศาลทรัพย์สิน ทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และสถาบันอนุญาโตตุลาการของสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งกำหนดให้คู่ความที่สืบพยานส่งคำเบิกความของพยานมายังศาลได้ โดยไม่ต้องมีการซักถาม พยานกันต่อหน้าศาลอีก คู่ความฝ่ายตรงข้ามเพียงแต่ทำการถามค้านและถามตงเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่ต่อมาภายหลังที่ คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาเสร็จแล้ว พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดเพิ่มไว้ในมาตรา ๑๒๐/๑ แห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น จึงอาจตัดหลักการในส่วนนี้ออกจากร่างกฎหมายเกี่ยวกับการ พิพากษาคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากสามารถนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ได้แก้ไขใหม่มาบังคับใช้โดยอนุโลมกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

(๓) การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามขั้นตอนไม่ปกติ

(๓.๑) การยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในกรณีดังต่อไปนี้ศาลอาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และให้โจทก์ดำเนินคดีสามัญในเฉพาะส่วนของโจทก์ต่อไป ได้แก่

(ก) กรณีที่ศาลสั่งให้โจทก์นำเงินค่าใช้จ่ายในการประกาศและส่งคำบอกกล่าวมาวางต่อศาล เพื่อประกาศและส่งคำบอกกล่าวเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มทราบ แต่โจทก์ไม่นำเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวมาวางศาล (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๑ วรรคหนึ่ง)

(ข) กรณีเมื่อศาลเห็นเองหรือปรากฏจากคำแถลงของคู่ความว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะไม่ใช่ประโยชน์หรือไม่สามารถคุ้มครองสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๖ วรรคหนึ่ง)

(ค) กรณีที่ทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถทำหน้าที่เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของโจทก์และสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม และศาลได้สั่งให้โจทก์หรือสมาชิกกลุ่มหาทนายความฝ่ายโจทก์เข้ามาใหม่ แต่โจทก์หรือสมาชิกกลุ่มไม่สามารถหาผู้ที่จะมาทำหน้าที่ทนายความฝ่ายโจทก์ได้ ในกรณีนี้ศาลก็อาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินคดีสามัญในส่วนของโจทก์ได้ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๖ วรรคสอง)

(ง) กรณีมีเหตุที่จะให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ตามที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ ถ้าศาลไม่อนุญาตให้สมาชิกกลุ่มเข้าแทนที่โจทก์ หรือไม่มีสมาชิกกลุ่มร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ ศาลก็อาจมีคำสั่งให้ยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ และให้ดำเนินคดีสามัญในส่วนของโจทก์ต่อไปได้ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๖ วรรคสอง)

(๓.๒) การพิจารณาโดยขาดนัด

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบสามัญ หากจำเลยขาดนัด ยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณา หากไม่ใช่คดีประเภทที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการสืบพยาน ศาลก็อาจมีดุลพินิจไม่ให้สืบพยานได้ แต่ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดว่า แม้จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณา ศาลจะต้องสืบพยานเสมอ และในร่างมาตรา ๒๒๒/๑๙ วรรคสอง กำหนดว่า หากโจทก์ไม่นำพยานเข้ามาสืบ หรือในกรณีคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือโจทก์ขาดนัดพิจารณา ก็ให้สมาชิกกลุ่มสามารถใช้สิทธิเข้าแทนที่โจทก์ตามร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ ได้ แต่นอกจากกรณีที่ได้บัญญัติเอาไว้แล้ว ก็ให้นำบทบัญญัติเรื่องการพิจารณาโดยขาดนัดมาใช้โดยอนุโลม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๑๙ วรรคสาม) เช่น กรณีฝ่ายที่ขาดนัดมาศาลในระหว่างที่กำลังพิจารณาอยู่หรือมีการพิจารณาใหม่ ก็ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการขาดนัดมาใช้โดยอนุโลม

เหตุที่ต้องบัญญัติให้ชัดเจนว่าให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาโดยขาดนัดมาใช้โดยอนุโลมนั้น ก็เนื่องมาจากบทบัญญัติเรื่องการพิจารณาโดยขาดนัดได้บัญญัติไว้ในหมวดวิธีพิจารณาวิสามัญ เพราะฉะนั้นหากไม่ได้กำหนดไว้ให้ชัดเจน ก็จะไม่สามารถนำบทบัญญัติในส่วนนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลมกับบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

(๓.๓) การแบ่งกลุ่มย่อย (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๔)

ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยจะมีการกำหนดหลักการเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยที่แตกต่างจากหลักการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้นอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเรื่องความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความ

สะดวกในการพิสูจน์เรื่องจำนวนค่าเสียหาย แต่ในหลักการของประเทศสหรัฐอเมริกาจะให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยได้ในทุกกรณี ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือเรื่องค่าเสียหาย

ยกตัวอย่างการแบ่งกลุ่มย่อยในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย เช่น กรณีที่โรงงานปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยจะอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะเรื่องที่มีความเสียหายแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีดังกล่าวอาจจะสามารถแบ่งกลุ่มย่อยของผู้เสียหายออกได้เป็นกลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำในการทำเกษตรกรรม กลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำเพื่อการบริโภค กลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำในการทำนาุ้ง เป็นต้น ซึ่งการแบ่งกลุ่มย่อยนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการคิดคำนวณค่าเสียหายของสมาชิกกลุ่มในแต่ละกลุ่มย่อยว่าควรจะให้ได้รับค่าเสียหายเท่าใดเท่านั้น

(๓.๔) การเข้าแทนที่โจทก์ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๖ และร่างมาตรา ๒๒๒/๒๗)

เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ (๑)-(๗) ศาลจะดำเนินการให้มีการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๕ และสิทธิของผู้เข้าแทนที่โจทก์จะกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๒๗

(๓.๕) การถอนฟ้อง การตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน การมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา

(ก) การถอนฟ้องสามารถกระทำได้ ๒ ช่วง คือ

- การถอนฟ้องก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โจทก์ก็อาจถอนคำฟ้องได้เลยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล
- การถอนฟ้องหลังจากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว หากศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง จะต้องแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบเพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีโอกาสคัดค้าน (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๘)

(ข) การประนีประนอมยอมความและการมอบข้อพิพาท

ในประเด็นแห่งคดีให้อนุญาตตุลาการพิจารณา หากมีการประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โจทก์และจำเลยก็สามารถแจ้งต่อศาลว่าประสงค์จะทำการประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา แต่หากเป็นการตกลงประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาในประเด็นแห่งคดีหลังจากที่ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ก็จะต้องมีการแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบเพื่อให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่ประสงค์จะผูกพันกับการตกลงประนีประนอมยอมความหรือการมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาในประเด็นแห่งคดีแสดงความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการตกลงประนีประนอมยอมความหรือมอบประเด็นข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาหลังจากที่ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลเท่านั้น ทั้งนี้ การกำหนดให้ต้องขออนุญาตจากศาลเพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาว่าข้อตกลงในการ

ประนีประนอมยอมความหรือมอบประเด็นข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณานั้นมีความเป็นธรรมกับสมาชิกกลุ่มหรือไม่ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๒๙ และร่างมาตรา ๒๒๒/๓๐)

(๔) คำพิพากษาและอายุความ

(๔.๑) คำพิพากษามีผลผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๕)

(๔.๒) คำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มนั้นมีรายละเอียดเช่นเดียวกับคำพิพากษาในคดีสามัญ แต่มีความแตกต่างออกไปในส่วนของรายละเอียด เช่น ให้ศาลกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มเอาไว้ให้ชัดเจน และกำหนดหลักการและวิธีการคำนวณค่าเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่ม รวมถึงให้กำหนดจำนวนเงินรางวัลนายความเอาไว้ด้วย (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๖)

(๔.๓) อายุความในคดีแบบกลุ่ม สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

(ก) อายุความของโจทก์เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๑๔ (๒) กล่าวคือ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีแล้วก็มีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง

(ข) อายุความของสมาชิกกลุ่มได้มีการกำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๓๓ ว่าเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ให้อายุความในการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มสะดุดหยุดลง และหากมีพฤติการณ์ตามที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๒๒/๓๔ เกิดขึ้นก็ให้ถือว่าอายุความไม่เคยสะดุดหยุดลง หากอายุความการฟ้องคดีของสมาชิกกลุ่มครบกำหนดไปแล้ว ในระหว่างการดำเนินคดีก็ให้อายุความการฟ้องต่อไปได้อีกหกสิบวัน (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๔)

(๕) การบังคับคดี (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๕)

(๕.๑) ผู้มีสิทธิบังคับคดีแบบกลุ่ม

การบังคับคดีแบบกลุ่มนั้นมีบุคคลเพียง ๒ คนเท่านั้นที่มีสิทธิดำเนินการบังคับคดีแบบกลุ่มได้ คือ โจทก์และนายความฝ่ายโจทก์ ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการบังคับคดีแทนสมาชิกกลุ่มทั้งหมด ส่วนตัวสมาชิกกลุ่มนั้นจะไม่มีสิทธิบังคับคดีแบบกลุ่มด้วยตนเอง

(๕.๒) วิธีการบังคับคดี

เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว ศาลจะต้องแจ้งคำพิพากษาให้กับอธิบดีกรมบังคับคดีและสมาชิกกลุ่มทราบเพื่อให้อธิบดีกรมบังคับคดีเตรียมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีแบบกลุ่ม และให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายในเวลาที่ศาลกำหนด (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๙ วรรคหนึ่ง) อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีแบบกลุ่มนั้นจะแตกต่างจาก “เจ้าพนักงานบังคับคดี” ในคดีสามัญ โดยมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้คล้ายกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย กล่าวคือกำหนดให้มีอำนาจพิจารณาคำขอรับชำระหนี้ ออกคำสั่งเกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ และมีอำนาจเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องมาสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องคำขอรับชำระหนี้ได้ ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอรับชำระหนี้แล้วไม่มีผู้โต้แย้งคัดค้าน เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจมีคำสั่งอนุญาตให้สมาชิกกลุ่มได้รับชำระหนี้และจะต้องรายงานให้ศาลทราบ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๙ วรรคสอง ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๑ และร่างมาตรา ๒๒๒/๔๒ วรรคหนึ่ง)

นอกจากนั้น สมาชิกกลุ่มมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มคนอื่นได้ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๐) และหากมีการโต้แย้งคัดค้านคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่ม ก็ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการไต่สวนและมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด สมาชิกกลุ่มที่ไม่พอใจคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลได้ภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี คำสั่งของศาลชั้นต้นในกรณีนี้ หากคู่กรณีไม่พอใจก็สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่ง (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๒)

(๖) การอุทธรณ์

(๖.๑) สิทธิอุทธรณ์ของสมาชิกกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิอุทธรณ์เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิของตนในการขอรับชำระหนี้ตามร่างมาตรา ๒๒๒/๔๒ เท่านั้น แต่หากเป็นกรณีนอกเหนือจากนี้ สมาชิกกลุ่มจะไม่สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้อีกไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๖)

(๖.๒) ทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๗)

ให้ถือราคาทรัพย์สินหรือทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์เฉพาะระหว่างโจทก์กับจำเลยเท่านั้น กรณีจำเลยยื่นคำร้องขออุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดไว้ว่าให้จำเลยนำค่าฤชาธรรมเนียมมาวางศาลเฉพาะส่วนที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เท่านั้น ไม่ต้องนำค่าฤชาธรรมเนียมในส่วนเงินรางวัลหมายความมาวางต่อศาลด้วย

(๖.๓) การขออนุญาตอุทธรณ์และหลักเกณฑ์การอุทธรณ์ (ร่างมาตรา

๒๒๒/๔๘)

กรณียื่นอุทธรณ์ไปแล้ว ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์เพราะเหตุอุทธรณ์ต้องห้าม ได้กำหนดวิธีการดำเนินการไว้ ๒ วิธี โดยหากเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งไปแล้วจะกลับมาใช้อีกวิธีการหนึ่งด้วยไม่ได้ ซึ่งวิธีการที่กำหนดไว้มีดังนี้

(ก) อุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นต่อศาลฎีกา

(ข) ยื่นคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา

กรณีการอุทธรณ์นั้นไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ตามกฎหมาย แต่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อที่อุทธรณ์มานั้นเป็นกรณีไม่สมควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ศาลฎีกาก็มีอำนาจที่จะยกอุทธรณ์ดังกล่าวเสียก็ได้เป็นการให้อำนาจดุลพินิจแก่ศาลฎีกา ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ซึ่งเป็นกรณีที่แตกต่างจากคดีสามัญทั่วไป

(๗) เงินรางวัลทนายความ (ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๗)

ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่ม ร่างมาตรา ๒๒๒/๓๗ กำหนดให้ทนายความยื่นบัญชีค่าใช้จ่ายต่อศาลโดยต้องแสดงจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในคดีที่ทนายความได้ใช้ไปทั้งหมด รวมถึงค่าตอบแทนการทำงานของทนายความด้วย ในการพิจารณาเรื่องเงินรางวัลทนายความนั้น ศาลจะกำหนดโดยคำนึงถึงความยากง่ายของคดีและเวลาที่ใช้ในการดำเนินคดีด้วย

หลักการเกี่ยวกับการจ่ายเงินรางวัลทนายความที่กำหนดไว้ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้นจะมีความแตกต่างกับหลักการจ่ายเงินรางวัลทนายความของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นสมาชิกกลุ่มจะเป็นผู้จ่ายเงินรางวัลทนายความ กล่าวคือ เงินรางวัลทนายความจะหักจากจำนวนค่าเสียหายที่สมาชิกกลุ่มจะได้รับ แต่ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้น จำเลยจะเป็นผู้จ่ายเงินรางวัลทนายความ โดยมีฐานการคำนวณคือจำนวนไม่เกินร้อยละสามสิบของจำนวนค่าเสียหายที่สมาชิกกลุ่มมีสิทธิจะได้รับ กล่าวคือ หากจำเลยแพ้คดีแบบกลุ่ม จำเลยจะต้องจ่ายค่าเสียหายให้แก่โจทก์และสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งจะต้องชำระเงินรางวัลทนายความอีกด้วยกรณีมีการเปลี่ยนทนายความก็ให้ศาลกำหนดเงินรางวัลทนายความฝ่ายโจทก์ตามสัดส่วนที่ทนายความได้เสียไป

(๘) ลำดับของการรับชำระหนี้ในคดีแบบกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๔)

เมื่อจำเลยได้นำเงินหรือทรัพย์สินมาวางต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว หลังจากที่ได้มีการหักค่าฤชาธรรมเนียม ค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีและใช้เงินให้เจ้าหนี้บุริมสิทธิไปแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินรางวัลทนายความให้ทนายความไปก่อน แล้วจึงจะจ่ายเงินให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นที่มีสิทธิขอเฉลี่ยหนี้แล้วแต่กรณี

กรณีบังคับชำระหนี้ได้เงินมาไม่พอกับจำนวนหนี้ ในระหว่างทนายความฝ่ายโจทก์ โจทก์ และสมาชิกกลุ่ม ก็ให้แบ่งเฉลี่ยชำระหนี้ตามสัดส่วนคือให้ทนายความได้รับเงินรางวัลทนายความไปก่อนเป็นจำนวนไม่เกินร้อยละสามสิบของจำนวนเงินที่บังคับคดีมาได้ในแต่ละครั้ง และเงินที่เหลือจึงจะจ่ายให้แก่โจทก์และสมาชิกกลุ่ม

(๙) การจัดตั้งแผนกคดีแบบกลุ่มขึ้นในศาลฎีกา (ร่างมาตรา ๒๒๒/๔๙)

ในร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กำหนดให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีแบบกลุ่มขึ้นในศาลฎีกา เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มและทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๑๐) ค่าธรรมเนียมในคดีแบบกลุ่ม (ร่างมาตรา ๒๒๒/๕๐)

ได้มีการบัญญัติเรื่องค่าธรรมเนียมในคดีแบบกลุ่มไว้ ๓ กรณี ดังนี้

(๑๐.๑) ค่าธรรมเนียมในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ ค่าคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้ต่อศาล กำหนดไว้เรื่องละ ๒๐๐ บาท แต่หากเป็นเรื่องที่ขอรับชำระหนี้ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ก็ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

(๑๐.๒) ค่าขึ้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องเงินรางวัลความ ให้เสียค่าธรรมเนียมเรื่องละ ๒๐๐ บาท

(๑๐.๓) ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ให้ใช้อัตราเดียวกับที่กำหนดไว้ในตารางท้าย ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๓. ข้อมูลทางวิชาการประกอบการพิจารณา

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ได้แนวคิดมาจากหลักการในการดำเนินคดี แบบกลุ่มของต่างประเทศ โดยสรุปได้ดังนี้

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (class action) เป็นการดำเนินคดีแทนผู้เสียหายจำนวนมาก รูปแบบหนึ่ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นกลไกที่เก่าแก่มากของกลุ่มประเทศแองโกล-แซ็กซอน สามารถพบ กลไกดังกล่าวย้อนอดีตไปได้จนถึงยุคกลางของประเทศอังกฤษโดยเป็นกระบวนการที่ใช้กันใน ศาลเอควิตี้ แต่วิวัฒนาการดังกล่าวในประเทศอังกฤษได้ถึงทางตัน เนื่องจากมีคำพิพากษาของศาล ในปี ค.ศ. ๑๙๑๐ วินิจฉัยว่าผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นเงื่อนไขในการที่ศาล จะรับฟังจะไม่เกิดขึ้นเนื่องจากสิทธิการได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของแต่ละคนอาจจะแตกต่างกัน ต่อมา ได้มีแนวความคิดที่จะให้เอกชนรวมตัวกันเพื่อป้องกันความเสียหายของตนเอง ซึ่งเป็นที่มาของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศ สหรัฐอเมริกา โดยได้มีการกำหนดหลักการเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ใน Rule ๒๓ แห่ง Federal Rules of Civil Procedure ของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการ อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มสำหรับคดีที่เรียกร้องให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนและคดีที่ขอให้ศาล สั่งห้ามกระทำการ โดยการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาได้แพร่หลายไปใน ประเทศกลุ่มคอมมอนลอร์ เช่น ประเทศแคนาดา ประเทศออสเตรเลีย และแม้กระทั่งในบางประเทศ ของกลุ่มซีวิลลอร์ เช่น ประเทศบราซิล รัฐควิเบคของประเทศแคนาดา ในเอเชีย ได้แก่ ประเทศจีน และประเทศอินโดนีเซีย ในประเทศฝรั่งเศสก็มีความพยายามเสนอเป็นร่างกฎหมาย

หลักการสำคัญของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ได้แก่ การดำเนินคดีที่มีผู้เสียหาย เป็นจำนวนมาก โดยผู้เสียหายที่จะเป็นสมาชิกกลุ่มได้นั้น ต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำ ที่มีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน (common fact and common law) และในการ ดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นจะต้องมีการพิจารณาตั้งตัวแทนของสมาชิกกลุ่มขึ้น ทำหน้าที่เป็นโจทก์ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองและสมาชิกกลุ่มทั้งหมด

เมื่อพิจารณาในด้านเศรษฐกิจแล้ว การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการ ที่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมากที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกัน (แต่เมื่อ จำแนกความเสียหายเป็นรายบุคคลแล้ว ความเสียหายที่ได้รับนั้นเป็นความเสียหายจำนวน เพียงเล็กน้อย) ได้เป็นอย่างดี เช่น ในคดีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค จำนวนความเสียหาย ที่ผู้เสียหายแต่ละรายได้รับอาจไม่คุ้มค่ากับการนำคดีไปฟ้องเป็นคดีสามัญ การให้ผู้เสียหาย ทั้งหมดมารวมตัวกันเพื่อฟ้องเป็นคดีแบบกลุ่ม โดยนายความเป็นผู้ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริง ในคดี เพื่อฟ้องคดีแบบกลุ่มเรียกร้องค่าเสียหายต่อศาล จึงเป็นมาตรการที่สร้างความเข้มแข็ง ให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายเล็กน้อยได้เป็นอย่างดี และเป็นวิธีการที่ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

ทนายความฝ่ายโจทก์จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดี รวมถึงทนายความจะเป็นผู้ทรงจ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทั้งหมด และมีเงินรางวัลทนายความเป็นสิ่งจูงใจในการดำเนินการ เพราะถือเป็นการลงทุนที่ได้รับค่าตอบแทนในจำนวนที่ค่อนข้างสูง ก่อนการฟ้องคดีทนายความฝ่ายโจทก์จะทำบัญชีทะเบียนสมาชิกกลุ่มโดยรวบรวมข้อมูลและเป็นผู้ติดต่อกับผู้เสียหายเพื่อประกอบการพิจารณาว่าคดีนั้นมีสมาชิกกลุ่มมากน้อยเพียงใด และหากทำคดีนี้แล้วจะคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ และการจัดทำทะเบียนสมาชิกกลุ่มนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างมากในชั้นการพิจารณาเรื่องค่าเสียหายและการยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ เนื่องจากจะมีความชัดเจนว่าสมาชิกกลุ่มที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้เป็นใครบ้าง และจำนวนมากน้อยเพียงไร โดยในขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลของทนายความฝ่ายโจทก์นี้ จะมีการเสนอสมาชิกกลุ่มผู้ที่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อให้ศาลพิจารณาพร้อมกันไปด้วย

หลักการของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่สำคัญ มี ๔ ประการ ได้แก่

(๑) ความเหมือน (commonality) เป็นความเหมือนกันของข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายของตัวโจทก์เองและสมาชิกกลุ่ม

(๒) ผลของคำพิพากษาผูกพันบุคคลอื่นที่ไม่ได้เข้ามาในคดีโดยวิธีการแจ้งหรือการประกาศ (notice) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของคดีและทราบถึงสิทธิของตน

(๓) การออกจากกลุ่ม (opt-out) ถึงแม้จะมีการกำหนดความหมายของผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกกลุ่มและจะต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มไว้แล้วก็ตาม แต่สมาชิกกลุ่มก็มีสิทธิแสดงเจตนาต่อศาลในการขอลออกจากความเป็นสมาชิกโดยไม่ประสงค์จะผูกพันในคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มและต้องการที่จะฟ้องคดีด้วยตนเอง

(๔) โจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะทำหน้าที่เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม โดยศาลจะต้องคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์โดยละเอียดและรอบคอบ

ประโยชน์การดำเนินคดีแบบกลุ่ม มีอยู่ ๕ ประการ

(๑) ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

(๒) เป็นมาตรการที่เพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมอย่างทั่วถึง

(๓) ทำให้การดำเนินคดีในปัญหาอย่างเดียวกันได้รับผลเป็นอย่างเดียวกัน โดยจำเลยจะไม่ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษาที่แตกต่างกัน

(๔) ทำให้ผู้ที่จะฝ่าฝืนกฎหมายเกิดความยับยั้งชั่งใจในการที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้

(๕) การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นมาตรการที่คุ้มครองผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและผู้ที่มีความเสียหายเพียงเล็กน้อยให้ได้รับการเยียวยาแก้ไข

ข้อเสียของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

(๑) การดำเนินคดีแบบกลุ่มมีผลต่อการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ เนื่องจาก การฟ้องคดีแบบกลุ่มอาจมีผลทำให้ผู้ประกอบการตกอยู่ในภาวะล้มละลายได้ และอาจมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

(๓๕)

(๒) โจทก์อาจใช้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นข้อต่อรองในการบังคับให้จำเลยชำระหนี้ โดยไม่มีเจตนาที่จะคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มคนอื่นด้วย

(๓) การดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจมีผลทำให้มีการค้าความกัน โดยนายความพยายามที่จะให้ผู้เสียหายฟ้องคดีแบบกลุ่ม เพราะหวังจะได้รับเงินรางวัลนายความเป็นค่าตอบแทน

"การตราพระราชบัญญัติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ"

"พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติร่วมกันจำนวนไม่น้อยกว่า ยี่สิบห้าคน หรือคณะรัฐมนตรี หรือสภาปฏิรูปแห่งชาติตามมาตรา ๓๑ วรคสอง แต่ร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวด้วยการเงินจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินตามวรรคสอง หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการ ตั้งขึ้น ยกเลิก ลด เปลี่ยนแปลง แก้ไข ผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร การจัดสรร รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน การกู้เงิน การค้ำประกัน หรือการใช้จ่ายเงินกู้ หรือการดำเนินการที่ผูกพันทรัพย์สินของรัฐ หรือเงินตรา

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการเงินหรือไม่ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้วินิจฉัย

ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติหรือสภาปฏิรูปแห่งชาตินั้น คณะรัฐมนตรีอาจขอรับไปพิจารณา ก่อนสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะรับหลักการก็ได้

การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้กระทำโดยวิธีการที่บัญญัติไว้ในมาตรา นี้ แต่การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้กระทำโดยคณะรัฐมนตรีหรือผู้รักษาการตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น"

(บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗, มาตรา ๑๔)